

Brüssel, 30. aprill 2024
(OR. en)

9220/24

Institutsioonidevaheline
dokument:
2022/0051(COD)

CODEC 1168
DRS 43
SUSTDEV 55
COMPET 470
PE 124

KIRJALIK TEAVE

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 – Euroopa Parlamendi esimese lugemise tulemus (Strasbourg, 22.–25. aprill 2024)

I. SISSEJUHATUS

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 294 ja kaasotsustamismenetluse praktilist korda käsitlevale ühisele deklaratsioonile¹ toimus nõukogu, Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel rida mitteametlikke kontakte eesmärgiga jõuda eespool nimetatud eelnõu suhtes kokkuleppele esimesel lugemisel.

¹ ELT C 145, 30.6.2007, lk 5.

Sellega seoses esitas õiguskomisjoni (JURI) esimees Adrián VÁZQUEZ LÁZARA (Renew, ES) selle komisjoni nimel kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 430) eespool nimetatud direktiivi ettepaneku muutmiseks, mille kohta raportöör Lara WOLTERS (S&D, NL) oli koostanud raporti projekti. Kõnealuse muudatusettepaneku suhtes jõuti kokkuleppele eespool nimetatud mitteametlike kontaktide käigus. Muid muudatusettepanekuid ei esitatud.

II. HÄÄLETUS

Täiskogu võttis 24. aprillil 2024 toimunud hääletusel vastu eespool nimetatud direktiivi ettepaneku muutmiseks esitatud kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 430). Selliselt muudetud komisjoni ettepanek kujutab endast parlamendi esimese lugemise seisukohta, mis on esitatud käesoleva dokumendi lisas toodud parlamendi seadusandlikus resolutsioonis².

Parlamendi seisukoht vastab institutsioonide vahel eelnevalt kokkulepitule. Seetõttu peaks nõukogul olema võimalik parlamendi seisukoht heaks kiita.

Õigusakt võetakse seejärel vastu parlamendi seisukohale vastavas sõnastuses.

² Seadusandlikus resolutsioonis esitatud parlamendi seisukoha versioonis on ära märgitud komisjoni ettepanekusse muudatusettepanekuga tehtud muudatused. Komisjoni teksti lisatud tekst on esile tõstetud *paksus kaldkirjas*. Sümbol „■“ tähistab välja jäetud teksti.

P9_TA(2024)0329

Äriühingu kestlikkusalane hoolsuskohustus

Euroopa Parlamendi 24. aprilli 2024. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 (COM(2022)0071 – C9-0050/2022 – 2022/0051(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2022)0071),
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2, artikli 50 lõiget 1 ja lõike 2 punkti g ning artiklit 114, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0050/2022),
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,
 - võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 14. juuli 2022. aasta arvamust¹,
 - võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 74 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 15. märtsi 2024. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 59,
 - võttes arvesse väliskomisjoni, rahvusvahelise kaubanduse komisjoni, majandus- ja rahanduskomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, rahvatervise ja toiduohutuse komisjoni, arengukomisjoni, tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni ning siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni arvamusi,
 - võttes arvesse õiguskomisjoni raportit (A9-0184/2023),
1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha²;

¹ ELT C 443, 22.11.2022, lk 81.

² Käesolev seisukoht asendab 1. juunil 2023. aastal vastu võetud muudatusettepanekud (Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0209).

2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;
3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 24. aprillil 2024. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/..., mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ja määrust (EL) 2023/2859

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 50 lõiget 1, **artikli 50 lõike 2 punkti g** ja artiklit 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt²

¹ ELT C 443, 22.11.2022, lk 81.

² Euroopa Parlamendi 24. aprilli 2024. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

- (1) ***Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artikli 2 kohaselt*** rajaneb liit sellistel ***väärtustel*** nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste austamine, nagu on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „põhiõiguste harta“). Need põhiväärtused, millest on inspireeritud liidu enda loomine, samuti inimõiguste universaalsus ja jagamatus ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) põhikirja ja rahvusvahelise õiguse põhimõtete järgimine peaksid suunama liidu tegevust rahvusvahelisel areenil. Sellise tegevuse hulka kuulub ka arenguriikide kestliku majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnavalase arengu soodustamine.
- (2) ***Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikliga 191*** kuuluvad liidu prioriteetide hulka keskkonnakaitse kõrge tase ja keskkonna kvaliteedi parandamine ning Euroopa põhiväärtuste edendamine, nagu on märgitud komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatises „Euroopa roheline kokkulepe“. Need eesmärgid nõuavad mitte ainult avaliku sektori asutuste, vaid ka erasektori ning eelkõige äriühingute kaasamist.

- (3) Oma 14. jaanuari 2020. aasta teatises „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglaste üleminekute jaoks“ võttis komisjon kohustuse ajakohastada Euroopa sotsiaalset turumajandust, et saavutada õiglane üleminek kestlikule ühiskonnakorraldusele, ***tagades, et kedagi ei jäeta kõrvale***. Käesolev direktiiv toetab ka Euroopa sotsiaalõiguste sammast, millega edendatakse õiglasi töötingimusi tagavaid õigusi. See on osa ELi poliitikast ja strateegiatest inimväärse töö edendamiseks kogu maailmas, sealhulgas üleilmsetes tarneahelates, nagu on osutatud komisjoni 23. veebruari 2022. aasta teatises, milles käsitletakse inimväärset tööd kogu maailmas.
- (4) Liidu kestlikkuseesmärkide saavutamisel on edu võti kõigi majandussektorite äriühingute käitumises, sest liidu äriühingud ja eelkõige suurettevõtjad toetuvad ülemaailmsetele väärtusahelatele. Samuti on äriühingute huvides kaitsta inimõigusi ja keskkonda, eelkõige arvestades tarbijate ja investorite kasvavat muret nende küsimuste pärast. Nii liidu kui ka riikide tasandil on juba olemas mitu algatust, millega toetatakse väärtuspõhist üleminekut edendavaid ettevõtteid.

- (5) Kehtivates rahvusvahelistes vastutustundliku ettevõtluse standardites on sätestatud, et äriühingud peaksid kaitsma inimõigusi, ning ette on nähtud ka viisid, kuidas korraldada keskkonnakaitset ettevõtte tegevuses ja väärtusahelates. ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtete (edaspidi „ÜRO juhtpõhimõtted“) kohaselt vastutavad äriühingud inimõigustealase hoolsuskohustuse täitmise eest ning peavad tegema kindlaks oma tegevuse kahjuliku mõju inimõigustele, seda ennetama ja leevendama ning andma aru selle kohta, kuidas nad selle mõjuga tegelevad. ÜRO juhtpõhimõtetes on märgitud, et ettevõtjad peaksid vältima inimõiguste rikkumist ja tegelema inimõigustele avalduva kahjuliku mõjuga, mida nad on põhjustanud või võimendanud või millega nad on seotud oma tegevuse, tütarettevõtjate või otseste või kaudsete ärisuhete kaudu.

- (6) Inimõigustealase hoolsuskohustuse mõistet on täpsustatud ja edasi arendatud Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) suunistes hargmaistele ettevõtetele (edaspidi: „OECD suunised hargmaistele ettevõtetele“), laiendades hoolsuskohustuse kohaldamist keskkonna- ja juhtimisküsimustele. OECD hoolsuskohustuse suunised vastutustundliku ettevõtluse kohta ja valdkondlikud suunised on rahvusvaheliselt tunnustatud raamistikud, millega nähakse ette praktilised hoolsuskohustuse meetmed, et aidata äriühingutel kindlaks teha, ennetada või leevendada oma tegevuse, *tarneahelate* ja muude ärisuhete tegelikku ja võimalikku mõju ning anda aru selle mõjuga tegelemise kohta. Hoolsuskohustuse mõiste sisaldub ka soovitustes, mis on esitatud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) kolmepoolses deklaratsioonis hargmaiste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta.

- (7) *Kõigil ettevõtjatel on kohustus austada inimõigusi, mis on universaalsed, jagamatud, üksteisest sõltuvad ja omavahel seotud.*
- (8) ÜRO kestliku arengu eesmärgid, mille kõik ÜRO liikmesriigid 2015. aastal vastu võtsid, hõlmavad jätkusuutliku, kaasava ja kestliku majanduskasvu aspekte. Liit on seadnud sihiks ÜRO kestliku arengu eesmärkide täitmise. Erasektor aitab nende eesmärkide saavutamisele kaasa.
- (9) *Ülemaailmseid väärtusahelaid ja eelkõige kriitiliste toorainete väärtusahelaid mõjutab looduslike või inimtegevusest tingitud ohtude kahjulik mõju. Selliste šokkide sagedus ja mõju, millega kaasnevad riskid kriitilise tähtsusega väärtusahelatele, tulevikus tõenäoliselt suureneb. Erasektoril võiks olla oluline roll kestva, kaasava ja kestliku majanduskasvu toetamisel, hoidudes samal ajal tekitamast siseturul tasakaalustamatust. See toob selgelt esile, kui oluline on tugevdada äriühingute vastupanuvõimet nende väärtusahelatega seotud ebasoodsate stsenaariumide suhtes, võttes arvesse nii välismõju kui ka sotsiaalseid, keskkonna- ja juhtimisriske.*

- (10) ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel sõlmitud rahvusvahelistes kokkulepetes, mille osalised liit ja selle liikmesriigid on, näiteks **ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel 12. detsembril 2015 vastu võetud Pariisi kokkuleppes (edaspidi „Pariisi kokkulepe“)**³ ja hiljutises Glasgow’ kliimapaktis, on välja toodud konkreetsed võimalused kliimamuutustega tegelemiseks ja globaalse soojenemise hoidmiseks 1,5 °C piires. Peale kõigilt allakirjutanutelt oodatavate konkreetsete meetmete peetakse nende eesmärkide saavutamisel keskseks **ka** erasektori rolli, mis avaldub eelkõige ettevõtjate investeerimisstrateegiates.

³ **ELT L 282, 19.10.2016, lk 4.**

- (11) Euroopa *Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1119*⁴ võttis liit ka õigusliku kohustuse saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus ja vähendada 2030. aastaks heitkoguseid vähemalt 55 % võrra. Mõlemad kohustused eeldavad äriühingute tootmis- ja hankeviiside muutmist. Komisjoni talituste töödokumendis, mis on lisatud komisjoni 17. septembri 2020. aasta teatisele „Euroopa 2030. aasta kliimaeesmärgi suurendamine: investeerimine kliimaneutraalsesse tulevikku meie inimeste hüvanguks“ (2030. aasta kliimaeesmärgi kava) on mudeldatud eri majandussektoritelt oodatavaid heitkoguste vähendamise tasemeid, kuid on selge, et liidu kliimaeesmärkide täitmiseks on kõigi stsenaariumide puhul vaja märkimisväärselt vähendamist kõikides sektorites. Samuti on kavas rõhutatud, et „muudatused äriühingu üldjuhtimise eeskirjades ja tavades, sealhulgas kestliku rahanduse valdkonnas, [toovad] kaasa selle, et ettevõtete omanikud ja juhid seavad kestlikkuse eesmärgid oma meetmetes ja strateegiates esikohale“. Komisjoni teatises „Euroopa roheline kokkulepe“ on märgitud, et kõik liidu meetmed ja kogu poliitika peaksid toimima koos selle nimel, et liidul oleks võimalik saavutada edukas ja õiglane üleminek kestlikule tulevikule.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1).

Samuti tuleks teatise kohaselt lõimida kestlikkusküsimusi veelgi tihedamalt äriühingute üldjuhtimise raamistikku. *Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega (EL) 2022/591⁵ kehtestatud liidu keskkonna- ja kliimavaldkonna meetmete raamistiku eesmärk on kiirendada õiglast, võrdset ja kaasavat rohepööret kliimaneutraalsele, kestlikule, mürgivabale, ressursitõhusale, taastuenergiapõhisele ning vastupanu- ja konkurentsivõimelisele ringmajandusele, kaitsta, taastada ja parandada keskkonnaseisundit ning muu hulgas peatada elurikkuse vähenemine ja pöörata see protsess ümber.*

⁵ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. aprilli 2022. aasta otsus (EL) 2022/591, mis käsitleb Euroopa Liidu üldist keskkonnavaldkonnast tegevusprogrammi aastani 2030 (ELT L 114, 12.4.2022, lk 22).*

- (12) Vastavalt komisjoni 24. veebruari 2021. aasta teatisele „Kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelise Euroopa kujundamine – ELi uus kliimamuutustega kohanemise strateegia“ peaksid uued investeeringud ja poliitilised otsused olema kliimateadlikud ja tulevikukindlad, sealhulgas väärtusahelaid haldavate suuremate ettevõtjate jaoks. Käesolev direktiiv peaks olema kõnealuse strateegiaga kooskõlas. Samuti tuleks tagada kooskõla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/...⁶⁷, milles sätestatakse selged nõuded pankade juhtimiseeskirjadele, sealhulgas juhatuse liikmete teadlikkusele keskkonna-, sotsiaalsetest ja juhtimisriskidest.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu ... direktiiv (EL) 2024/..., millega muudetakse direktiivi 2013/36/EL seoses järelevalvevolituste, sanktsioonide, kolmandate riikide filiaalide ning keskkonna-, sotsiaalsete ja juhtimisriskidega (kapitalinõuete direktiiv) (ELT C [...], [...], lk [...]).

⁷ Väljaannete talitus: palun sisestada teksti dokumendis PE-CONS 79/23 (2021/0341(COD)) sisalduva direktiivi number ning esitada joonealuses märkuses kõnealuse direktiivi kuupäev, number, pealkiri ja ELT avaldamisviide.

- (13) Äriühingute kestliku üldjuhtimise algatust sisaldavad muu hulgas järgmised dokumendid: komisjoni 11. märtsi 2020. aasta teatis „Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel“ (ringmajanduse tegevuskava), komisjoni 20. märtsi 2020. aasta teatis „ELi elurikkuse strateegia aastani 2030. Toome looduse oma ellu tagasi“ (elurikkuse strateegia), komisjoni 20. märtsi 2020. aasta teatis „Strateegia „Talust taldrikule“ õiglase, tervisliku ja keskkonnahoidliku toidusüsteemi edendamiseks“ (strateegia "Talust taldrikule"), komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta teatis „Kestlikkust toetav kemikaalistrateegia. Mürgivaba keskkonna loomise suunas“ (kemikaalistrateegia), **komisjoni 12. mai 2021. aasta teatis „ELi tegevuskava „Õhu, vee ja pinnase nullsaaste suunas“**“, komisjoni 5. mai 2021. aasta teatis „2020. aasta uue tööstusstrateegia ajakohastamine: ehitame üles tugevama ühtse turu, et Euroopa saaks taastuda“, komisjoni lähenemisviis „Tööstus 5.0“, komisjoni 4. märtsi 2021. aasta teatis „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ ning komisjoni 18. veebruari 2021. aasta teatis „Kaubanduspoliitika läbivaatamine – avatud, kestlik ja jõuline kaubanduspoliitika“.

Käesoleva direktiivi kohased hoolsuskohustuse nõuded peaksid aitama saavutada ELi tegevuskava „Õhu, vee ja pinnase nullsaaste suunas“ eesmärgi, milleks on mürgivaba keskkonna loomine ning inimeste, loomade ja ökosüsteemide tervise ja heaolu kaitsmine keskkonnaga seotud riskide ja negatiivse mõju eest.

- (14) Käesolev direktiiv on kooskõlas komisjoni ühisteatisega „ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2020–2024)“. Tegevuskava üheks prioriteediks on teha liidus rohkem ära selle nimel, et aktiivselt toetada ÜRO juhtpõhimõtete ja muude asjakohaste rahvusvaheliste suuniste (näiteks OECD suunised hargmaistele ettevõtetele) ülemaailmset rakendamist, sealhulgas edendades asjakohaseid hoolsuskohustuse standardeid.

- (15) Euroopa Parlament kutsub oma 10. märtsi 2021. aasta resolutsioonis soovitudetega komisjonile äriühingu hoolsuskohustuse ja vastutuse kohta komisjoni üles esitama ettepanekut liidu tasandi õigusnormide kohta, mis käsitleksid äriühingu **hoolsuskohustusi** terviklikult, **tuues endaga kaasa tagajärjed, kaasa arvatud tsiviilvastutuse nende äriühingute jaoks, kes hoolsuskohustuse täitmata jätmise tõttu põhjustavad kahju või põhjustavad seda ühiselt**. Nõukogu 1. detsembri 2020. aasta järeldustes inimõiguste ja inimväärse töö kohta ülemaailmsetes tarneahelates kutsutakse komisjoni üles esitama ettepanekut äriühingute kestlikku üldjuhtimist käsitleva liidu õigusraamistiku kohta, mis hõlmaks sektoriüleseid äriühingu hoolsuskohustusi ülemaailmsetes tarneahelates. Ka Euroopa Parlament nõudis oma 2. detsembril 2020 vastu võetud algatusraportis äriühingu kestliku üldjuhtimise kohta, et täpsustataks juhtide kohustusi. Oma 21. detsembri 2021. aasta ühisavalduses ELi 2022. aasta seadusandlike prioriteetide kohta võtsid Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Nõukogu ja komisjon kohustuse liikuda inimeste hüvanguks toimiva majanduse suunas ning täiustada äriühingu kestliku üldjuhtimise õigusraamistikku.

- (16) Käesoleva direktiivi eesmärk on tagada, et siseturul tegutsevad äriühingud soodustavad kestlikku arengut ning majanduse ja ühiskonna üleminekut kestlikkusele, tehes kindlaks **ja vajaduse korral prioriseerides**, ennetades või leevendades, lõpetades, minimeerides **ja heastades** tegelikku või võimalikku kahjulikku mõju, mida äriühingu enda tegevus, **tema tütarettevõtjate tegevus ja äriühingu tegevusahelasse kuuluvate äripartnerite tegevus võib** avaldada inimõigustele ja keskkonnale, **ning tagades, et isikutel, keda kõnealuse kohustuse täitmata jätmine mõjutab, on juurdepääs õigusemõistmisele ja õiguskaitsevahenditele. Käesolev direktiiv ei piira liikmesriikide vastutust austada ja kaitsta inimõigusi ja keskkonda vastavalt rahvusvahelisele õigusele.**

- (17) *Käesolev direktiiv ei piira inim-, töö- ja sotsiaalõiguste, keskkonnakaitse ning kliimamuutuste alaseid kohustusi, mis tulenevad muudest liidu õigusaktidest. Kui käesoleva direktiivi sätted on vastuolus liidu mõne muu õigusakti sättega, millel on samad eesmärgid ja millega nähakse ette ulatuslikumad või konkreetsemad kohustused, peaks liidu muu õigusakti sätetel olema vastuolu ulatuses esimus ja neid tuleks kohaldada nende konkreetsete kohustuste suhtes. Need kohustused liidu õigusaktides hõlmavad näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2017/821,⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2023/1542⁹ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2023/1115¹⁰ sätestatud kohustusi.*

⁸ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2017. aasta määrus (EL) 2017/821, millega kehtestatakse konflikt- ja riskipiirkondadest pärit tina, tantaali, volframi ja nende maakide ning kulla liidu importijatele tarneahelaga seotud hoolsuskohustus (ELT L 130, 19.5.2017, lk 1).*

⁹ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2023. aasta määrus (EL) 2023/1542, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ (ELT L 191, 28.7.2023, lk 1).*

¹⁰ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. mai 2023. aasta määrus (EL) 2023/1115, milles käsitletakse teatavate raadamise ja metsade degradeerumisega seotud saaduste ja toodete liidu turul kättesaadavaks tegemist ja liidust eksportimist ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 995/2010 (ELT L 150, 9.6.2023, lk 206).*

(18) *Käesolevat direktiivi ei kohaldata pensioniasutuste suhtes, kes haldavad sotsiaalkindlustussüsteeme liidu õiguse alusel. Kui liikmesriik on otsustanud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/2341¹¹ tööandja kogumispensioni asutuse suhtes vastavalt kõnealuse direktiivi artiklile 5 tervikuna või osaliselt mitte kohaldada, ei kohaldata nende tööandja kogumispensioni asutuste suhtes käesolevat direktiivi.*

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37).

- (19) Äriühingud peaksid võtma asjakohaseid meetmeid, et kehtestada ja rakendada hoolsusmeetmeid oma tegevuse, oma tütarettevõtjate **tegevuse** ning oma otseste ja kaudsete **äripartnerite tegevuse** suhtes kogu **tegevusahela** ulatuses kooskõlas käesoleva direktiiviga. Käesoleva direktiiviga ei tohiks kohustada äriühinguid tagama, et kahjulikku mõju ei teki kunagi ega mingil tingimusel või et see suudetakse alati lõpetada. Näiteks seoses **äripartneritega**, kelle puhul kahjulik mõju tuleneb riigi sekkumisest, ei pruugi äriühing olla võimeline selliseid tulemusi saavutama. Seetõttu peaksid peamised käesoleva direktiiviga ettenähtud kohustused olema kohustused teha tulemuse saavutamiseks kõik mõistlikult võimalik. Äriühing peaks võtma asjakohased meetmed, millega **on võimalik saavutada hoolsuskohustuse eesmärgid, käsitledes kahjulikku mõju tulemuslikult viisil, mis vastab** kahjuliku mõju **tõsidusele ja tõenäosusele. Arvesse tuleks võtta** konkreetse juhtumi asjaolusid, **kahjuliku mõju laadi ja ulatust ning asjakohaseid riskitegureid, sealhulgas kahjuliku mõju ennetamisel ja minimeerimisel**, ning eripärasid, mis iseloomustavad äriühingu **äritegevust ja tegevusahelat**, sektorit või geograafilist piirkonda, kus tema **äripartnerid** tegutsevad, äriühingu võimet mõjutada oma otseseid ja kaudseid **äripartnereid**, ning seda, kas äriühing saaks oma mõjujõudu suurendada.

- (20) Käesoleva direktiiviga sätestatav hoolsuskohustuse protsess peaks hõlmama kuut etappi, mis on määratletud suunistes vastutustundliku ettevõtluse kohta ning mis hõlmavad äriühingute hoolsuskohustuse meetmeid, mille abil teha kindlaks ja käsitleda kahjulikku mõju inimõigustele ja kahjulikku keskkonnamõju. See protsess koosneb järgmistest etappidest: 1) hoolsuskohustuse lõimimine tegevuspõhimõtetesse ja juhtimissüsteemidesse, 2) inimõigustele või keskkonnale avalduva kahjuliku mõju kindlaks tegemine ja hindamine, 3) inimõigustele või keskkonnale avalduva tegeliku või võimaliku kahjuliku mõju ennetamine, lõpetamine või minimeerimine, 4) meetmete tõhususe *jälgimine ja* hindamine, 5) teavitamine ja 6) heastamine.

- (21) *Et muuta hoolsuskohustuse täitmine tulemuslikmaks ja vähendada äriühingute koormust, peaks neil olema õigus jagada ressursse ja teavet oma kontsernides ja teiste juriidiliste isikutega. Käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvatel emaettevõtjatel peaks olema lubatud täita mõnesid hoolsuskohustusi ka oma tütarettevõtjate nimel, kes kuuluvad käesoleva direktiivi kohaldamisalasse, kui see tagab tõhusa täitmise. See ei tohiks piirata järelevalveasutuse volituste kasutamist tütarettevõtjate suhtes ega tütarettevõtjate käesoleva direktiivi kohast tsiviilvastutust. Kui emaettevõtja täidab tütarettevõtja nimel kliimamuutuste vastu võitlemise kohustusi, peaks tütarettevõtja neid kohustusi täitma kooskõlas emaettevõtja kliimamuutuste leevendamise kavaga, mida on kohandatud vastavalt tema ärimudelile ja -strateegiale. Kui tütarettevõtja ei kuulu käesoleva direktiivi kohaldamisalasse, kuna ta ei ole kohustatud hoolsuskohustust täitma, peaks emaettevõtja hõlmama tütarettevõtja tegevuse oma hoolsuskohustuste osana. Kui tütarettevõtjad kuuluvad käesoleva direktiivi kohaldamisalasse, kuid emaettevõtja mitte, peaks neil siiski olema lubatud jagada kontsernis ressursse ja teavet. Sellest olenemata peaksid tütarettevõtjad vastutama käesolevast direktiivist tulenevate hoolsuskohustuste täitmise eest.*

- (22) *Kontserni tasandil mõnede hoolsuskohustuste täitmine ei tohiks piirata tütarettevõtjate käesoleva direktiivi kohast tsiviilvastutust ohvrite suhtes, kellele kahju põhjustati. Kui tsiviilvastutuse tingimused on täidetud, võidakse tütarettevõtjat pidada vastutavaks tekkinud kahju eest, olenemata sellest, kas hoolsuskohustusi täitis tütarettevõtja või emaettevõtja tütarettevõtja nimel.*

- (23) *Äripartnerid ei peaks olema kohustatud avalikustama käesolevast direktiivist tulenevaid kohustusi täitvale äriühingule teavet, mis on ärisaladus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/943¹² tähenduses, ilma et see piiraks otseste ja kaudsete äripartnerite identiteedi avalikustamist, ega sellist olulist teavet, mida on vaja tegeliku või võimaliku kahjuliku mõju kindlakstegemiseks, kui see on äriühingu hoolsuskohustuste täitmiseks vajalik ja nõuetekohaselt põhjendatud. See ei tohiks piirata äripartnerite võimalust kaitsta oma ärisaladusi direktiiviga (EL) 2016/943 kehtestatud mehhanismide kaudu. Äripartnereid ei tohiks kunagi kohustada avalikustama salastatud teavet või muud teavet, mille avalikustamine ohustaks riigi olulisi julgeolekuhuve.*

¹² *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset (ELT L 157, 15.6.2016, lk 1).*

- (24) Kahjulik mõju inimõigustele ja ***kahjulik keskkonnamõju*** võib avalduda äriühingu enda tegevuses, ***tema*** tütarettevõtjate ***tegevuses*** ja äriühingu ***tegevusahelasse*** kuuluvate ***äripartnerite*** tegevuses, eelkõige seoses tooraine hankimise ***ja*** tootmisega ***tegevusahelasse***. Selleks et hoolsuskohustus oleks piisavalt mõjus, peaks see katma inimõigustele ja keskkonnale avalduvat kahjulikku mõju, mis võib tekkida toote tootmise, ***turustamise, transpordi ja ladustamise*** või teenuste osutamise olulusringi ***suurema osa*** jooksul äriühingu enda tegevuses, ***tema*** tütarettevõtjate ***tegevuses ja tema tegevusahelasse kuuluvate äripartnerite tegevuses***.

I

- (25) *Tegevusahel peaks hõlmama äriühingu tegevusahela eelneva etapi äripartnerite tegevust, mis on seotud kaupade tootmise või teenuste osutamisega äriühingu poolt, sealhulgas tooraine, toodete või tooteosade kavandamise, kaevandamise, hankimise, valmistamise, transpordi, ladustamise ja tarnimise ning toote või teenuse arendamisega, ning äriühingu tegevusahela järgneva etapi äripartnerite tegevust, mis on seotud toote turustamise, transpordi ja ladustamisega, kui äripartnerid tegelevad sellise tegevusega äriühingu jaoks või tema nimel. Käesolev direktiiv ei peaks hõlmama toote kõrvaldamist. Samuti ei tohiks käesoleva direktiivi kohaselt tegevusahel hõlmata sellise toote turustamist, transporti, ladustamist ega kõrvaldamist, mille suhtes kohaldatakse liikmesriigi ekspordikontrolli, st Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/821¹³ kohast ekspordikontrolli või relvade, lahingumoonna või sõjavarustuse ekspordikontrolli riikliku ekspordikontrolli raames, pärast toote ekspordiks loa saamist.*

¹³ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrus (EL) 2021/821, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks (ELT L 206, 11.6.2021, lk 1).*

Käesolevat direktiivi täiendavad muud õigusaktid, milles samuti käsitletakse negatiivset kahjulikku mõju inimõiguste või keskkonnakaitse valdkonnas. Eelkõige on määrusega (EL) 2021/821 kehtestatud kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks, mis hõlmab muu hulgas tarkvara ja tehnoloogiat, mida saab kasutada küberseire eesmärgil. Kõnealuse korra kohaselt peaksid liikmesriigid hindama eelkõige ohtu, et selliseid kaupu võidakse kasutada seoses siserepressioonidega või inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse tõsiste rikkumistega. Ühtlasi on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/125¹⁴ olenevalt asjaoludest keelatud või reguleeritud selliste kaupade nagu keemiliste ainete eksport, mida kasutatakse või mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks või piinamiseks või muuks julmaks, ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks või karistamiseks. Lisaks on mitme muu seadusandliku algatuse eesmärk leevendada toodete keskkonnamõju kogu nende olelusringi jooksul, sealhulgas selliste ökodisaininõuete kehtestamisega, mis põhinevad toodete kestlikkuse ja ringluse aspektidel.

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. jaanuari 2019. aasta määrus (EL) 2019/125, mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muuks julmaks, ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks või karistamiseks (ELT L 30, 31.1.2019, lk 1).

Käesoleva direktiivi järgimine peaks hõlbustama asjaomaste muude õigusaktide sätete ja eesmärkide ning nende alusel rakendatud kohaldatavate lubade tingimuste täitmist. Eksportijad peaksid kõnealuste muude õigusaktide järgimisel võtma arvesse käesoleva direktiivi kohase hoolsuskohustuse täitmise kontrolli tulemusi. Käesolevas direktiivis määratletud mõiste „tegevusahel“ ei piira mõisteid „väärtusahel“ või „tarneahel“, nagu need on määratletud muudes liidu õigusaktides, või muude liidu õigusaktide tähenduses.

- I**
- (26) *Mõiste „tegevusahel“ määratlus ei tohiks hõlmata äriühingu tegevusahela järgneva etapi äripartnerite tegevust, mis on seotud äriühingu teenustega. Reguleeritud finantsettevõtjate puhul ei tohiks mõiste „tegevusahel“ määratlus hõlmata tegevusahela järgneva etapi äripartnereid, kes saavad nende teenuseid ja tooteid. Seetõttu peaks käesolev direktiiv hõlmama reguleeritud finantsettevõtjate puhul üksnes nende tegevusahela eelneva etapi, kuid mitte järgneva etapi tegevust.*

- (27) Käesoleva direktiivi kohaselt *tuleks liikmesriigi õiguse alusel asutatud äriühingute suhtes kohaldada hoolsuskohustuse nõudeid, kui nad vastavad teatavatele tingimustele, mis hõlmavad käivet ja teatavatel juhtudel töötajate arvu künniseid. Kuigi need tingimused on esitatud ühe majandusaasta kohta, tuleks käesolevat direktiivi kohaldada üksnes juhul, kui äriühing on nendele vastanud viimasel kahel järjestikusel majandusaastal, ning seda ei tuleks enam kohaldada, kui äriühing ei ole viimasel kahel asjaomasel majandusaastal enam nendele vastanud. See kehtib ka kolmanda riigi õiguse alusel asutatud äriühingute kohta, mille puhul peaks viimasel kahel majandusaastal olema täidetud asjaomane ELi käibe kriteerium. Selguse huvides ja direktiivi järkjärgulist kohaldamist arvesse võttes peavad nii ELi kui ka kolmandate riikide äriühingud täitma kohaldamisala kriteeriume kahe järjestikuse majandusaasta jooksul, mis eelnevad käesoleva direktiivi ülevõtmise normide kohaselt kehtestatud asjaomastele kohaldamiskuupäevadele.*

Töötajate arvu künniste puhul tuleks kasutajaettevõtja töötajate arvu arvutamisel arvesse võtta ka renditöötajaid **ja töötajaid**, kes on lähetatud **Euroopa Parlamendi ja nõukogu** direktiivi 96/71/EÜ¹⁵ artikli 1 lõike 3 punkti c alusel. Direktiivi 96/71/EÜ artikli 1 lõike 3 punktide a ja b alusel lähetatud töötajaid tuleks arvesse võtta üksnes lähetava äriühingu töötajate arvu arvutamisel. **Töötajate arvu arvutamisel tuleks arvesse võtta ka teisi ebatüüpilises töösuhtes olevaid töötajaid, kui nad vastavad Euroopa Liidu Kohtu (Euroopa Kohus) kehtestatud töötaja staatuse kindlaksmääramise kriteeriumidele. Hooajatöötajaid tuleks töötajate arvu arvutamisel arvesse võtta proportsionaalselt kuude arvuga, mille jooksul nad töötavad.**

¹⁵ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega (EÜT L 18, 21.1.1997, lk 1).**

Käesolevas direktiivis sätestatud künniste arvutamisel tuleks arvesse võtta töötajate arvu ja käivet äriühingu filiaalides, mis on muud äritegevuse kohad kui peakontor ja mis on sellest juriidiliselt sõltuvad ning mida seetõttu käsitatakse vastavalt ELi ja riigisisesele õigusele äriühingu osana. See peaks kehtima ka kontserni kuuluvate äriühingute kohta, kui künnised arvutatakse konsolideeritud alusel. Kui ei ole sätestatud teisiti, tuleks künniseid, mis peavad olema saavutatud, et ettevõtja kuuluks käesoleva direktiivi kohaldamisalasse, käsitada individuaalsel alusel arvutatud künnistena.

- (28) *Käesolevas direktiivis ette nähtud hoolsuskohustust peaksid täitma liidus asutatud äriühingud, millel viimasel majandusaastal, mille kohta on või oleks pidanud olema vastu võetud aruandeaasta finantsaruanded, oli keskmiselt üle 1000 töötaja ja ülemaailmne netokäive üle 450 000 000 euro. Äriühingud, mis on sõlminud liidus sõltumatute kolmandast isikust äriühingutega litsentsitasude eest frantsiisi- või litsentsilepingud ja kui need lepingud tagavad ühise identiteedi, ühise ärikontseptsiooni ja ühtsete ärimetodite kohaldamise ning viimasel majandusaastal, mille kohta on või oleks pidanud olema vastu võetud aruandeaasta finantsaruanded, ületasid need litsentsitasud 22 500 000 eurot, ning tingimusel, et äriühingu ülemaailmne netokäive viimasel majandusaastal, mille kohta on või oleks pidanud olema vastu võetud aruandeaasta finantsaruanded, oli üle 80 000 000 euro, peaksid samuti olema kohustatud täitma käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustusi. Sama kehtib selliste kontsernide lõplike emaettevõtjate kohta, millesse kuuluvad äriühingud üheskoos vastavad nendele tingimustele. Selliste lõplike emaettevõtjate puhul peaks käesolevas direktiivis sätestatud kohustusi täitma lõplik emaettevõtja või juhul, kui lõpliku emaettevõtja põhitegevus on tegutsevate tütarettevõtjate aktsiate omamine ning ta ei osale kontserni või ühte või mitut kontserni tütarettevõtjat mõjutavate juhtimis-, tegevus- või finantsotsuste vastuvõtmises, siis lõpliku emaettevõtja asemel üks liidus asutatud tegutsev tütarettevõtja vastavalt käesolevas direktiivis sätestatud tingimustele.*

- (29) Selleks et täielikult saavutada käesoleva direktiivi eesmäärke seoses äriühingute tegevusest, nende tütarettevõtjate **tegevusest ja nende tegevusahelasse kuuluvate äripartnerite tegevusest** tuleneva kahjuliku mõjuga inimõigustele või kahjuliku keskkonnamõjuga, peaksid direktiivi kohaldamisalasse kuuluma ka kolmandate riikide äriühingud, kelle tegevuse ulatus ELis on märkimisväärne. Täpsemalt tuleks käesolevat direktiivi kohaldada selliste kolmandate riikide äriühingute suhtes, mille netokäive liidus oli viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal vähemalt 450 000 000 eurot. **Äriühingud, mis on sõlminud liidus sõltumatute kolmandast isikust äriühingutega litsentsitasude eest frantsiisi- või litsentsilepingud ja kui need lepingud tagavad ühise identiteedi, ühise ärikontseptsiooni ja ühtsete ärimetodite kohaldamise ning viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal ületasid need litsentsitasud liidus 22 500 000 eurot ning tingimusel, et äriühingu netokäive liidus oli viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal üle 80 000 000 euro, peaksid samuti olema kohustatud täitma käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustusi. Sama kehtib selliste kontsernide lõplike emaettevõtjate kohta, millesse kuuluvad äriühingud üheskoos vastavad nendele tingimustele. Selliste lõplike emaettevõtjate puhul peaks käesolevas direktiivis sätestatud kohustusi täitma lõplik emaettevõtja või juhul, kui lõpliku emaettevõtja põhitegevus on tegutsevate tütarettevõtjate aktsiate omamine ning ta ei osale kontserni või ühte või mitut kontserni tütarettevõtjat mõjutavate juhtimis-, tegevus- või finantsotsuste vastuvõtmises, siis lõpliku emaettevõtja asemel üks liidus asutatud tegutsev tütarettevõtja vastavalt käesolevas direktiivis sätestatud tingimustele.**

- (30) Selleks et määratleda käesoleva direktiivi kohaldamisala ***kolmandate riikide*** äriühingute suhtes, tuleks kasutada eespool kirjeldatud käibekriteeriumi, kuna see tugineb territoriaalsele seosele kolmanda riigi äriühingu ja liidu territooriumi vahel. Käive võimaldab hinnata mõju, mida äriühingu tegevus võib ühtsele turule avaldada. Rahvusvahelise õiguse kohaselt õigustab selline mõju liidu õiguse kohaldamist kolmanda riigi äriühingu suhtes. Kolmanda riigi äriühingu asjaomase käibe kindlakstegemiseks tuleks kasutada ***kolmandate riikide*** äriühingute netokäibe arvutamise meetodeid, mis on sätestatud ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu*** direktiivis 2013/34/EL¹⁶. Käesoleva direktiivi tulemusliku täitmise tagamiseks ei tohiks aga kohaldada töötajate arvu künnist, selleks et määrata kindlaks, millised kolmandate riikide äriühingud kuuluvad käesoleva direktiivi kohaldamisalasse, kuna käesoleva direktiivi kohaldamisel kasutatav mõiste „töötaja“ põhineb liidu õigusel ja selle kohaldamine liidust väljaspool võib keeruliseks osutuda. Kuna puudub selge ja järjepidev metoodika, sealhulgas raamatupidamistavades, kolmandate riikide äriühingute töötajate kindlaksmääramiseks, tekitaks töötajate arvu künnis õiguslikku ebakindlust ja järelevalveasutustel oleks seda raske kohaldada.

¹⁶ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/34/EL teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/43/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ (ELT L 182, 29.6.2013, lk 19).***

Mõiste „käive“ määratlus peaks põhinema direktiivil 2013/34/EL, millega on juba kehtestatud kolmandate riikide äriühingute netokäibe arvutamise meetodid, arvestades et käibe ja tulu määratlused on sarnased ka rahvusvahelistes raamatupidamistavades. Et järelevalveasutus teaks, millised kolmandate riikide äriühingud kuuluvad liidus teenitud käibe poolest käesoleva direktiivi kohaldamisalasse, tuleks käesoleva direktiiviga nõuda, et ***kolmanda riigi äriühingu volitatud esindaja või äriühing ise teavitaks*** järelevalveasutust liikmesriigis, kus on kolmanda riigi äriühingu volitatud esindaja elu- või asukoht, ning kui see on erinev, siis ka järelevalveasutust liikmesriigis, kus äriühing teenis viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal enamiku oma netokäibest liidus, sellest, et äriühing kuulub käesoleva direktiivi kohaldamisalasse. ***Kui see on vajalik selleks, et teha kindlaks, millises liikmesriigis kolmanda riigi äriühing enamiku oma netokäibest liidus teenis, peaks liikmesriigil olema võimalik nõuda, et komisjon teavitaks liikmesriiki kolmanda riigi äriühingu liidus teenitud netokäibest. Komisjon peaks looma süsteemi sellise teabevahetuse tagamiseks.***

- (31) *On oluline luua liidu raamistik vastutustundlikuks ja kestlikuks lähenemiseks ülemaailmsetele väärtusahelatele, võttes arvesse äriühingute tähtsust kestliku ühiskonna ja majanduse ülesehitamise tugisambana. Siduvate õigusaktide kehtestamisega mitmes liikmesriigis on tekkinud vajadus luua äriühingutele võrdsed võimalused, et vältida killustatust ja tagada siseturul tegutsevatele ettevõtjatele õiguskindlus. Siiski ei tohiks käesolev direktiiv takistada liikmesriike kehtestamast rangemaid riigisiseseid õigusnorme, mis erinevad muudes artiklites kui artikli 8 lõigetes 1 ja 2, artikli 10 lõikes 1 ja artikli 11 lõikes 1 kehtestatud sätetest, sealhulgas juhul, kui sellised õigusnormid võivad kaudselt tõsta artikli 8 lõigetes 1 ja 2, artikli 10 lõikes 1 ja artikli 11 lõikes 1 sätestatud kaitsetaset, nagu õigusnormid kohaldamisala, mõistete, tegeliku kahjuliku mõju heastamise asjakohaste meetmete, sidusrühmade sisulise kaasamise ja tsiviilvastutuse kohta; ega kehtestamast riigisiseseid õigusnorme, mis on oma eesmärgi või valdkonna poolest konkreetsemad, näiteks konkreetset kahjulikku mõju või konkreetseid tegevusvaldkondi reguleerivad riigisisesed õigusnormid, et saavutada inim-, töö- ja sotsiaalõiguste, keskkonna või kliima kaitse erinev tase.*

- (32) ***Käesoleva direktiivi eesmärk on hõlmata igakülgset inimõigusi, sealhulgas kõiki viit tööalast aluspõhimõtet ja põhiõigust, mis on määratletud ILO 1998. aasta tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsioonis.*** Selleks et mõtestatult soodustada üleminekut kestlikkusele, tuleks käesoleva direktiivi alusel rakendada hooldsuskohustust kahjuliku inimõigustealase ***mõju*** suhtes, mis avaldub inimestele tulenevalt mõne käesoleva direktiivi ***lisa I osa 1. jaos*** loetletud rahvusvahelises ***õigusaktis*** sätestatud õiguse ***rikkumisest.*** Terminit „rikkumine“ tuleks tõlgendada kooskõlas rahvusvahelise ***inimõigustealase õigusega.*** Selleks et tagada inimõiguste igakülgne hõlmamine, peaks ***käesoleva direktiivi lisa I osa 1. jaos*** konkreetselt loetlemata selliste ***inimõiguste rikkumine, mida võib rikkuda äriühing või juriidiline isik ja*** mis kahjustab otseselt ***käesoleva direktiivi lisa I osa 2. jaos loetletud inimõigusi käsitlevate õigusaktidega*** kaitstud õigushüve, olema samuti osa käesoleva direktiiviga hõlmatud kahjulikust mõjust inimõigustele, tingimusel et asjaomane äriühing oleks saanud ***sellist inimõiguste rikkumise*** ohtu mõistlikult ***ette näha, võttes arvesse kõiki konkreetse juhtumi asjakohaseid asjaolusid, sealhulgas äriühingu äritegevuse laad ja ulatus ning tegevusahel, majandussektor ning geograafiline*** ja tegevuskontekst.

Peale selle tuleks hoolsuskohustust kohaldada kahjuliku keskkonnamõju suhtes, mis tuleneb mõne käesoleva direktiivi ***lisa II osas*** loetletud keelu või kohustuse rikkumisest, ***samuti sellise kahjuliku mõju suhtes, mis tuleneb mõne käesoleva direktiivi lisa I osa punktides 15 ja 16 loetletud keelu rikkumisest, võttes arvesse lisa loetletud õigusaktide sätetega seotud riigisiseseid õigusakte. Neid keelde ja kohustusi tuleks tõlgendada ja kohaldada kooskõlas rahvusvahelise õigusega ja liidu keskkonnaõiguse üldpõhimõtetega, nagu on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 191. Nende keeldude hulka kuulub keeld keskkonnaseisundit mõõdetavalt halvendada, näiteks põhjustada pinnase kahjulikku muutust, vee- või õhusaastet, kahjulikke heiteid, liigset veetarbimist, maa degradeerumist või loodusvaradele avalduvat muud mõju, nagu raadamine, millega kahjustatakse oluliselt toidu säilitamise ja tootmise looduslikke aluseid või võetakse inimeselt juurdepääs ohutule ja puhtale joogiveele või raskendatakse juurdepääsu sanitaarrajatistele või hävitatakse need või kahjustatakse inimese tervist, ohutust või maa või seaduslikul teel saadud omandi tavapärast kasutamist või avaldatakse olulist kahjulikku mõju ökosüsteemi teenustele, mille kaudu ökosüsteem aitab otseselt või kaudselt kaasa inimeste heaolule.***

Selleks et hinnata, kas ökosüsteemi teenustele põhjustatud kahju on oluline, tuleks asjakohasel juhul arvesse võtta järgmisi elemente: mõjutatud keskkonna algne olukord, asjaolu, kas kahju on pikaajaline, keskpikk või lühiaajaline, ning kahju ulatus ja kahju pöördumus. Seepärast peaksid käesoleva direktiivi kohased hooldsuskohustuse nõuded aitama kaasa elurikkuse säilitamisele ja taastamisele ning keskkonna, eelkõige õhu, vee ja pinnase seisundi parandamisele, sealhulgas selleks, et inimõigusi paremini kaitsta. Komisjonil peaks olema õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte, et muuta käesoleva direktiivi lisa artikli 3 lõikes 2 sätestatud eesmärkidel, lisades pärast kõikide liikmesriikide poolt ratifitseerimist muu hulgas viite ILO 1981. aasta tööohutuse ja tervishoiu konventsioonile (nr 155) ning ILO 2006. aasta tööohutust ja tervishoidu edendavale raamistikule (nr 187), mis kuuluvad ILO põhiliste vahendite hulka.

(33) *Olenevalt asjaoludest võib äriühingutel olla vaja kaaluda täiendavaid standardeid. Näiteks võttes osana sootundlikust ja kultuuriteadlikust lähenemisest hoolsuskohustusele arvesse konkreetseid tingimusi või läbipõimunud tegureid, muu hulgas sugu, vanus, rass, etniline päritolu, klass, kast, haridus, rändestaatus, puue ning sotsiaalne ja majanduslik seisund, peaksid äriühingud pöörama erilist tähelepanu konkreetsele kahjulikule mõjule, mis avaldub sellistele üksikisikutele, kes võivad olla tõrjutuse, haavatavuse või muude asjaolude tõttu suuremas ohus kas individuaalselt või teatavate rühmade või kogukondade liikmetena, kaasa arvatud põlisrahvad, kes on kaitstud põlisrahvaste õiguste ÜRO deklaratsiooniga, sealhulgas seoses eelneva vabatahtliku ja teadva nõusolekuga. Seejuures võib äriühingutel olla vaja võtta asjakohasel juhul arvesse rahvusvahelisi õigusakte, nagu rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise rahvusvaheline konventsioon, naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsioon ning puuetega inimeste õiguste konventsioon.*

- (34) *Äriühingud peaksid ühtlasi kasutama oma mõju selleks, et aidata tagada tegevusahelates piisav elatustase. Selle all mõistetakse muu hulgas töötajate puhul äraelamist võimaldavat töötasu ning iseenda tööandjate ja väikepõllumajandustootjate puhul äraelamist võimaldavat sissetulekut, mida nad teenivad oma töö ja toodangu eest.*
- (35) *Käesolevas direktiivis tunnistatakse Maailma Terviseorganisatsiooni poolt tunnustatud terviseühatsuse põhimõtet kui integreeritud ja ühendavat lähenemisviisi, mille eesmärk on kestlikult tasakaalustada ja optimeerida inimeste, loomade ja ökosüsteemide tervist. Terviseühatsuse põhimõtte puhul tunnistatakse, et inimeste, kodu- ja metsloomade, taimede ja laiema keskkonna, sealhulgas ökosüsteemide tervis on omavahel tihedalt seotud ja vastastikku sõltuv. Seepärast on asjakohane sätestada, et keskkonnaalne hoolsuskohustus peaks hõlmama keskkonnaseisundi sellise halvenemise vältimist, millel on kahjulik tervisemõju, nagu epideemiad, ning peaks austama õigust puhtale, tervislikule ja kestlikule keskkonnale.*

- (36) *Kahjulik mõju inimõigustele ja kahjulik keskkonnamõju võivad olla seotud selliste teguritega nagu korruptsioon ja altkäemaks või need tegurid võivad sellist mõju suurendada. Seetõttu võib olla vajalik, et äriühingud võtaksid neid tegureid inimõiguste- ja keskkonnavalase hoolsuskohustuse täitmisel arvesse kooskõlas ÜRO korruptsioonivastase konventsiooniga.*
- (37) *Hinnates kahjulikku mõju inimõigustele, on äriühingute käsutuses suunised, mis näitavad, kuidas nende tegevus võib mõjutada inimõigusi ja milline ettevõtluskäitumine on rahvusvaheliselt tunnustatud inimõiguste kaitsmise eesmärgil keelatud. Sellised suunised sisalduvad näiteks ÜRO aruandlusraamistiku juhtpõhimõtetes ja ÜRO juhtpõhimõtete tõlgendamisjuhendis. ■*
-

- (38) Selleks et asjakohaselt täita inimõiguste- ja keskkonnaalast hoolsuskohustust oma tegevuse, oma tütarettevõtjate **tegevuse** ja **oma tegevusahelasse** kuuluvate **äripartnerite tegevuse** suhtes, peaksid käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad äriühingud lõimima hoolsuskohustuse **oma** tegevuspõhimõtetusse **ja riskijuhtimissüsteemidesse**, tegema kindlaks tegeliku või võimaliku kahjuliku mõju inimõigustele ja keskkonnale **ning seda hindama, selle vajaduse korral prioriseerima**, seda ennetama või leevendama või selle lõpetama või selle ulatust minimeerima, **tegeliku kahjuliku mõju heastama, sisuliselt kaasama sidusrühmi**, kehtestama **teavitamise mehhanismi ja** kaebuste esitamise korra ning neid rakendama, jälgima võetud meetmete tõhusust kooskõlas käesolevas direktiivis sätestatud nõuetega ning teavitama avalikkust hoolsuskohustuse täitmisest. Selleks et tagada äriühingute jaoks selgus, tuleks käesolevas direktiivis selgelt eristada võimaliku kahjuliku mõju ennetamise ja leevendamise meetmeid tegeliku kahjuliku mõju lõpetamise, või kui lõpetamine ei ole võimalik, siis **selle ulatuse** minimeerimise meetmetest.

- (39) Selleks et hoolsuskohustus saaks äriühingute **tegevuspõhimõtete ja riskijuhtimissüsteemide** lahutamatuks osaks, peaksid äriühingud kooskõlas asjakohase rahvusvahelise raamistikuga loimima selle oma **asjakohastesse tegevuspõhimõtetesse ja riskijuhtimissüsteemidesse ja tegema seda kõikidel asjakohastel tegevustasanditel** ning kehtestama hoolsuskohustuse põhimõtted. Hoolsuskohustuse põhimõtted **tuleks välja töötada äriühingu töötajate ja nende esindajatega eelnevalt konsulteerides ning need** peaksid sisaldama äriühingu hoolsuskohustuse täitmise suhtes – muu hulgas pikas perspektiivis – kohaldatava lähenemisviisi kirjeldust, käitumisjuhendit, milles kirjeldatakse eeskirju ja põhimõtteid, mida **kogu äriühing ja tema tütarettevõtjad ning asjakohasel juhul** äriühingu **otsesed või kaudsed äripartnerid** peavad järgima, ning hoolsuskohustuse **asjakohastesse tegevuspõhimõtetesse loimimiseks ja hoolsuskohustuse** täitmiseks kehtestatud protsesside kirjeldust, sealhulgas meetmeid, mida on võetud selleks, et kontrollida käitumisjuhendi järgimist ja laiendada selle kohaldamist **äripartneritele. Hoolsuskohustuse põhimõtted peaksid tagama riskipõhise hoolsuskohustuse.** Käitumisjuhendit tuleks kohaldada äriühingu kõigi asjaomaste ülesannete ja toimingute, sealhulgas hanke-, **töölevõtmis- ja ostuotsuste** suhtes. **Käesoleva direktiivi kohaldamisel tuleks töötajaid käsitada nii, et need hõlmavad renditöötajaid ja teisi ebatüüpilises töösuhtes olevaid töötajaid, tingimusel et nad vastavad Euroopa Kohtu kehtestatud töötaja staatuse kindlaksmääramise kriteeriumidele.**

- (40) Hoolsuskohustuste täitmiseks peavad äriühingud võtma asjakohaseid meetmeid kahjuliku mõju kindlakstegemiseks, ennetamiseks, lõpetamiseks, *minimeerimiseks ja heastamiseks ning sidusrühmade sisuliseks kaasamiseks kogu hoolsuskohustuse protsessi vältel*. Mõiste „asjakohased *meetmed*“ all tuleks mõista *meetmeid*, millega on võimalik saavutada hoolsuskohustuse eesmärgid, *käsitledes kahjulikku mõju tulemuslikult viisil*, mis vastab kahjuliku mõju tõsidusele ja tõenäosusele ning on äriühingule mõistlikult kättesaadav, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid, sealhulgas *kahjuliku mõju laadi ja ulatust ning asjakohaseid riskitegureid. Kui vajalikku teavet, sealhulgas ärisaladuseks peetavat teavet, ei ole faktiliste või õiguslike takistuste tõttu võimalik mõistlikult saada, näiteks kui äripartner keeldub teavet andmast ja puudub õiguslik alus sundida teda seda tegema, ei saa selliste asjaolude alusel äriühingule etteheiteid teha, kuid äriühing peaks olema võimalik selgitama, miks seda teavet ei olnud võimalik saada, ning ta peaks võtma vajalikud ja mõistlikud meetmed selle võimalikult kiireks saamiseks*.

- (41) Käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustuste kohaselt peaks äriühing kindlaks tegema oma tegevuse tegeliku või võimaliku kahjuliku mõju inimõigustele ja keskkonnale **ning seda hindama**. Kahjuliku mõju igakülgselt kindlakstegemiseks **ja hindamiseks** on vaja nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset teavet, **sealhulgas asjakohaseid jaotatud andmeid, mida äriühing saab mõistlikult koguda. Äriühingud peaksid kasutama asjakohaseid meetodeid ja ressursse, sealhulgas avalikke aruandeid**. Näiteks kahjuliku keskkonnamõju puhul peaks äriühing koguma teavet algse olukorra kohta oma **tegevusahela** suurema riskiga tegevuskohtades või rajatistes. **Kahjuliku mõju kindlakstegemise kohustuse raames peaksid äriühingud võtma asjakohaseid meetmeid, et kaardistada enda, oma tütarettevõtjate, ja kui see on seotud nende tegevusahelatega, oma äripartnerite tegevus, et teha kindlaks üldised valdkonnad, kus kahjulik mõju kõige tõenäolisemalt esineb ja on tõenäoliselt kõige tõsisem. Kaardistamise tulemuste põhjal peaksid äriühingud põhjalikult hindama enda, oma tütarettevõtjate, ja kui see on seotud nende tegevusahelatega, oma äripartnerite tegevust valdkondades, kus tehti kindlaks, et kahjuliku mõju esinemine on kõige tõenäolisem ja tõenäoliselt kõige tõsisem.**

Kahjuliku mõju kindlakstegemisel ja hindamisel peaks äriühing võtma üldhinnangu põhjal arvesse võimalikke asjakohaseid riskitegureid, sealhulgas äriühingu tasandi riskitegureid, näiteks seda, kas äripartner ei ole käesoleva direktiiviga hõlmatud äriühing, äritegevuse riskitegureid, geograafilisi ja kontekstipõhiseid riskitegureid, näiteks õiguskaitse taset seoses kahjuliku mõju liigiga, toote ja teenuse riskitegureid ning valdkondlikke riskitegureid. Kahjuliku mõju kindlakstegemisel ja hindamisel peaksid äriühingud välja selgitama ja hindama ka äripartneri ärimudeli ja strateegiate, sealhulgas kauplemis-, hanke- ja hinnakujundustavade mõju. Et piirata väiksematele äriühingutele teabenõuetest tulenevat koormust, peaksid äriühingud juhul, kui kahjuliku mõju kindlakstegemiseks vajalikku teavet on võimalik saada tegevusahela eri tasandite äripartneritelt, näitama üles mõõdukust selliste äripartnerite suhtes, kes ise ei põhjusta kahjuliku mõju ohtu, ning kui see on mõistlik, eelistatult pöörduma üksikasjalikuma teabe saamiseks otse äripartnerite poole tegevusahela nendel tasanditel, kus kaardistamise põhjal on tegeliku või võimaliku kahjuliku mõju esinemine kõige tõenäolisem.

Kahjuliku mõju kindlakstegemine peaks hõlmama inimõiguste ja keskkonna olukorra hindamist jooksvalt ja korrapärase ajavahemike järel: põhjendamatut viivitusteta pärast olulist muutust, kuid vähemalt iga 12 kuu järel kogu tegevuse või ärisuhte kestuse jooksul ning alati, kui on mõistlikult alust arvata, et võivad tekkida uued riskid. Olulise muutusena tuleks mõista senise olukorra muutust äriühingu enda, tema tütarettevõtjate või äripartnerite tegevuses või õigus- või ettevõtluskeskkonnas või mis tahes muud olulist muutust äriühingu olukorras või tema tegevuskontekstis. Olulised muutused on näiteks juhud, kui äriühing asub tegutsema uues majandussektoris või geograafilises piirkonnas, hakkab tootma uusi tooteid või muudab olemasolevate toodete tootmise viisi, kasutades potentsiaalselt rohkem kahjulikku mõju avaldavat tehnoloogiat, või muudab ümberkorralduste, ühinemiste või omandamiste kaudu oma äriühingu struktuuri. Mõistlik alus arvata, et on uusi riske, võib tekkida mitmel moel, sealhulgas juhul, kui äriühing saab kahjulikust mõjust teada avalikult kättesaadava teabe, sidusrühmade kaasamise või teadete kaudu. Kui hoolimata sellest, et nad on võtnud asjakohaseid meetmeid kahjuliku mõju kindlakstegemiseks, ei ole äriühingutel oma tegevusahela kohta kogu vajalikku teavet, peaks neil olema võimalik selgitada, miks seda teavet ei olnud võimalik saada, ning nad peaksid võtma vajalikud ja mõistlikud meetmed selle võimalikult kiireks saamiseks.

(42) *Määruse (EL) 2017/821 kohaselt määratletud konflikt- ja riskipiirkondades on suurem tõenäosus, et esineb inimõiguste rikkumisi ja et need on tõsised. Äriühingud peaksid seda arvesse võtma hoolsuskohustuse lõimimisel oma tegevuspõhimõttesse ja riskijuhtimissüsteemidesse, tagamaks, et hoolsuskohustuse rakendamiseks kehtestatud käitumisjuhendeid ja protsesse kohandatakse konflikt- ja riskipiirkondadele kooskõlas rahvusvahelise humanitaarõigusega, nagu on sätestatud 1949. aasta Genfi konventsioonides ja nende lisaprotokollides. Äriühingud peaksid kahjuliku mõju kindlakstegemise ja hindamise protsessi raames põhjalikke hindamisi tehes, kindlakstehtud kahjuliku mõju ennetamiseks, leevendamiseks, lõpetamiseks või minimeerimiseks asjakohaseid meetmeid võttes ja sidusrühmi kaasates arvesse võtma, et need olukorrad kujutavad endast konkreetseid geograafilisi ja kontekstipõhiseid riskitegureid. Sel eesmärgil võivad äriühingud tugineda komisjoni suunistele konflikt- ja riskipiirkondadega seotud riskitegurite hindamise kohta, mille puhul tuleks arvesse võtta ÜRO Arenguprogrammi suuniseid „Heightened Human Rights Due Diligence for Business in Conflict Affected Contexts. A Guide.“ („Rangem inimõigustealane hoolsuskohustus ettevõtjatele konfliktipiirkondades“).*

- I**
- (43) *Käesolev direktiiv ei tohiks piirata selliste ametisaladuse hoidmise normide kohaldamist, mida kohaldatakse advokaatide või muude kutsetunnistusega spetsialistide suhtes, kellel on õigus esindada oma kliente kohtumenetlustes kooskõlas liidu ja riigisisese õigusega.*
- (44) *Kui äriühing ei suuda kogu kindlakstehtud tegelikku ja võimalikku kahjulikku mõju samal ajal täielikult ennetada, leevendada, lõpetada või selle ulatust minimeerida, peaks ta kahjuliku mõju tegurid prioriseerima, lähtudes nende tõsidusest ja tõenäosusest. Kahjuliku mõju tõsidust tuleks hinnata selle taseme, ulatuse ja korvamatuse põhjal, võttes arvesse mõju raskusastet, sealhulgas mõjutatud või tulevikus mõjutatavate isikute arvu, keskkonna kahjustamise või võimaliku kahjustamise või muul viisil mõjutamise ulatust, kahjuliku mõju pöördumatust ja piiranguid suutlikkusele mõistliku aja jooksul taastada mõjutatud isikute või keskkonna olukord samaväärsena, nagu see oli enne mõju avaldumist. Kui kõige tõsisemate ja tõenäolisemate kahjuliku mõju teguritega on mõistliku aja jooksul tegeletud, peaks äriühing käsitlema vähem tõsist ja vähem tõenäolist kahjulikku mõju. Teisest küljest ei tuleks äriühingu tegelikku või võimalikku mõju oma äripartneritele, tema seotust kahjuliku mõju tekkimisega, lähedast seotust tütarettevõtja või äripartneriga või võimalikku vastutust pidada kahjuliku mõju prioriseerimisel oluliseks teguriks.*

- (45) Käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustuste alusel peaks äriühing juhul, kui ta teeb kindlaks võimaliku kahjuliku mõju inimõigustele või keskkonnale, võtma asjakohaseid meetmeid selle ennetamiseks **või** piisavaks leevendamiseks. Selleks et tagada äriühingutele õigusselgus ja -kindlus, tuleks käesolevas direktiivis sätestada meetmed, mida äriühingud peaksid võimaliku kahjuliku mõju ennetamiseks ja leevendamiseks võtma, kui see on asjaoludest sõltuvalt asjakohane. ***Kahjuliku mõju ennetamiseks või piisavaks leevendamiseks võetavate asjakohaste meetmete hindamisel tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta „äriühingu kahjuliku mõju tekkimises osalemise määra“ kooskõlas rahvusvaheliste raamistikega ja äriühingu võimet mõjutada kahjulikku mõju põhjustavat või ühiselt põhjustavat äripartnerit. Äriühingud peaksid võtma asjakohaseid meetmeid, et ennetada või leevendada kahjulikku mõju, mida nad põhjustavad ise (kahjuliku mõju „põhjustamine“, nagu on osutatud rahvusvahelises raamistikus) või koos oma tütarettevõtjate või äripartneritega (kahjuliku mõju tekkimisele „kaasa aitamine“, nagu on osutatud rahvusvahelises raamistikus). See kehtib olenemata sellest, kas kahjulikku mõju põhjustavad ka kolmandad osalised, kes ei kuulu äriühingu tegevusahelasse.***

Kahjuliku mõju ühine põhjustamine ei piirdu äriühingu ja tema tütarettevõtja või äripartneri võrdse osalemisega kahjuliku mõju tekitamises, vaid peaks hõlmama kõiki äriühingu tegevuse või tegevusetuse juhtusid, mis koos tütarettevõtjate või äripartnerite tegevuse või tegevusetusega põhjustavad kahjulikku mõju, sealhulgas juhtusid, kus äriühing oluliselt hõlbustab äripartneril kahjuliku mõju põhjustamist või ajendab äripartnerit sellist mõju põhjustama, seega välja arvatud vähene või vähetähtis kaasaaitamine. Kui äriühingud ei põhjusta kahjulikku mõju oma tegevusahelas ise või koos teiste juriidiliste isikutega, vaid kahjulikku mõju põhjustab üksnes nende äripartner äriühingute tegevusahelas („otsene seotus kahjuliku mõjuga“, nagu on osutatud rahvusvahelises raamistikus), peaksid nad siiski püüdma kasutada oma mõjujõudu oma äripartnerite põhjustatava kahjuliku mõju ennetamiseks või leevendamiseks või püüdma oma mõjujõudu suurendada. Kasutades eespool nimetatud rahvusvahelistes raamistikes kasutatud mõistete asemel üksnes kahjuliku mõju „põhjustamise“ mõistet, välditakse segiajamist riigisisestes õigussüsteemides käibivate õigusterminitega, hõlmates samal ajal nendes raamistikes kirjeldatutega samad põhjuslikud suhted. Sellega seoses ja kooskõlas rahvusvaheliste raamistikega peaks äriühingu mõjujõud äripartneri suhtes ühelt poolt tähendama tema võimet veenda äripartnerit kahjulikku mõju ennetama (näiteks turujõu või eelvalikunõuete kehtestamise kaudu või sidudes ettevõtlusstiimulid inimõiguste järgimise või keskkonnatoimega) ning teiselt poolt tema mõjujõu ulatust või mõjutusvahendeid, mida äriühing saaks mõistlikult kasutada, tehes näiteks koostööd asjaomase äripartneriga või suheldes mõne teise äriühinguga, kes on kahjuliku mõjuga seotud äripartneri otsene äripartner.

- (46) Käesoleva direktiivi kohase ennetus- ja leevendamiskohustuse täitmiseks tuleks äriühingutelt nõuda asjakohastel juhtudel järgmiste **asjakohaste meetmete** võtmist. Kui see on ennetusmeetmete keerukuse tõttu vajalik, peaks äriühing välja töötama ja rakendama ennetusmeetmete kava. Äriühing peaks taotlema **■** otseselt **äripartnerilt** lepingulisi tagatise selle kohta, et partner tagab äriühingu käitumisjuhendi **ja vajaduse korral** ennetusmeetmete kava järgimise, sealhulgas taotledes vastavaid lepingulisi tagatise oma partneritelt niivõrd, kuivõrd nende tegevus on osa äriühingu **tegevusahelast**. **Lepingulised tagatised tuleks kavandada selliselt, et tagada vastutuse asjakohane jagamine äriühingu ja äripartnerite vahel**. Lepinguliste tagatistega peaksid kaasnema asjakohased meetmed nõuete täitmise kontrollimiseks. **Äriühingul peaks olema siiski üksnes kohustus lepingulisi tagatise taotleda, kuna nende saamine võib sõltuda asjaoludest**. Võimaliku kahjuliku mõju põhjalikuks ennetamiseks peaksid äriühingud tegema ka **rahalisi või mitterahalisi investeeringuid, kohandamisi või ajakohastamisi, mille eesmärk on kahjuliku mõju ennetamine, ning tegema kooskõlas liidu õigusega teiste äriühingutega koostööd**.

Kui see on asjakohane, peaksid äriühingud kohandama äriplaane, üldisi strateegiaid ja toiminguid, sealhulgas ostutavasid, ning välja töötama ostupoliitika, mis aitab kaasa nende tarnijate äraelamist võimaldava töötasu ja sissetuleku saamisele ja mis ei soodusta võimalikku kahjulikku mõju inimõigustele või keskkonnale, ning sellist ostupoliitikat kasutama. Hoolsuskohustuse tulemuslikuks ja tõhusaks täitmiseks peaksid äriühingud enne ja pärast toote valmistamist ühtlasi tegema vajalikke muudatusi oma kavandamis- ja turustamistavades või neid täiustama, et tegeleda kahjuliku mõjuga, mis tuleneb nii nende tegevusahela eelneva kui ka järgneva etapi tegevusest. Selliste tavade vastuvõtmine ja vajaduse korral kohandamine võib olla äriühingu jaoks eriti oluline, et kahjulikku mõju üleüldse ära hoida. Sellised meetmed võivad olla asjakohased ka äriühingu ja tema äripartnerite ühiselt põhjustatud kahjuliku mõjuga tegelemiseks, mis tuleneb näiteks äriühingu poolt äripartnerile kehtestatud tähtaegadest või spetsifikatsioonidest. Väärtuse parema jagamisega tegevusahelas aitavad vastutustundlikud ostu- või turustamistavad ühtlasi kaasa võitlusele lapstööjõu kasutamise vastu, mida sageli esineb riikides või territooriumidel, kus valitseb suur vaesus. Äriühingud peaksid pakkuma ka sihipärast ja proportsionaalset toetust väikesele või keskmise suurusega ettevõtjale (VKE), kes on äriühingu äripartner, kui see on VKE ressursse, teadmisi ja piiranguid arvestades vajalik, sealhulgas pakkudes või võimaldades juurdepääsu suutlikkuse suurendamisele, koolitusele või juhtimissüsteemide ajakohastamisele, ning juhul, kui käitumisjuhendi või ennetusmeetmete kava järgimine ohustaks VKE elujõulisust, pakkudes sihipärast ja proportsionaalset rahalist toetust, nagu otserahastamine, madala intressiga laenud, püsihanketagatised või abi rahastamisvõimaluste leidmisel. „VKE elujõulisuse ohustamist“ tuleks tõlgendada asjaoluna, mis võib põhjustada VKE pankroti või panna VKE olukorda, kus pankrot on vältimatu.

(47) *Võitlus kahjulike ostutavade ja tootjatele, eelkõige väiksematele ettevõtjatele avalduva hinnasurve vastu on eriti oluline põllumajandustoodete ja toiduainete müügi puhul. Et vähendada võimu tasakaalustamatust põllumajandussektoris ja tagada õiglased hinnad toiduainete tarneahela kõigis lülides ning tugevdada põllumajandustootjate positsiooni, peaksid suured toidutöötlevad ja jaemüüjad kohandama oma ostutavasid ning töötama välja ostupoliitika, mis aitab kaasa nende tarnijate äraelamist võimaldava töötasu ja sissetuleku saamisele, ning seda rakendama. Kuna käesolevat direktiivi kohaldatakse üksnes suurimate ettevõtjate, st nende ettevõtjate äritegevuse suhtes, kelle ülemaailmne netokäive on üle 450 000 000 euro, peaks see tooma kasu nõrgema läbirääkimispositsiooniga põllumajandustootjatele. Võttes arvesse, et käesolevat direktiivi kohaldatakse ka kolmanda riigi õiguse kohaselt asutatud äriühingute suhtes, kaitseks see liidu põllumajandustootjaid mitte ainult liidus, vaid ka väljaspool liitu asutatud ettevõtjate kõlvatu konkurentsi ja kahjulike tavade eest.*

- (48) Selleks et kajastada äriühingu kõiki valikuvõimalusi juhtudel, kus eespool kirjeldatud ennetus- või *leevendamismeetmete* abil ei õnnestu võimaliku kahjuliku mõjuga tegeleda, tuleks käesolevas direktiivis jätta äriühingutele ka võimalus *taotleda lepingulisi tagatisi kaudselt üripartnerilt*, et saavutada äriühingu käitumisjuhendi või ennetusmeetmete kava järgimine, ning võtta asjakohaseid meetmeid, et kontrollida *lepinguliste tagatiste järgimist kaudse üripartneri poolt*.

- (49) *On võimalik, et võimaliku kahjuliku mõju ennetamine eeldab koostööd teise äriühinguga, näiteks sellise äriühinguga kaudse äripartneri tasandil, kellel on kõnealuse kaudse äripartneriga otsene lepinguline suhe. Mõnel juhul võib koostöö teiste üksustega olla ainus realistlik viis, et ennetada võimalikku kahjulikku mõju, mida võivad põhjustada isegi otsesed äripartnerid, juhul kui äriühingu mõjujõud ei ole piisav. Äriühing peaks tegema koostööd üksusega, kes suudab kõige tõhusamalt ennetada või leevendada võimalikku kahjulikku mõju kas üksi või koos äriühinguga või muude juriidiliste isikutega, järgides kohaldatavat õigust, eelkõige konkurentsioigust.*

- (50) Võimaliku kahjuliku mõju *ennetamiseks ja leevendamiseks võetavate asjakohaste meetmete* tulemuslikkuse tagamiseks peaksid äriühingud prioriseerima suhete hoidmist *oma tegevusahelasse kuuluvate* äripartneritega, jättes ärisuhte lõpetamise viimaseks abinõuks, mida kasutatakse ainult juhul, kui katsed võimalikku kahjulikku mõju ennetada või leevendada ebaõnnestuvad. Juhuks kui *selliste asjakohaste* meetmete abil ei õnnestu võimaliku kahjuliku mõjuga tegeleda, tuleks direktiivis siiski ka sätestada, et äriühingud on kohustatud *viimase abinõuna* hoiduma asjaomase partneriga uute suhete loomisest või olemasolevate suhete laiendamisest, ning juhul, kui *on mõistlik väljavaade olukorra muutumiseks, kasutades või suurendades äriühingu mõjutusvahendeid asjaomase tegevusega seotud ärisuhte ajutise peatamise kaudu, põhjendamatut viivitust vastuvõtma ja rakendama konkreetse kahjuliku mõju suhtes tõhustatud ennetusmeetmete kava, sealhulgas kõigi selles sisalduvate meetmete vastuvõtmise ja rakendamise konkreetse ja asjakohase ajakava, mille jooksul äriühing võib otsida ka alternatiivseid äripartnereid. Tegurid, mis võimaldavad kindlaks määrata selliste meetmete vastuvõtmise ja rakendamise ajakava asjakohasuse, võivad hõlmata kahjuliku mõju tõsidust ning vajadust teha kindlaks mis tahes täiendav kahjulik mõju ja võtta meetmeid selle ennetamiseks või leevendamiseks, kaasa arvatud mõju VKEdele või väikepõllumajandustootjatele.*

*Äriühingud peaksid oma ärisuhted asjaomase äripartneriga peatama, suurendades sellega oma mõjutusvahendeid ja võimalust, et mõjuga tegeletakse. Kui puudub mõistlik eeldus, et need püüdlused osutuvad edukaks, näiteks riigi kehtestatud sunniviisilise töö olukordades, või kui tõhustatud ennetusmeetmete kava rakendamisega ei õnnestunud kahjulikku mõju ennetada või leevendada, tuleks äriühingult nõuda asjaomase tegevusega seotud ärisuhte lõpetamist, kui võimalik kahjulik mõju on ulatuslik. Selleks et äriühingud saaksid seda kohustust täita, peaksid liikmesriigid oma riigi õigusega reguleeritud lepingute puhul nägema ette võimaluse selline ärisuhe lõpetada. **Ärisuhte lõpetamise või peatamise üle otsustamisel peaks äriühing hindama, kas võib mõistlikult eeldada, et selle kahjulik mõju oleks ilmselgelt tõsisem kui kahjulik mõju, mida ei olnud võimalik ennetada või piisavalt leevendada. Kui äriühingud ärisuhte ajutiselt peatavad või lõpetavad, peaksid nad võtma meetmeid ärisuhte peatamise või lõpetamise mõju ennetamiseks, leevendamiseks või lõpetamiseks, teatama sellest mõistliku aja jooksul äripartnerile ja vaatama selle otsuse edaspidi läbi. On võimalik, et kahjuliku mõju ennetamiseks kaudsete ärisuhete tasandil on vaja koostööd teise üksusega. Mõnel juhul võib koostöö teise äriühinguga olla ainus realistlik viis ennetada kahjulikku mõju kaudsete ärisuhete tasandil, eelkõige juhul, kui kaudne äripartner ei ole valmis äriühinguga lepingut sõlmima.***

- (51) *Kuigi reguleeritud finantsettevõtjate suhtes kohaldatakse hoolsuskohustust üksnes nende tegevusahela eelneva etapi tegevuse puhul, annavad finantsteenuste eripära ja OECD suunised hargmaistele ettevõtetele teavet selliste meetmete liikide kohta, mis on asjakohased ja mõjusad, et finantsettevõtjad saaksid hoolsuskohustuse protsesse rakendada. Nagu on rõhutatud ka OECD suunistes hargmaistele ettevõtetele, tuleb arvesse võtta finantsteenuste eripära. Reguleeritud finantsettevõtjate puhul eeldatakse, et nad võtavad arvesse kahjulikku mõju ja kasutavad äriühingute mõjutamiseks oma „mõjutusvahendeid“. Aktsionäride õiguste kasutamine võib olla üks mõjutusvahendite kasutamise viise.*
- (52) Otseste ja kaudsete **äripartnerite** puhul võivad valdkondlikud ja mitut sidusrühma hõlmavad algatused aidata luua täiendavaid mõjutusvahendeid kahjuliku mõju kindlakstegemiseks, leevendamiseks ja ennetamiseks. Seepärast peaks äriühingutel olema võimalik **osaleda** sellistes algatustes, et toetada käesoleva direktiivi **artiklites 7–16** sätestatud kohustuste rakendamist, niivõrd kui sellised algatused on kõnealuste kohustuste täitmise toetamiseks asjakohased.

„Algatuste“ mõiste on lai ning hõlmab kombinatsiooni vabatahtlikest hoolsuskohustuse menetlustest, vahenditest ja mehhanismidest, mille on välja töötanud ja mida kontrollivad valitsused, valdkondlikud ühendused, huvitatud organisatsioonid, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonid või nende rühmad või kombinatsioonid, milles äriühingud võiksid osaleda, et toetada hoolsuskohustuste rakendamist. Äriühingud võiksid pärast nende asjakohasuse hindamist kasutada valdkondlike või mitut sidusrühma hõlmavate algatuste raames või nende algatuste liikmete poolt tehtud asjakohast riskianalüüsi või sellega ühineda ning võiksid selliste algatuste kaudu võtta tõhusaid asjakohaseid meetmeid või nendega ühineda. Seda tehes peaksid äriühingud jälgima selliste meetmete tõhusust ja vajaduse korral jätkama asjakohaste meetmete võtmist, et tagada oma kohustuste täitmine. Selleks et anda täielikku teavet selliste algatuste kohta, tuleks käesolevas direktiivis sätestada ka komisjoni ja liikmesriikide võimalus hõlbustada teabe levitamist selliste kavade või algatuste ja nende tulemuste kohta. Komisjon peaks koostöös liikmesriikidega välja andma suuniseid, milles sätestatakse toimivuskriteeriumid ja metoodika, mille alusel äriühingud hindavad valdkondlike ja mitut sidusrühma hõlmavate algatuste toimivust.

Äriühingud võiksid hoolsuskohustuste rakendamise toetamiseks kasutada ka oma tegevusahelasse kuuluvate äriühingute kohta või nende poolt läbi viidavat sõltumatu kolmanda isiku poolset kontrolli, niivõrd kui selline kontroll on asjaomaste kohustuste täitmise toetamise seisukohast asjakohane. Sõltumatu kolmanda isiku poolset kontrolli võivad teha muud äriühingud või seda võidakse teha valdkondliku või mitut sidusrühma hõlmava algatuse raames. Sõltumatud kolmandast isikust kontrollijad peaksid tegutsema objektiivselt ja äriühingust täiesti sõltumatult, neil ei tohiks olla huvide konflikte, nad peaksid olema vabad nii otsestest kui ka kaudsetest välistest mõjutustest ning nad peaksid hoiduma mis tahes tegevusest, mis ei sobi kokku nende sõltumatusega. Vastavalt kahjuliku mõju laadile peaksid neil olema kogemused ja pädevus keskkonna- või inimõiguste küsimustes ning nad peaksid vastutama kontrolli kvaliteedi ja usaldusväärsuse eest. Komisjon peaks koostöös liikmesriikidega välja andma suunised, milles sätestatakse toimivuskriteeriumid ja metoodika, mille alusel äriühingud hindavad kolmandast isikust kontrollijate sobivust, ning suunised kolmanda isiku poolse kontrolli täpsuse, tulemuslikkuse ja aususe jälgimiseks. Kõnealused suunised on olulised ebatõhusate auditite puuduste kõrvaldamiseks. Äriühinguid, kes osalevad valdkondlikes või mitut sidusrühma hõlmavates algatustes või kasutavad kolmanda isiku poolset kontrolli või lepingutingimusi, et toetada hoolsuskohustuste rakendamist, peaks siiski olema võimalik karistada või pidada vastutavaks käesoleva direktiivi rikkumise ja selle tagajärjel kannatanutele tekitatud kahju eest.

- (53) Käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustuse kohaselt peaks äriühing juhul, kui ta teeb kindlaks tegeliku kahjuliku mõju inimõigustele või keskkonnale, võtma asjakohaseid meetmeid selle lõpetamiseks. Võib eeldada, et äriühing suudab lõpetada tegeliku kahjuliku mõju, mis tuleneb tema enda või tema tütarettevõtja tegevusest. Sellegipoolest tuleks selgitada, et ■ kui kahjulikku mõju ei ole võimalik lõpetada, peaksid äriühingud sellise mõju ulatust minimeerima. Kahjuliku mõju ulatuse minimeerimine peaks viima tulemuseni, mis on võimalikult sarnane kahjuliku mõju lõpetamisega. ***Seetõttu peaks äriühing korrapäraselt uuesti hindama asjaolusid, mis ei võimaldanud tal kahjulikku mõju lõpetada, ja seda, kas kahjulikku mõju on võimalik lõpetada.*** Selleks et tagada äriühingutele õigusselgus ja -kindlus, tuleks käesolevas direktiivis sätestada meetmed, mida äriühingud peaksid inimõigustele või keskkonnale avalduva tegeliku kahjuliku mõju lõpetamiseks või minimeerimiseks võtma, kui see on asjaoludest sõltuvalt asjakohane. ***Kahjuliku mõju lõpetamiseks või selle ulatuse minimeerimiseks võetavate asjakohaste meetmete hindamisel tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta „äriühingu kahjuliku mõju tekkimises osalemise määra“ kooskõlas rahvusvaheliste raamistikega ja äriühingu võimet mõjutada kahjulikku mõju põhjustavat või ühiselt põhjustavat äripartnerit.***

Äriühingud peaksid võtma asjakohaseid meetmeid, et lõpetada kahjulik mõju või minimeerida sellise kahjuliku mõju ulatust, mida nad põhjustavad ise (kahjuliku mõju „põhjustamine“, nagu on osutatud rahvusvahelises raamistikus) või koos oma tütarettevõtjate või äripartneritega („kaasa aitamine“ kahjuliku mõju põhjustamisele, nagu on osutatud rahvusvahelises raamistikus). See kehtib olenemata sellest, kas kahjulikku mõju põhjustavad ka kolmandad osalised, kes ei kuulu äriühingu tegevusahelasse. Kahjuliku mõju ühine põhjustamine ei piirdu äriühingu ja tema tütarettevõtja või äripartneri võrdse osalemisega kahjuliku mõju tekitamises, vaid peaks hõlmama kõiki äriühingu tegevuse või tegevusetuse juhtusid, mis koos tütarettevõtjate või äripartnerite tegevuse või tegevusetusega põhjustavad kahjulikku mõju, sealhulgas juhtusid, kus äriühing oluliselt hõlbustab äripartneril kahjuliku mõju põhjustamist või ajendab äripartnerit sellist mõju põhjustama, seega välja arvatud vähene või vähetähtis kaasaaitamine. Kui äriühingud ei põhjusta kahjulikku mõju oma tegevusahelas ise või koos teiste juriidiliste isikutega, vaid kahjulikku mõju põhjustab üksnes nende äripartner äriühingute tegevusahelas (kahjuliku mõjuga „otseselt seotud olemine“, nagu on osutatud rahvusvahelises raamistikus), peaksid nad siiski püüdma kasutada oma mõjujõudu oma äripartnerite põhjustatava kahjuliku mõju lõpetamiseks või selle ulatuse minimeerimiseks või püüdma oma mõjujõudu suurendada.

Kasutades eespool nimetatud, rahvusvahelistes raamistikes kasutatud mõistete asemel üksnes mõistet kahjuliku mõju „põhjustamine“, välditakse segiajamist riigisisestes õigussüsteemides käibivate õigusterminitega, hõlmates samal ajal nendes raamistikes kirjeldatutega samad põhjuslikud suhted. Sellega seoses ja kooskõlas rahvusvaheliste raamistikega peaks äriühingu mõjujõud äripartneri suhtes ühelt poolt tähendama tema võimet veenda äripartnerit kahjulikku mõju lõpetama või selle ulatust minimeerima (näiteks turujõu või eelvalikunõuete kehtestamise kaudu või sidudes ettevõtlusstiimulid inimõiguste austamise või keskkonnatoimega) ning teiselt poolt tema mõjujõu ulatust või mõjutusvahendeid, mida äriühing saaks mõistlikult kasutada, tehes näiteks koostööd asjaomase äripartneriga või suheldes mõne teise äriühinguga, kes on kahjuliku mõjuga seotud äripartneri otsene äripartner.

- (54) Selleks et täita käesolevas direktiivis sätestatud kohustust tegelik kahjulik mõju lõpetada või minimeerida selle ulatust, tuleks äriühingutelt nõuda asjakohastel juhtudel järgmiste *asjakohaste* meetmete võtmist. *Kui see on vajalik põhjusel, et kahjulikku mõju ei ole võimalik kohe lõpetada, peaks äriühing välja töötama ja rakendama parandusmeetmete kava. Äriühing peaks taotlema otseselt äripartnerilt lepingulisi tagatise selle kohta, et partner tagab äriühingu käitumisjuhendi ja vajaduse korral parandusmeetmete kava järgimise, sealhulgas taotledes vastavaid lepingulisi tagatise oma partneritelt niivõrd, kuivõrd nende tegevus on osa äriühingu tegevusahelast. Lepingulised tagatised tuleks kavandada selliselt, et tagada vastutuse asjakohane jagamine äriühingu ja äripartnerite vahel. Lepinguliste tagatistega peaksid kaasnema asjakohased meetmed nõuete täitmise kontrollimiseks. Äriühingul peaks olema siiski kohustus lepingulisi tagatise üksnes taotleda, kuna nende saamine võib sõltuda asjaoludest. Äriühingud peaksid tegema ka rahalisi või mitterahalisi investeeringuid, kohandamisi või ajakohastamisi, mille eesmärk on kahjuliku mõju lõpetamine või selle ulatuse minimeerimine, ning tegema kooskõlas liidu õigusega teiste äriühingutega koostööd.*

Kui see on asjakohane, peaksid äriühingud kohandama äriplaane, üldisi strateegiaid ja toiminguid, sealhulgas ostutavasid, ning töötama välja ostupoliitika, mis aitab kaasa nende tarnijate äraelamist võimaldava töötasu ja sissetuleku saamisele ning mis ei soodusta tegelikku kahjulikku mõju inimõigustele või keskkonnale, ja sellist ostupoliitikat kasutama. Hoolsuskohustuse tulemuslikuks ja tõhusaks täitmiseks peaksid äriühingud enne ja pärast toote valmistamist ühtlasi tegema vajalikke muudatusi oma kavandamis- ja turustamistavades või neid täiustama, et tegeleda kahjuliku mõjuga, mis tuleneb nii nende tegevusahela eelneva kui ka järgneva etapi tegevusest. Selliste tavade vastuvõtmine ja vajaduse korral kohandamine võib olla äriühingu jaoks eriti oluline, et kahjulikku mõju üleüldse ära hoida. Sellised meetmed võivad olla asjakohased ka äriühingu ja tema äripartnerite ühiselt põhjustatud kahjuliku mõjuga tegelemiseks, mis tuleneb näiteks äriühingu poolt äripartnerile kehtestatud tähtaegadest või spetsifikatsioonidest. Väärtuse parema jagamisega tegevusahelas aitavad vastutustundlikud ostu- või turustamistavad ühtlasi kaasa võitlusele lapstööjõu kasutamise vastu, mida sageli esineb riikides või territooriumidel, kus valitseb suur vaesus.

Äriühingud peaksid pakkuma ka sihipärast ja proportsionaalset toetust VKE-le, kes on äriühingu äripartner, kui see on VKE ressursse, teadmisi ja piiranguid arvestades vajalik, sealhulgas pakkudes või võimaldades juurdepääsu suutlikkuse suurendamisele, koolitusele või juhtimissüsteemide ajakohastamisele, ning juhul, kui käitumisjuhendi või parandusmeetmete kava järgimine ohustaks VKE elujõulisust, pakkudes sihipärast ja proportsionaalset rahalist toetust, nagu otserahastamine, madala intressiga laenud, püsihanketagatised või abi rahastamisvõimaluste leidmisel. „VKE elujõulisuse ohustamist“ tuleks tõlgendada asjaoluna, mis võib põhjustada VKE pankroti või panna VKE olukorda, kus pankrot on vältimatu.

- (55) Selleks et kajastada äriühingu kõiki valikuvõimalusi juhtudel, kus eespool kirjeldatud meetmete abil ei õnnestu tegeliku *kahjuliku* mõjuga tegeleda, tuleks käesolevas direktiivis jätta äriühingutele ka võimalus *taotleda lepingulisi tagatisi* kaudselt äripartnerilt, et saavutada äriühingu käitumisjuhendi või parandusmeetmete kava järgimine, ning võtta asjakohaseid meetmeid, et kontrollida *lepinguliste tagatiste* järgimist kaudse *äripartneri* poolt.

- (56) *Kui lepingulised tagatised saadakse VKE-lt, kes on kaudne äripartner, peaks äriühing hindama, kas lepinguliste tagatistega peaksid kaasnema asjakohased meetmed VKEde jaoks. Juhul kui VKE soovib tasuda osa kuludest või kokkuleppel äriühinguga peaks VKE-l olema võimalik jagada kontrolli tulemusi teiste äriühingutega.*
- (57) *Tegeliku kahjuliku mõju lõpetamiseks või minimeerimiseks võetavate asjakohaste meetmete tõhususe tagamiseks peaksid äriühingud prioriseerima suhete hoidmist oma tegevusahelasse kuuluvate äripartneritega, jättes ärisuhte lõpetamise viimaseks abinõuks, mida kasutatakse ainult juhul, kui katsed tegelikku kahjulikku mõju lõpetada või selle ulatust minimeerida ebaõnnestuvad. Juhuks kui selliste asjakohaste meetmetega ei õnnestu tegelikku kahjulikku mõju lõpetada või selle ulatust piisavalt minimeerida, tuleks käesolevas direktiivis siiski ka sätestada, et äriühingud on kohustatud viimase abinõuna hoiduma asjaomase partneriga uute suhete loomisest või olemasolevate suhete laiendamisest, ning juhul, kui on mõistlik väljavaade olukorra muutumiseks, kasutades või suurendades äriühingu mõjutusvahendeid asjaomase tegevusega seotud ärisuhte ajutise peatamise kaudu, konkreetse kahjuliku mõju suhtes põhjendamatut viivitust vastu võtma ja rakendama tõhustatud parandusmeetmete kava, sealhulgas kõigi selles sisalduvate meetmete vastuvõtmise ja rakendamise konkreetse ja asjakohase ajakava, mille jooksul võib äriühing otsida ka alternatiivseid ärip partnereid.*

Tegurid, mille abil määrata kindlaks nende meetmete vastuvõtmise ja rakendamise ajakava asjakohasust, võivad hõlmata kahjuliku mõju tõsidust, vajadust teha kindlaks mis tahes täiendav kahjulik mõju ja võtta meetmeid selle lõpetamiseks või selle ulatuse minimeerimiseks, samuti mõju VKEdele või väikepõllumajandustootjatele. Äriühingud peaksid oma ärisuhted asjaomase äripartneriga peatama, suurendades sellega oma mõjutusvahendeid ja võimalust, et mõjuga tegeletakse. Kui puudub mõistlik eeldus, et need püüdlused osutuvad edukaks, näiteks riigi kehtestatud sunniviisilise töö olukordades, või kui tõhustatud parandusmeetmete kava rakendamisega ei õnnestunud kahjulikku mõju lõpetada või selle ulatust minimeerida, tuleks äriühingult nõuda asjaomase tegevusega seotud ärisuhte lõpetamist, kui tegelik kahjulik mõju on tõsine. Selleks et äriühingud saaksid seda kohustust täita, peaksid liikmesriigid oma riigi õigusega reguleeritud lepingute puhul nägema ette võimaluse selline ärisuhe lõpetada.

Ärisuhte lõpetamise või peatamise üle otsustamisel peaks äriühing hindama, kas võib mõistlikult eeldada, et selle kahjulik mõju oleks ilmselgelt tõsisem kui kahjulik mõju, mida ei olnud võimalik lõpetada või mille ulatust ei olnud võimalik piisavalt minimeerida. Kui äriühingud ärisuhte ajutiselt peatavad või lõpetavad, peaksid nad võtma meetmeid ärisuhte peatamise või lõpetamise mõju ennetamiseks, leevendamiseks või lõpetamiseks, teatama sellest mõistliku aja jooksul äripartnerile ja vaatama selle otsuse edaspidi läbi. On võimalik, et kahjuliku mõju lõpetamiseks kaudsete ärisuhete tasandil on vaja teha koostööd teise üksusega. Mõnel juhul võib koostöö teise äriühinguga olla ainus realistlik viis, et lõpetada tegelik kahjulik mõju kaudsete ärisuhete tasandil, eelkõige juhul, kui kaudne äripartner ei ole valmis äriühinguga lepingut sõlmima.

(58) *Kui äriühing on põhjustanud või ühiselt põhjustanud tegeliku kahjuliku mõju, peaks ta selle heastama. Mõiste „heastamine“ tähendab mõjutatud isiku või isikute, kogukondade või keskkonna olukorra taastamist samaväärse või võimalikult lähedasena sellele, milles nad oleksid, kui tegelikku kahjulikku mõju ei oleks tekkinud, ning mis on proportsionaalne sellega, mil määral on äriühing seotud kahjuliku mõju tekkimisega, kaasa arvatud rahaline või mitterahaline hüvitis, mida äriühing annab isikule või isikutele, keda tegelik kahjulik mõju puudutab, ning, kui see on kohaldatav, avaliku sektori asutustele mis tahes vajalike heastamiseetmete tõttu tekkinud kulude hüvitamist. Liikmesriigid peaksid tagama, et kahjulikust mõjust puudutatud sidusrühmi ei kohustata nõudma heastamist enne nõuete kohtule esitamist. Liikmesriigid peaksid tagama, et kui äriühing ei heasta tegelikku kahjulikku mõju, mille ta on põhjustanud või ühiselt põhjustanud, on pädeval järelevalveasutusel õigus omal algatusel või talle käesoleva direktiivi kohaselt teatatud põhjendatud kahtluste korral nõuda äriühingult asjakohast heastamist. See ei piira sellises olukorras karistuste määramist käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumise eest ega tsiviilvastutuse taotlemist liikmesriigi kohtus. Kui tegeliku kahjuliku mõju on põhjustanud üksnes äriühingu äripartner, võib äriühing selle heastada vabatahtlikult. Äriühing võib heastamise võimaldamiseks kasutada ka oma võimet mõjutada kahjulikku mõju põhjustavat või ühiselt põhjustavat äripartnerit.*

- (59) Äriühingud peaksid andma isikutele ja organisatsioonidele võimaluse esitada kaebusi otse äriühingule, kui neil on põhjendatud kahtlusi seoses inimõigustele või keskkonnale avalduva tegeliku või võimaliku kahjuliku mõjuga. Selliseid kaebusi esitada võivate **isikute ja organisatsioonide hulka peaksid kuuluma isikud, keda kahjulik mõju puudutab või kellel on põhjendatud alus arvata, et see võib neid puudutada, ning selliste isikute seaduslikud esindajad nende nimel, näiteks kodanikuühiskonna organisatsioonid ja inimõiguste kaitsjad**, ametiühingud ja muud töötajate esindajad, kes esindavad asjaomases **tegevusahelas** töötavaid isikuid, ning kodanikuühiskonna organisatsioonid, kes tegutsevad **ja kellel on kogemus kaebuse esemeks oleva kahjuliku keskkonnamõjuga seotud valdkondades**. Äriühingud peaksid kehtestama **õiglase, üldsusele kättesaadava, ligipääsetava, prognoositava ja läbipaistva** korra kõnealuste kaebustega tegelemiseks ning andma sellisest korrast asjaomastele töötajatele, ametiühingutele ja muudele töötajate esindajatele teada. **Äriühingud peaksid kehtestama ka ligipääsetava mehhanismi, mille kaudu üksikisikud ja organisatsioonid saaksid esitada teateid, kui neil on teavet või kahtlusi seoses tegeliku või võimaliku kahjuliku mõjuga. Selleks et vähendada äriühingute koormust, peaks neil olema võimalik osaleda ühistes kaebuste esitamise menetlustes ja teavitamismehhanismides, näiteks need, mis on kehtestatud äriühingute poolt ühiselt (näiteks kontserni poolt), valdkondlike ühenduste, mitut sidusrühma hõlmavate algatuste või üldiste raamlepingute kaudu.**

Teate või kaebuse esitamine ei tohiks olla eeltingimus ega takistada nende esitaja ligipääsu põhjendatud kahtluste menetlusele ega kohtulikele või muudele kohtuvälistele mehhanismidele, näiteks OECD riiklikele kontaktpunktidele, kus need on olemas. Käesoleva direktiivi sätetega kaebuste esitamise korra ja teavitamise mehhanismi kohta tuleks vältida olukorda, et selline juurdepääs äriühingu esindajatele toob kaasa põhjendamatu tülitamise. Kooskõlas rahvusvaheliste standarditega peaks kaebuse esitajal juhul, kui ta ei esita kaebust anonüümselt, olema õigus nõuda äriühingult õigeaegsete ja asjakohaste järelmeetmete võtmist ning kohtuda äriühingu sobiva tasandi esindajatega, et arutada kaebuse esemeks olevat tõsist võimalikku või tegelikku kahjulikku mõju ja võimalikku heastamist, saada selgitusi selle kohta, miks kaebus loeti põhjendatuks või põhjendamatuks, ning kui see loeti põhjendatuks, saada teavet äriühingu võetud või võetavate meetmete kohta.

Äriühingud peaksid samuti võtma mõistlikult kättesaadavaid meetmeid, et hoida ära mis tahes survemeetmeid, tagades kaebuse või teate esitanud isiku või organisatsiooni identiteedi konfidentsiaalsuse kooskõlas riigisisese õigusega. Mõisteid „õiglane, üldsusele kättesaadav, ligipääsetav, prognoositav ja läbipaistev“ tuleks mõista kooskõlas ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtete 31. põhimõttega, mille kohaselt menetlused peavad olema seaduslikud, ligipääsetavad, prognoositavad, õiglased, läbipaistvad, õigustega kooskõlas ja pideva õppimise allikad, nagu on osutatud ka ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaaris nr 16. Nõuetekohaselt tuleks kaitsta ka töötajaid ja nende esindajaid ning kohtuväliste heastamismeetmete võtmine peaks toimuma ilma, et see piiraks kollektiivläbirääkimiste soodustamist ja ametiühingute tunnustamist ning need ei tohiks mingil juhul kahjustada seaduslike ametiühingute või töötajate esindajate rolli töövaidluste lahendamisel. Äriühingud peaksid tagama sidusrühmade ligipääsu teavitamise mehhanismidele ja kaebuste esitamise menetlustele, võttes nõuetekohaselt arvesse asjakohaseid takistusi.

(60) *Kuna kaebuste esitamise õigust omavate isikute või organisatsioonide loetelu on ulatuslikum ja kaebuste sisu mitmekesisem, tuleks käesoleva direktiivi kohast kaebuste esitamise menetlust mõista kui mehhanismi, mis on õiguslikult eraldiseisev asutusesisesest teavitamismenetlusest, mille äriühingud on kehtestanud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/1937¹⁷. Kui kõnealuse direktiivi sisulisse kohaldamisalasse kuuluvat liidu või riigisisese õiguse rikkumist võib pidada kahjulikuks mõjuks ja rikkumisest teavitav isik on äriühingu töötaja, keda kahjulik mõju otseselt puudutab, võib isik kasutada mõlemat menetlust – kaebuste esitamise mehhanismi kooskõlas käesoleva direktiiviga ja asutusesisesest teavitamismenetlust, mis on sätestatud kooskõlas direktiiviga (EL) 2019/1937. Kui üks eespool nimetatud tingimustest ei ole siiski täidetud, peaks isikul olema võimalik tegutseda ainult ühe menetluse kaudu.*

¹⁷ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta (ELT L 305, 26.11.2019, lk 17).*

- (61) Äriühingud peaksid jälgima hoolsuskohustuse meetmete rakendamist ja tulemuslikkust. Nad peaksid korrapäraselt hindama enda, oma tütarettevõtjate, ja kui see on seotud äriühingu **tegevusahelaga**, oma äripartnerite tegevust, et **hinnata rakendamist ning** jälgida kahjuliku mõju kindlakstegemise, ennetamise, minimeerimise, lõpetamise ja leevendamise **piisavust ja** tulemuslikkust. Hindamise käigus tuleks kontrollida, kas kahjulik mõju on nõuetekohaselt kindlaks tehtud, hoolsuskohustuse meetmeid on rakendatud ning kahjulikku mõju on ka tegelikult ennetatud või see on lõpetatud. Hindamiste ajakohasuse tagamiseks tuleks neid teostada **põhjendamatult viivitusest pärast iga olulist muutust, kuid** vähemalt iga 12 kuu järel ja hinnangud tuleks vahepeal läbi vaadata, kui on mõistlikult alust arvata, et on tekkinud uus kahjuliku mõju avaldumise oht. **Olulise muutusena tuleks mõista senise olukorra muutust äriühingu enda, tema tütarettevõtjate või äripartnerite tegevuses või õigus- või ettevõtluskeskkonnas või mis tahes muud olulist muutust äriühingu olukorras või tema tegevuskontekstis.**

Olulised muutused on näiteks juhud, kui äriühing asub tegutsema uues majandussektoris või geograafilises piirkonnas, hakkab tootma uusi tooteid või muudab olemasolevate toodete tootmise viisi, kasutades suuremat kahjulikku mõju avaldada võivat tehnoloogiat, või muudab ümberkorralduste, ühinemiste või omandamiste kaudu oma struktuuri. Mõistlik alus arvata, et on uusi ohte, võib tekkida mitmel moel, sealhulgas juhul, kui äriühing saab kahjulikust mõjust teada avalikult kättesaadava teabe, sidusrühmade kaasamise või teadete kaudu. Äriühingud peaksid säilitama selle nõude täitmist tõendavaid dokumente vähemalt viis aastat. Sellised dokumendid peaksid asjakohasel juhul hõlmama vähemalt kindlakstehtud mõju ja põhjalikke hinnanguid vastavalt artiklile 8, ennetus- ja/või parandusmeetmete kava vastavalt artikli 10 lõike 2 punktile a ja artikli 11 lõike 3 punktile b, saavutatud lepingutingimusi või sõlmitud lepinguid vastavalt artikli 10 lõike 2 punktile b, artikli 10 lõikele 4, artikli 11 lõike 3 punktile c ja artikli 11 lõikele 5, kontrolle vastavalt artikli 10 lõikele 5 ja artikli 11 lõikele 6, heastamismeetmeid, korrapäraseid hindamisi äriühingu jälgimiskohustuse raames ning teateid ja kaebusi. Finantsettevõtjad peaksid korrapäraselt hindama ainult enda, oma tütarettevõtjate ja tegevusahela eelneva etapi äripartnerite tegevust.

- (62) Kooskõlas ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtete ning OECD raamistiku alusel kehtestatud rahvusvaheliste standarditega kuulub hoolsuskohustuse hulka nõue edastada üldsusele asjakohast teavet äriühingu hoolsuskohustuse põhimõtete, protsesside ja tegevuse kohta, mille eesmärk on tegelikku või võimalikku kahjulikku mõju kindlaks teha ja sellega tegeleda, sealhulgas sellise tegevuse tulemuste ja järelduste kohta. ***Direktiivis 2013/34/EL on sätestatud käesoleva direktiiviga hõlmatud äriühingute asjakohased aruandluskohustused. Lisaks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/2088¹⁸ finantsettevõtjatele sätestatud täiendavad aruandluskohustused kestlikkust käsitleva teabe avalikustamise kohta finantsteenuste sektoris.*** Selleks et vältida aruandekohustuste dubleerimist, ei tohiks käesoleva direktiiviga kehtestada kõnealuse direktiivi kohaldamisalasse kuuluvatele äriühingutele uusi aruandekohustusi lisaks direktiivis 2013/34/EL sätestatud kohustustele ja selle alusel välja töötatavatele aruandlusstandarditele. ***Et täita käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustuse juurde kuuluvat teavitamiskohustust, peaksid äriühingud oma veebisaidil avaldama vähemalt ühes liidu ametlikus keeles majandusaasta aruande mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui 12 kuud pärast selle majandusaasta bilansipäeva, mille kohta aruanne on koostatud, välja arvatud juhul, kui äriühingu suhtes kohaldatakse direktiivis 2013/34/EL sätestatud kestlikkusaruandluse nõudeid.***

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/2088, mis käsitleb jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamist finantsteenuste sektoris (ELT L 317, 9.12.2019, lk 1).

Kui äriühingult ei nõuta aruandlust vastavalt direktiivi 2013/34/EL artiklile 19a või 29a, tuleks aruanne avaldada aruandeaasta finantsaruannete avaldamise kuupäevaks. Majandusaasta aruanne tuleks esitada määratud kogumisasutusele, et teha see kättesaadavaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/2859¹⁹ loodud Euroopa ühtse juurdepääsupunkti (ESAP) kaudu. Selleks et tagada ESAPi kaudu teabele juurdepääsu käsitlevate normide ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Õiguskindluse suurendamiseks tuleks määruse (EL) 2023/2859 lisa muuta, lisades viite käesolevale direktiivile.

- (63) *Nõuet äriühingutele, kes kuuluvad käesoleva direktiivi kohaldamisalasse ja kelle suhtes kohaldatakse samal ajal ka direktiivi 2013/34/EL artiklite 19a, 29a ja 40a kohaseid aruandlusnõudeid ning kes seega peavad oma hoolsuskohustuse protsessi kohta aru andma, nagu on sätestatud direktiivi 2013/34/EL artiklites 19a, 29a ja 40a, tuleks mõista kui äriühingutele esitatavat nõuet kirjeldada, kuidas nad rakendavad käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustust.*

¹⁹ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2859, millega luuakse Euroopa ühtne juurdepääsupunkt, mis tagab keskse juurdepääsu finantsteenuste, kapitaliturgude ja kestlikkusega seotud avalikult kättesaadavale teabele (ELT L 2023/2859, 20.12.2023).*

- (64) *Käesoleva direktiivi eesmärk ei ole nõuda, et äriühingud avalikustaksid teavet intellektuaalse kapitali, intellektuaalomandi, oskusteabe või innovatsiooni tulemuste kohta, mis kvalifitseeruks ärisaladuseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/943 tähenduses. Käesolevas direktiivis sätestatud aruandlusnõuded ei tohiks seega piirata direktiivi (EL) 2016/943 kohaldamist. Käesolevat direktiivi tuleks ühtlasi kohaldada ilma, et see piiraks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 596/2014²⁰ kohaldamist.*

²⁰ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 596/2014, mis käsitleb turukuritarvitusi (turukuritarvituse määrus) ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/6/EÜ ja komisjoni direktiivid 2003/124/EÜ, 2003/125/EÜ ja 2004/72/EÜ (ELT L 173, 12.6.2014, lk 1).*

- (65) *Inimõiguste- ja keskkonnavalase hoolsuskohustuse tegelikuks täitmiseks peaksid äriühingud võtma asjakohaseid meetmeid, et hoolsuskohustuse meetmete võtmisel sidusrühmi tõhusalt kaasata. Ilma et see piiraks direktiivi (EL) 2016/943 kohaldamist, peaks tulemuslik kaasamine hõlmama asjakohase ja põhjaliku teabe andmist sidusrühmadele, kellega konsulteeritakse, ning pidevat konsulteerimist, mis võimaldab tõelist suhtlust ja dialoogi asjakohasel tasandil, näiteks projekti või tegevuskoha tasandil, ja asjakohase sagedusega. Konsulteeritavate sidusrühmade sisulisel kaasamisel tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta kaasamise takistusi, tagada, et sidusrühmad oleks kaitstud survemeetmete ja kättemaksu eest, sealhulgas konfidentsiaalsuse ja anonüümsuse säilitamisega, ning erilist tähelepanu tuleks pöörata haavatavate sidusrühmade vajadustele, kattuvatele haavatavustele ja läbipõimunud teguritele, sealhulgas võttes arvesse võimalikke mõjutatud rühmi ja kogukondi, näiteks neid, kes on kaitstud põlisrahvaste õiguste ÜRO deklaratsiooniga, ja neid, keda hõlmab inimõiguste kaitsjaid käsitlev ÜRO deklaratsioon.*

On olukordi, kus sidusrühmi, kellega konsulteeritakse, ei ole võimalik sisuliselt kaasata või kus on kasulik taotleda täiendavaid ekspertide seisukohti, et äriühing saaks käesoleva direktiivi nõuded täielikult täita. Sellistel juhtudel peaksid äriühingud lisaks konsulteerima ekspertidega, näiteks kodanikuühiskonna organisatsioonidega või inimõigusi või keskkonda kaitsvate juriidiliste või füüsiliste isikutega, et saada usaldusväärset teavet võimaliku või tegeliku kahjuliku mõju kohta. Töötajate ja nende esindajatega konsulteerimine peaks toimuma kooskõlas asjakohase ELi õigusega ja, kui see on kohaldatav, riigisisese õiguse ja kollektiivlepingutega, ning ilma et see piiraks nende kohaldatavaid õigusi olla teavitatud, ära kuulatud ja osaleda, ning eelkõige õigusi, mis on hõlmatud asjakohaste ELi õigusaktidega töö- ja sotsiaalõiguste valdkonnas, sealhulgas nõukogu direktiiviga 2001/86/EÜ²¹ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega 2002/14/EÜ²² ja 2009/38/EÜ²³. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tuleks töötajaid käsitada nii, et nende hulka kuuluvad renditöötajad ja teised ebatüüpilises töösuhtes olevad töötajad, tingimusel et nad vastavad Euroopa Kohtu kehtestatud töötaja staatuse kindlaksmääramise kriteeriumidele. Konsulteerimisel peaks äriühingutel olema võimalik tugineda valdkondlikele algatustele niivõrd, kuivõrd need on tulemusliku kaasamise toetamiseks asjakohased. Valdkondlike ja mitut sidusrühma hõlmavate algatuste kasutamine iseenesest ei ole töötajate ja nende esindajatega konsulteerimise kohustuse täitmiseks piisav.

²¹ Nõukogu 8. oktoobri 2001. aasta direktiiv 2001/86/EÜ, millega täiendatakse Euroopa äriühingu põhikirja töötajate kaasamise suhtes (EÜT L 294, 10.11.2001, lk 22).

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/14/EÜ, millega kehtestatakse töötajate teavitamise ja nõustamise üldraamistik Euroopa Ühenduses – Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühisdeklaratsioon töötajate esindamise kohta (EÜT L 80, 23.3.2002, lk 29).

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. mai 2009. aasta direktiiv 2009/38/EÜ Euroopa töö-nõukogu asutamise või töötajate teavitamise ja nendega konsulteerimise korra sisseseadmise kohta liikmesriigiülestes ettevõtetes või kontsernides (ELT L 122, 16.5.2009, lk 28).

- (66) *Selleks et anda äriühingutele vahendid, mis aitavad neil täita oma hoolsuskohustuse nõudeid kogu oma tegevusahela ulatuses, peaks komisjon andma liikmesriikide ja sidusrühmadega konsulteerides suuniseid lepingu näidistingimuste kohta, mida äriühingud saavad vabatahtlikult kasutada vahendina, mis aitab neil täita artiklites 10 ja 11 sätestatud kohustusi. Suuniste eesmärk peaks olema hõlbustada ülesannete selget jaotust lepinguosaliste vahel ja pidevat koostööd viisil, mis hoiaks ära käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste üleandmise äripartnerile ja muudaks rikkumise korral lepingu automaatselt tühiseks. Suunised peaksid kajastama põhimõtet, et lepinguliste tagatiste pelk kasutamine ei ole käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustuse standardite täitmiseks piisav.*

- (67) Et pakkuda äriühingutele ja liikmesriikide ametiasutustele tuge ja praktilisi vahendeid selle kohta, kuidas äriühingud peaksid oma hoolsuskohustust **praktiliselt** täitma, **ja sidusrühmade toetamiseks** peaks komisjon, lähtudes asjakohastest rahvusvahelistest suunistest ja standarditest ning konsulteerides liikmesriikide ja sidusrühmade, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti, Euroopa Keskkonnaameti, **Euroopa Tööjõuameti** ja asjakohasel juhul ka hoolsuskohustuse alaseid eksperditeadmisi omavate rahvusvaheliste **organisatsioonide ja muude** organitega, andma välja suuniseid, sealhulgas **üldsuuniseid ning suuniseid** konkreetsete sektorite või konkreetse kahjuliku mõju kohta **ning käesoleva direktiivi ja muude samu eesmärke taotlevate ning ulatuslikumaid või konkreetsemaid kohustusi kehtestavate liidu õigusaktide omavahelise koostoime kohta.**

(68) *Digivahendid ja -tehnoloogiad, näiteks need, mida kasutatakse tooraine, kaupade ja toodete jälitamiseks, järelevalveks või jälgimiseks kogu väärtusahela ulatuses, nt satelliidid, mehitamata õhusõidukid, radarid või platvormipõhised lahendused, võiksid toetada andmete kogumist väärtusahela haldamiseks, sealhulgas kahjuliku mõju kindlakstegemiseks ja hindamiseks, ennetamiseks ja leevendamiseks ning hoolsuskohustuse meetmete tulemuslikkuse jälgimiseks, ning vähendada asjaomaste andmete kogumise kulusid. Et aidata äriühinguid, kes täidavad oma hoolsuskohustusi kogu väärtusahela ulatuses, tuleks selliste vahendite ja tehnoloogiate kasutamist julgustada ja edendada. Selleks peaks komisjon andma välja suuniseid, mis sisaldavad kasulikku teavet ja viiteid asjakohastele ressurssidele. Digivahendite ja -tehnoloogiate kasutamisel peaksid äriühingud arvesse võtma ja asjakohaselt käsitlema nendega seotud võimalikke riske ning kehtestama mehhanismid saadud teabe asjakohasuse kontrollimiseks.*

- (69) Kuigi VKEd käesoleva direktiivi kohaldamisalasse ei kuulu, võivad direktiivi sätted mõjutada neid kui kohaldamisalasse kuuluvate äriühingute töövõtjaid või alltöövõtjaid. Eesmärk on siiski leevendada VKEde finants- ja halduskoormust, kuna paljud neist on ülemaailmse majandus- ja sanitaarkriisi tõttu juba niigi raskustes. VKEde toetamiseks peaksid liikmesriigid ***komisjoni toetusel kas*** eraldi või ühiselt looma spetsiaalsed ***kasutajasõbralikud*** veebisaidid, portaalid või platvormid ***äriühingutele teabe ja toe pakkumiseks ning*** neid haldama, samuti võiksid liikmesriigid VKEsid rahaliselt toetada ja aidata neil suurendada oma suutlikkust. Ühtlasi ***võiks sellise toetuse*** teha kättesaadavaks ning seda vajaduse korral kohandada ja laiendada tegevusahela eelnevates etappides tegutsevatele kolmandate riikide ettevõtjatele. Äriühinguid, kellel on VKEdest äripartnereid, julgustatakse samuti toetama neid hoolsuskohustuse meetmete täitmisel ning kasutama VKEde suhtes õiglasi, mõistlikke, mittediskrimineerivaid ja proportsionaalseid nõudeid.

- (70) *Komisjon peaks looma äriühingute kestlikkuselase hoolsuskohustuse valdkonna ühtse kasutajatoe. Kõnealusel ühtsel kasutajatoel peaks olema võimalik teha koostööd iga liikmesriigi asjaomaste ametiasutustega, sealhulgas riiklike kasutajatugedega, kui need on olemas, ja küsida neilt teavet, näiteks selleks, et aidata kohandada teavet ja suuniseid vastavalt riiklikule kontekstile ning neid levitada, ilma et see piiraks riiklikes süsteemides ülesannete ja volituste jaotust ametiasutuste vahel. Ühtne kasutajatugi ja asjaomased riiklikud ametiasutused peaksid samuti omavahel suhtlema, et tagada piiriülene koostöö.*
- (71) Et täiendada liikmesriikide poolt *äriühingutele, sealhulgas VKEdele, hoolsuskohustuste rakendamisel* pakutavat toetust, võib komisjon kasutada olemasolevaid *liidu* vahendeid, projekte ja muid meetmeid, mis aitavad rakendada hoolsuskohustust *liidus* ja kolmandates riikides. Komisjon võib luua uusi toetusmeetmeid (nt *tegevusahela* läbipaistvuse vaatluskeskus ja valdkondlike või mitut sidusrühma hõlmavate algatuste hõlbustamine), et aidata äriühinguid, sealhulgas VKEsid, seoses hoolsuskohustuse nõuetega.

- (72) Komisjon **võiks täiendada** liikmesriikide **toetusmeetmeid, kasutades olemasolevaid liidu meetmeid**, et aidata tegevusahela eelnevates etappides tegutsevatel ettevõtjatel suurendada oma suutlikkust, et tõhusalt ennetada ja leevendada oma tegevuse ja ärisuhete kahjulikku mõju inimõigustele ja nende kahjulikku keskkonnamõju (erilist tähelepanu tuleks pöörata väikepõllumajandustootjate probleemidele). **Liitu ja selle liikmesriike innustatakse oma vastavate pädevuste piires** kasutama oma naabrus-, arengu- ja rahvusvahelise koostöö vahendeid, **sealhulgas kaubanduslepinguid**, et aidata kolmandate riikide valitsustel ja nendes riikides tegevusahela eelnevates etappides tegutsevatel ettevõtjatel tegeleda nii oma tegevusest kui ka tegevusahela eelneva etapi ärisuhetest tuleneva kahjuliku mõjuga inimõigustele ja kahjuliku keskkonnamõjuga. See võib hõlmata partnerriikide valitsuste, kohaliku erasektori ja sidusrühmadega tehtavat koostööd, mille eesmärk on jõuda inimõigustele ja keskkonnale avalduva kahjuliku mõju algpõhjusteni.

- (73) *Käesolev direktiiv on oluline seadusandlik vahend, millega tagada äriühingute üleminek kestlikule majandusele, sealhulgas selleks, et vähendada kliimamuutuste eksistentsiaalset kahju ja kulusid, tagada 2050. aastaks ülemaailmse kliimanetraalsuse saavutamise eesmärgi järgimine, vältida eksitavaid väiteid selle järgimise kohta ning lõpetada rohepesu, desinformatsiooni ja fossiilkütuste levik kogu maailmas, eesmärgiga saavutada rahvusvahelised ja Euroopa kliimaeesmärgid.* Tagamaks et käesolev direktiiv aitab tõhusalt võidelda kliimamuutuste vastu, peaksid äriühingud võtma vastu *ja rakendama kliimamuutuste leevendamise üleminekukava, mille eesmärk on maksimaalsete jõupingutuste abil* tagada, et äriühingu ärimudel ja strateegia oleksid kooskõlas üleminekuga kestlikule majandusele ja globaalse soojenemise piiramisega 1,5 °C-ni, nagu on sätestatud Pariisi kokkuleppes, *ning eesmärgiga saavutada kliimanetraalsus, nagu on sätestatud määruses (EL) 2021/1119, sealhulgas selles sätestatud kliimanetraalsuse vahe-eesmärkide ja 2050. aastaks seatud eesmärgiga.* Kavas tuleks asjakohasel juhul käsitleda äriühingu kokkupuudet söe, nafta ja gaasiga seotud tegevustega. Kõnealuseid nõudeid tuleks mõista vahendite, mitte tulemustega seotud kohustusena. Et tegemist on vahenditega seotud kohustusega, tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta äriühingute edusamme ning kliimapöörde keerukust ja muutuvat olemust. Kuigi äriühingud peaksid püüdma saavutada oma kavades sisalduvaid kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärke, võivad konkreetsed asjaolud viia selleni, et äriühingud ei suuda neid eesmärke saavutada, kui see ei ole enam mõistlik. Kava peaks sisaldama 2030. aastaks ja viie aasta kaupa kuni 2050. aastani seatud kliimamuutustega seotud äriühingu tähtajalisi eesmärke, mis põhinevad veenvatel teaduslikel tõenditel ning hõlmavad asjakohasel juhul 1., 2. ja 3. valdkonna kasvuhoonegaaside heite absoluutseid vähendamise eesmärke.

Kavas tuleks välja töötada rakendusmeetmed äriühingu kliimaeesmärkide saavutamiseks ja need peaksid põhinema veenvatel teaduslikel tõenditel, st sõltumatu teadusliku valideerimisega tõendusmaterjalil, mis on kooskõlas valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma (IPCC) määratletud globaalse soojenemise piiramisega 1,5 °C-ni, ning nendes tuleks võtta arvesse kliimamuutusi käsitleva Euroopa teadusnõukogu soovitusi. Järelevalveasutustelt tuleks nõuda järelevalvet vähemalt kava vastuvõtmise ja koostamise ning selle ajakohastamise üle vastavalt käesolevas direktiivis sätestatud nõuetele. Kuna kliimamuutuste leevendamise üleminekukava sisu peaks olema kooskõlas direktiivi 2013/34/EL kohaste aruandlusnõuetega äriühingute kestlikkusaruandluse osas, tuleks lugeda, et äriühingud, kes teatavad asjaomasest kavast direktiivi 2013/34/EL kohaselt, on täitnud käesoleva direktiivi kohase konkreetse kohustuse kava vastu võtta. Kuigi vastuvõtmise kohustus loetakse täidetuks, peaksid äriühingud siiski täitma oma kohustust see kliimamuutuste leevendamise üleminekukava ellu viia ja seda iga 12 kuu järel ajakohastada, et hinnata selle eesmärkide saavutamisel tehtud edusamme.

- (74) Selleks et võimaldada tulemuslikku järelevalvet käesoleva direktiivi üle ja nõuda vajaduse korral selle täitmist ***kolmandate riikide*** äriühingutelt **■**, peaksid kõnealused äriühingud määrama liidus piisavate volitustega esindaja ja andma oma volitatud esindajast teada. Volitatud esindajal peaks olema võimalik täita ka kontaktpunkti rolli, tingimusel et käesoleva direktiivi asjakohased nõuded on täidetud. ***Kui kolmanda riigi äriühing ei määra volitatud esindajat, peaksid kõik liikmesriigid, kus äriühing tegutseb, olema pädevad tagama selle kohustuse täitmise, eelkõige füüsilise või juriidilise isiku määramiseks ühes liikmesriigis, kus äriühing tegutseb, kooskõlas riigisisese õiguses sätestatud täitmise tagamise raamistikuga. Sellist täitmise tagamist algatavad liikmesriigid peaksid teavitama teiste liikmesriikide järelevalveasutusi Euroopa järelevalveasutuste võrgustiku kaudu, nii et teistel liikmesriikidel poleks vaja täitmise tagamise meetmeid võtta.***

- (75) Selleks et tagada järelevalve äriühingute hoolsuskohustuste nõuetekohase rakendamise üle ning käesoleva direktiivi nõuetekohane täitmine, peaksid liikmesriigid oma riigis määrama ühe või mitu riiklikku järelevalveasutust. Järelevalveasutused peaksid olema avalik-õiguslikku laadi, sõltumatud käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvatest äriühingutest või muudest turuhuvidest, neil ei tohiks olla huvide konflikte **ning nad peaksid olema vabad otsestest ja kaudsetest välistest mõjutustest. Selleks et kasutada oma volitusi erapooletult, ei tohiks kõnealused järelevalveasutused küsida ega vastu võtta juhiseid üheltki isikult.** Liikmesriigid peaksid kooskõlas riigisisese õigusega tagama, **et igal järelevalveasutusel on oma ülesannete tõhusaks täitmiseks ja volituste kasutamiseks vajalikud inimressursid ja rahalised vahendid.** Neil peaks olema õigus korraldada uurimisi omal algatusel või käesoleva direktiivi alusel esitatud **■** põhjendatud kahtluse alusel. **Need uurimised võivad asjakohasel juhul hõlmata kohapealseid kontrolle ja asjaomaste sidusrühmade ärakuulamist.** Kui valdkondlike õigusaktide alusel on pädevad asutused juba varem loodud, võivad liikmesriigid määrata nad vastutama käesoleva direktiivi kohaldamise eest oma pädevusvaldkonnas. **Järelevalveasutused peaksid avaldama ja tegema veebisaidil kättesaadavaks aastaaruande, milles käsitletakse nende senist tegevust, sealhulgas kõige tõsisemaid tuvastatud rikkumisi. Liikmesriigid peaksid kehtestama juurdepääsetava mehhanismi, mille kaudu võetakse tasuta või üksnes halduskulude katmisega piirduva tasu eest vastu põhjendatud kahtlusi, ning tagama, et üldsusele tehakse kättesaadavaks praktiline teave selle kohta, kuidas seda õigust kasutada.**

- (76) Käesoleva direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide tulemuslikuks rakendamiseks peaksid liikmesriigid kehtestama hoiatavad, proportsionaalsed ja mõjusad karistused nende meetmete rikkumise eest. Selleks et selline karistuskord oleks mõjus, peaksid riiklike järelevalveasutuste määratavad karistused hõlmama rahalisi karistusi *ja avalikku avaldust, milles on märgitud vastutava äriühingu nimi ja rikkumise laad, kui äriühing ei täida rahalise karistuse määramise otsust ettenähtud tähtaja jooksul. See karistuskord ei piira õigust kõrvaldada turult ning keelata turule lasta või turul kättesaadavaks teha ja eksportida tooteid muude liidu õigusaktide alusel, millega nähakse ette ulatuslikumad või konkreetsemad hoolsuskohustused, nagu määrus (EL) 2023/1115. Liikmesriigid peaksid tagama, et rahaline karistus on proportsionaalne äriühingu ülemaailmse netokäibega karistuse määramise ajal. See ei tohiks siiski kohustada liikmesriike võtma rahalise karistuse määramisel igal juhul aluseks üksnes äriühingu netokäivet.*

Liikmesriigid peaksid kooskõlas riigisisese õigusega otsustama, kas karistusi peaksid määrama otse järelevalveasutused koostöös teiste asutustega või tuleks nende määramist taotleda pädevatelt õigusasutustelt. Selleks et tagada avalik järelevalve käesolevas direktiivis sätestatud normide kohaldamise üle, tuleks järelevalveasutuste otsused, millega määratakse äriühingutele käesoleva direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide täitmata jätmise eest karistusi, avaldada ja saata Euroopa järelevalveasutuste võrgustikule ning need peaksid jääma üldsusele kättesaadavaks vähemalt kolmeks aastaks. Avaldatud otsus ei tohiks sisaldada isikuandmeid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679²⁴. Äriühingu nime avaldamine peaks olema lubatud isegi juhul, kui see sisaldab füüsilise isiku nime.

- (77) *Et vältida võimalike haldustrahvide kunstlikku vähendamist, peaksid liikmesriigid tagama, et kontserni kuuluvale äriühingule rahalise karistuse määramisel võetakse selle arvutamisel arvesse lõpliku emaettevõtja tasandil arvutatud konsolideeritud käivet.*

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

- (78) Et tagada käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseste õigusnormide kohaldamise ja täitmise tagamise järjepidevus, peaksid riiklikud järelevalveasutused tegema koostööd ja oma tegevust kooskõlastama. Selleks peaks komisjon looma Euroopa järelevalveasutuste võrgustiku ning järelevalveasutused peaksid üksteist oma ülesannete täitmisel aitama ja osutama vastastikust abi.
- (79) Et tagada kahjuliku mõju ohvrite *tegelik juurdepääs õigusemõistmisele ja hüvitisele*, tuleks liikmesriikidelt nõuda, et nad kehtestaksid õigusnormid, mis reguleerivad äriühingu tsiviilvastutust *füüsilisele või juriidilisele isikule põhjustatud kahju eest, tingimusel et äriühing kas tahtlikult või hooletusest* ei ennetanud või leevendanud võimalikku kahjulikku mõju või ei lõpetanud tegelikku kahjulikku mõju või ei minimeerinud selle ulatust ning et *sellise* tegematajätmise tulemusel *põhjustati füüsilisele või juriidilisele isikule kahju. Isiku kaitstud õigushüvedele tekitatud kahju (näiteks surm, füüsiline vigastus või psühholoogiline trauma, isikuvabaduse äravõtmine, inimväärikuse kaotus või isiku vara kahjustamine)* tuleks mõista kooskõlas riigisisese õigusega.

Tingimust, et kahju peab olema põhjustatud isikule selle tulemusena, et äriühing ei ole täitnud kahjuliku mõjuga tegelemise kohustust, kui käesoleva direktiivi lisas loetletud õiguse, keelu või kohustuse – mille rikkumise tulemuseks on kahjulik mõju, millega oleks tulnud tegeleda – eesmärk on kaitsta füüsilist või juriidilist isikut, kellele kahju on põhjustatud, tuleks mõista nii, et see ei hõlma sellisest kahjust omakorda tulenenud kahju (mis põhjustatakse kaudselt teistele isikutele, kes ei ole kahjuliku mõju ohvrid ja kes ei ole kaitstud käesoleva direktiivi lisas loetletud õiguste, keeldude või kohustustega). Näiteks kui äriühingu töötaja kannatas kahju seetõttu, et äriühing rikkus töökohas ohutusstandardeid, ei tohiks sellise töötaja üürileandjal olla lubatud esitada äriühingu vastu nõuet majandusliku kahju eest, mille põhjustas töötaja suutmatus maksta üüri. Käesoleva direktiiviga ei reguleerita põhjuslikku seost tsiviilvastutuse tähenduses, välja arvatud asjaolu, et äriühinguid ei tohiks võtta käesoleva direktiivi kohaselt vastutusele, kui kahju on põhjustanud ainult äriühingute tegevusahelasse kuuluvad äripartnerid („otseselt seotud“, nagu on osutatud rahvusvahelises raamistikus). Ohvritel peaks olema õigus tekitatud kahju täielikule hüvitamisele kooskõlas riigisisese õigusega ja kooskõlas sellise ühise põhimõttega. Kahjuhüvitise kaudu hoiatamine (st karistuslik kahjuhüvitis) või mis tahes muus vormis ülemäärane hüvitamine peaks olema keelatud.

(80) *Kuna kahjulikku mõju tuleks prioriseerida vastavalt selle tõsidusele ja tõenäosusele ning mõjuga tuleks tegeleda järk-järgult, kui kogu kindlakstehtud kahjulikku mõju ei ole võimalik käsitleda samaaegselt täies ulatuses, ei peaks äriühing olema käesoleva direktiivi kohaselt vastutav kahju eest, mis tuleneb mis tahes vähem olulisest kahjulikust mõjust, millega ei ole veel tegeletud. Kahjuliku mõju äriühingu poolt prioriseerimise õigsust tuleks siiski hinnata äriühingu vastutuse tingimuste täitmise kindlakstegemise ajal osana selle hindamisest, kas äriühing rikkus oma kohustust kindlakstehtud kahjuliku mõjuga piisavalt tegeleda.*

I

(81) Vastutuse kohaldamise kord ei reguleeri, kes peaks tõendama *vastutuse tingimuste täitmist* juhtumi asjaolusid arvestades *või millistel tingimustel saab algatada tsiviilmenetluse*, mistõttu on *need küsimused* jäetud riigisisese õiguse kohaldamisalasse.

- (82) *Selleks et tagada õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, nagu on sätestatud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 2 lõikes 3, inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklis 8 ning keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni (Århusi konventsioon) artikli 9 lõikes 3, käsitletakse käesolevas direktiivis mõningaid praktilisi ja menetluslikke takistusi, mis takistavad kahjuliku mõju ohvrite jaoks õigusemõistmist, sealhulgas raskusi tõenditele juurdepääsul, aegumistähtaegade piiratud kestust, esindushagide jaoks piisavate mehhanismide puudumist ning tsiviilvastutuse menetluste üle jõu käivaid kulusid.*

(83) *Kui hageja esitab põhjendatud selgituse, mis sisaldab mõistlikult kättesaadavaid fakte ja tõendeid, mis on piisavad, et toetada tema esitatud kahjunõude usutavust, ning osutab sellele, et äriühingu kontrolli all on veel tõendeid, peaksid liikmesriigid tagama, et kohtud saavad nõuda, et äriühing avaldaks sellised tõendid kooskõlas riigisisese menetlusõigusega, piirdudes samal ajal avaldamise ulatuse osas sellega, mis on vajalik ja proportsionaalne. Selleks peaksid liikmesriikide kohtud kaaluma, mil määral toetavad nõuet või kaitset kättesaadavad faktid ja tõendid, mis õigustavad avalikustamistaotlust; avaldamise ulatus ja kulu ning kõigi asjaomaste isikute õigustatud huvid, sealhulgas sellise teabe mittespetsiifilise otsingu vältimine, mis tõenäoliselt ei ole menetluse poolte jaoks asjakohane. Kui sellised tõendid sisaldavad konfidentsiaalset teavet, peaks liikmesriikide kohtutel olema võimalik nõuda nende avaldamist üksnes juhul, kui nad peavad neid kahju hüvitamise hagi seisukohast asjakohaseks, ning nad peaksid kehtestama tõhusad meetmed sellise teabe kaitsmiseks.*

- (84) *Liikmesriigid peaksid nägema ette mõistlikud tingimused, mille kohaselt peaks igal väidetaval kahju kannatanud isikul olema võimalik volitada ametiühingut, valitsusvälist inimõiguste või keskkonnaorganisatsiooni või muud valitsusvälist organisatsiooni ning vastavalt riigisisesele õigusele mis tahes liikmesriigis asuvat inimõigustega tegelevat asutust esitama tsiviilvastutushagisid ohvrite õiguste kaitseks, kui sellised üksused vastavad riigisisese õiguses sätestatud nõuetele, näiteks kui nad säilitavad oma alalise kohaloleku ega osale kooskõlas oma põhikirjaga ärilisel eesmärgil või ainult ajutiselt käesoleva direktiiviga kaitstud õiguste või riigisisese õiguses sätestatud vastavate õiguste teostamises. Seda on võimalik saavutada riigisisese tsiviilkohtumenetluse sätetega, mis käsitlevad luba esindada ohvrit kolmanda isiku sekkumise kontekstis, tuginedes väidetava kannatanu selgesõnalisele nõusolekule, ning seda ei tohiks tõlgendada nii, et see kohustab liikmesriike laiendama oma riigisisese õiguse sätteid esindushagide kohta, nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2020/1828²⁵.*
- (85) *Tsiviilvastutusega seotud kahjunõuete esitamise aegumistähtaeg peaks olema vähemalt viis aastat ja mingil juhul ei tohiks see olla lühem kui riigisisese tsiviilvastutuse üldises korras sätestatud aegumistähtaeg. Aegumistähtaja algust, kestust, peatamist või katkestamist käsitlevad riigisisese õigusnormid ei tohiks põhjendamatult takistada kahju hüvitamise hagide esitamist ning mingil juhul ei tohiks need olla takistavamad kui riigisisese tsiviilvastutuse üldises korras kehtestatud normid.*

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2020. aasta direktiiv (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ (ELT L 409, 4.12.2020, lk 1).

- (86) *Õiguskaitsevahendite tagamiseks peaks hagejatel olema võimalik taotleda ettekirjutusi lõpliku või ajutise meetme vormis, et lõpetada käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumine hagi esitamise või tegevuse lõpetamise kaudu.*
- (87) Tsiviilvastutust käsitlevate õigusnormide puhul ei tohiks äriühingu tsiviilvastutus hoolsuskohustuse nõuetekohaselt täitmata jätmisest tuleneva kahju eest piirata tema tütarettevõtjate tsiviilvastutust ega tema **tegevusahelasse** kuuluvate otseste või kaudsete äripartnerite vastavat tsiviilvastutust. *Kui äriühing põhjustas kahju koos oma tütarettevõtja või äripartneriga, peaks ta olema solidaarselt vastutav koos selle tütarettevõtja või äripartneriga. See peaks olema kooskõlas riigisisese õigusega, mis käsitleb solidaarvastutuse tingimusi, ilma et see piiraks solidaarvastutust käsitlevate liidu või riigisiseste õigusaktide kohaldamist, ning tagasinõudeõigust, et saada täielikku hüvitist ühelt solidaarselt vastutavalt poolelt.*

(88) *Käesoleva direktiivi kohased tsiviilvastutuse normid ei tohiks piirata selliste liidu või riigisiseste tsiviilvastutuse normide kohaldamist, mis on seotud kahjuliku mõjuga inimõigustele või kahjuliku keskkonnamõjuga ja millega on nähtud ette vastutus olukordades, mis ei ole reguleeritud käesoleva direktiiviga, või millega on nähtud ette suurem vastutus kui käesoleva direktiiviga. Rangemat vastutuskorda tuleks käsitada ka tsiviilvastutuse korrana, millega nähakse ette vastutus ka juhtudel, kui käesoleva direktiivi kohaste vastutust käsitlevate normide kohaldamine ei too kaasa äriühingu vastutust.*

I

(89) Kahjulikust keskkonnamõjust tuleneva tsiviilvastutuse puhul võib kahju kannatanud isik käesoleva direktiivi alusel hüvitist nõuda ka juhul, kui tema hagi kattub inimõigustega seotud nõuetega.

- (90) Tagamaks, et inimõiguste- või keskkonnaalase kahju ohvrid saaksid esitada kahju hüvitamise hagi ja nõuda hüvitist ***kahju eest, mis põhjustati, kui äriühing jättis tahtlikult või hooletusest täitmata*** käesolevast direktiivist tulenevad hoolsuskohustused, ***tuleks käesoleva direktiiviga nõuda, et liikmesriigid tagaksid, et käesolevas direktiivis sätestatud tsiviilvastutuse korra ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide kohaldamine on kohustuslik juhtudel***, kus ***sellise*** nõude suhtes kohaldatav õigus ei ole liikmesriigi õigus, nagu see võib olla näiteks rahvusvahelise eraõiguse normide kohaselt juhul, kui kahju tekib kolmandas riigis. ***See tähendab, et liikmesriigid peaksid samuti tagama, et kohustuslikult tuleb kohaldada nõudeid, millega nähakse ette, millised füüsilised või juriidilised isikud võivad nõude esitada, aegumistähtjad ja tõendite avaldamine. Käesolevas direktiivis sätestatud tsiviilvastutuse korra ülevõtmisel ja selliste tulemuste saavutamiseks vajalike meetodite valimisel peaksid liikmesriigid saama võtta arvesse ka kõiki seonduvaid riigisiseseid norme selles ulatuses, milles need on vajalikud ohvrite kaitse tagamiseks ja olulised liikmesriikide avalike huvide, näiteks poliitilise, sotsiaalse või majandusliku korralduse kaitsmiseks.***

- (91) Käesoleva direktiivi kohane tsiviilvastutuse kord ei tohiks piirata ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/35/EÜ***²⁶ kohaldamist. Käesolev direktiiv ei tohiks takistada liikmesriike kehtestamast äriühingutele täiendavaid ja rangemaid kohustusi ega võtmast muul viisil täiendavaid meetmeid, mille eesmärgid on samad kui **II** direktiivil ***2004/35/EÜ***.

²⁶ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/35/EÜ keskkonnavastutusest keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja parandamise kohta (ELT L 143, 30.4.2004, lk 56).***

- (92) *Liikmesriigid peaksid tagama, et käesoleva direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud riigisisestest õigusnormidest tulenevate kohustuste täitmine või nende vabatahtlik rakendamine kvalifitseeruks keskkonnavalaseks ja/või sotsiaalseks aspektiks või elemendiks, mida avaliku sektori hankijad võivad vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividele 2014/23/EL²⁷, 2014/24/EL²⁸ ja 2014/25/EL²⁹ arvesse võtta osana riigihanke- ja kontsessioonilepingute sõlmimise kriteeriumidest või kehtestada seoses selliste lepingute täitmisega.*

²⁷ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1).*

²⁸ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65).*

²⁹ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243).*

Avaliku sektori hankijad ja võrgustiku sektori hankijad võivad jätta hankemenetluses, sealhulgas kontsessiooni andmise menetluses osalemisest kõrvale või olla liikmesriikide nõudmisel kohustatud jätma kõrvale mis tahes ettevõtja, kui nad suudavad asjakohaste vahenditega tõendada, et on rikutud keskkonna-, sotsiaal- ja tööõiguse valdkonnas kohaldatavaid kohustusi, sealhulgas kohustusi, mis tulenevad teatavatest rahvusvahelistest lepingutest, mille on ratifitseerinud kõik liikmesriigid ja mis on loetletud kõnealustes direktiivides, või et ettevõtja on raskelt eksinud ametialaste käitumisreeglite vastu, mis muudab ta aususe küsitavaks. Selleks et tagada liidu õigusaktide kooskõla ja toetada rakendamist, peaks komisjon kaaluma, kas on asjakohane ajakohastada mõnda neist direktiividest, eelkõige seoses nõuete ja meetmetega, mida liikmesriigid peavad võtma, et tagada kestlikkus- ja hoolsuskohustuste täitmine kogu hanke- ja kontsessiooniprotsessi vältel.

- I
- (93) Isikud, kes töötavad äriühingutes, mille suhtes kohaldatakse käesolevas direktiivis sätestatud hoolsuskohustusi, või kes puutuvad selliste äriühingutega kokku oma tööalase tegevuse raames, võivad mängida võtmerolli käesoleva direktiivi **ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide** rikkumise paljastamisel. Seega võivad nad aidata selliseid rikkumisi ennetada ja ära hoida ning tõhustada käesoleva direktiivi täitmise tagamist. Seetõttu tuleks käesoleva direktiivi **ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide** rikkumisest teatamise ja rikkumisest teatajate kaitse suhtes kohaldada I direktiivi (EL) 2019/1937.
- (94) *Õiguskindluse suurendamiseks tuleks direktiivis (EL) 2019/1937 kajastada, et vastavalt käesolevale direktiivile kohaldatakse direktiivi (EL) 2019/1937 käesoleva direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumisest teatamise ja sellistest rikkumistest teatajate kaitse suhtes. Seetõttu tuleks direktiivi (EL) 2019/1937 lisa vastavalt muuta. Liikmesriikide ülesanne on tagada, et see muudatus kajastuks nende direktiivi (EL) 2019/1937 kohaselt vastu võetud ülevõtmismeetmetes.*

- (95) Selleks et täpsustada, millist teavet peaksid edastama käesolevas direktiivis sätestatud küsimuste kohta äriühingud, kelle suhtes ei kohaldata direktiivi 2013/34/EL kohaste äriühingu kestlikkusaruandluse sätetega ette nähtud aruandlusnõudeid, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et kehtestada täiendavaid norme sellise aruandluse sisu ja kriteeriumide kohta, täpsustades hoolekohustuse kirjeldust, tegelikku ja võimalikku mõju ning selle suhtes võetavaid meetmeid. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohased konsultatsioonid, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes³⁰ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

³⁰ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

- (96) Käesolevat direktiivi tuleks kohaldada kooskõlas liidu andmekaitseõigusega ning põhiõiguste harta artiklites 7 ja 8 sätestatud õigusega eraelu puutumatusse ja isikuandmete kaitsele. Isikuandmete töötlemine käesoleva direktiivi alusel peab toimuma kooskõlas **II** määrusega (EL) 2016/679, järgides muu hulgas töötlemise eesmärgi piirangut, võimalikult väheste andmete kogumise nõuet ja säilitamise piirangut.
- (97) Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1725³¹ artikli 28 lõikega 2 on konsulteeritud Euroopa Andmekaitseinspektoriga, kes esitas oma arvamuse 17. märtsil 2022.

I

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

- (98) Komisjon peaks *andma Euroopa Parlamendile ja nõukogule korrapäraselt aru käesoleva direktiivi rakendamise ja selle tulemuslikkuse kohta selle eesmärkide saavutamisel, eelkõige kahjuliku mõju käsitlemisel. Esimene aruanne peaks muu hulgas hõlmama käesoleva direktiivi mõju VKEdele, käesoleva direktiivi kohaldamisala seoses hõlmatud äriühingutega, mõiste „tegevusahel“ määratluse muutmise vajadust, käesoleva direktiivi lisa muutmise vajadust ja* käesolevas direktiivis osutatud asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonide loetelu muutmise vajadust, eelkõige pidades silmas rahvusvahelise olukorra muutusi, *ning hõlmama ka kliimamuutuste vastu võitlemise normide ja nende normidega seotud järelevalveasutuste volituste muutmise vajadust, riiklikul tasandil kehtestatud täitmise tagamise mehhanismide, karistuste ja tsiviilvastutuse normide tulemuslikkust ning seda, kas on vaja muuta käesoleva direktiivi ühtlustamise taset, et tagada äriühingutele siseturul võrdsed võimalused. Esimesel võimalusel pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva, kuid mitte hiljem kui kaks aastat pärast seda kuupäeva, peaks komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule ka aruande vajaduse kohta kehtestada täiendavad kestlikkusega seotud hoolsuskohustuse nõuded, mis on kohandatud reguleeritud finantsettevõtjatele seoses finantsteenuste osutamise ja investeerimistegevusega, ning selliste hoolsuskohustuse nõuete kohaldamise võimaluste ja nende mõju kohta kooskõlas käesoleva direktiivi eesmärkidega, võttes samal ajal arvesse muid liidu õigusakte, mida kohaldatakse reguleeritud finantsettevõtjate suhtes. Sellele aruandele tuleks asjakohasel juhul lisada seadusandlik ettepanek.*

- (99) **Kuna** käesoleva direktiivi eesmärki – kasutada paremini ära ühtse turu potentsiaali, et aidata kaasa kestlikule majandusele üleminekule, ja soodustada kestlikku arengut, ennetades ja leevendades äriühingute **tegevusahelas** avalduvat võimalikku või tegelikku kahjulikku mõju inimõigustele või keskkonnale – ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda meetmete ulatuse ja mõju tõttu (eriti asjaolu tõttu, et käesoleva direktiiviga käsitletavat probleemi ja nende põhjused on riikidevahelise loomuga, kuna paljud äriühingud tegutsevad kogu liidus või üle maailma ning nende väärtusahelad laienevad teistesse liikmesriikidesse ja kolmandatesse riikidesse, ning asjaolu tõttu, et üksikute liikmesriikide meetmed võivad osutuda ebatõhusaks ja viia siseturu killustumiseni) paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1
Reguleerimisese

1. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse normid *järgmise kohta*:
- a) äriühingute *kohustused*, mis on seotud tegeliku ja võimaliku kahjuliku mõjuga inimõigustele ja keskkonnale tulenevalt äriühingu enda või tema tütarettevõtjate tegevusest või *tema äripartnerite* tegevusest *selle äriühingu tegevusahelas*;
 - b) *vastutus* punktis a osutatud kohustuste rikkumise eest *ja*
 - c) *äriühingute kohustus võtta vastu ja täita kliimamuutuste leevendamise üleminekukava, mille eesmärk on maksimaalsete jõupingutuste abil tagada, et äriühingu ärimudel ja strateegia oleksid kooskõlas üleminekuga kestlikule majandusele ja globaalse soojenemise piiramisega 1,5 °C-ni kooskõlas Pariisi kokkuleppega.*

2. Käesolev direktiiv ei anna alust alandada liikmesriikide õigusega ***või käesoleva direktiivi vastuvõtmise ajal kohaldatavate kollektiivlepingutega*** ette nähtud ***inim-, töö- ja sotsiaalõiguste kaitse taset või*** keskkonna- või kliimakaitse taset.
3. Käesolev direktiiv ei piira ***inim-, töö- ja sotsiaalõiguste ning*** keskkonnakaitse ja kliimamuutuste alaseid kohustusi, mis tulenevad muudest liidu õigusaktidest. Kui mõni käesoleva direktiivi säte on vastuolus liidu mõne muu õigusakti sättega, millega taotletakse samu eesmäärke ja millega on ette nähtud ulatuslikumad või konkreetsemad kohustused, on muu liidu õigusakti säte vastuolu ulatuses ülimuslik ja seda kohaldatakse nende konkreetsete kohustuste suhtes.

Artikkel 2
Kohaldamisala

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse äriühingute suhtes, mis on asutatud liikmesriigi õigusaktide kohaselt ja mis vastavad ühele järgmistest tingimustest:
 - a) äriühingul oli viimasel majandusaastal, mille kohta on ***või oleks pidanud olema*** vastu võetud aruandeaasta finantsaruanded, keskmiselt üle 1000 töötaja ja selle ülemaailmne netokäive oli üle 450 000 000 euro;
 - b) äriühing ei saavutanud ***punktis a*** osutatud künniseid, ***kuid on sellise kontserni lõplik emaettevõtja, mis saavutas need künnised*** viimasel majandusaastal, mille kohta on ***või oleks pidanud olema vastu võetud konsolideeritud*** aruandeaasta finantsaruanded;

- c) *äriühing on sõlminud või on sellise kontserni lõplik emaettevõtja, mis on sõlminud liidus sõltumatute kolmandast isikust äriühingutega litsentsitasude eest frantsiisi- või litsentsilepingud, kui need lepingud tagavad ühise identiteedi, ühise ärikontseptsiooni ja ühtsete ärimetodite kohaldamise ning viimasel majandusaastal, mille kohta on või oleks pidanud olema vastu võetud aruandeaasta finantsaruanded, ületasid need litsentsitasud 22 500 000 eurot, ning tingimusel, et äriühingu ülemaailmne netokäive viimasel majandusaastal, mille kohta on või oleks pidanud olema vastu võetud aruandeaasta finantsaruanded, oli üle 80 000 000 euro või ületas nimetatud künnise kontsern, mille lõplik emaettevõtja äriühing on.*

2. Käesolevat direktiivi kohaldatakse ka äriühingute suhtes, mis on asutatud kolmanda riigi õigusaktide kohaselt ja vastavad ühele järgmistest tingimustest:
- a) äriühingu netokäive liidus oli viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal üle 450 000 000 euro;
 - b) *äriühing ei saavutanud punktis a osutatud künnist, kuid on viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal konsolideeritud alusel selle künnise saavutanud kontserni lõplik emaettevõtja;*
 - c) *äriühing on sõlminud või on sellise kontserni lõplik emaettevõtja, mis on sõlminud liidus sõltumatute kolmandast isikust äriühingutega litsentsitasude eest frantsiisi- või litsentsilepingud, kui need lepingud tagavad ühise identiteedi, ühise ärikontseptsiooni ja ühtsete ärimetodite kohaldamise ning viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal ületasid need litsentsitasud liidus 22 500 000 eurot, ning tingimusel, et äriühingu netokäive oli viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal liidus üle 80 000 000 euro või on ta sellise kontserni lõplik emaettevõtja, mille netokäive oli viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal liidus üle 80 000 000 euro.*

3. *Kui lõpliku emaettevõtja põhitegevus on tegutsevate tütarettevõtjate aktsiate omamine ning ta ei osale kontserni või ühte või mitut kontserni tütarettevõtjat mõjutavate juhtimis-, tegevus- või finantsotsuste vastuvõtmises, võib ta vabastada käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste täitmisest. Selle vabastuse tingimuseks on, et lõpliku emaettevõtja üks liidus asuvatest tütarettevõtjatest on määratud täitma lõpliku emaettevõtja nimel artiklites 6–16 ja 22 sätestatud kohustusi, sealhulgas lõpliku emaettevõtja kohustusi seoses oma tütarettevõtjate tegevusega. Sellisel juhul antakse määratud tütarettevõtjale kõik vajalikud vahendid ja õiguslikud volitused nende kohustuste tõhusaks täitmiseks, eelkõige tagamaks, et määratud tütarettevõtja saab kontserni äriühingutelt asjakohase teabe ja dokumendid, et täita käesolevast direktiivist tulenevaid lõpliku emaettevõtja kohustusi.*

Lõplik emaettevõtja taotleb käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud erandit pädevalt järelevalveasutuselt kooskõlas artikliga 24, et hinnata, kas käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud tingimused on täidetud. Kui tingimused on täidetud, teeb pädev järelevalveasutus erandi. Vajaduse korral teavitab selline asutus nõuetekohaselt selle liikmesriigi pädevat järelevalveasutust, kus määratud tütarettevõtja asub, taotlusest ja seejärel oma otsusest.

Lõplik emaettevõtja vastutab määratud tütarettevõtjaga ühiselt selle eest, kui viimane ei täida oma käesoleva lõike esimese lõigu kohaseid kohustusi.

4. Lõike 1 kohaldamisel arvutatakse osalise tööajaga töötajate arv täistööaja ekvivalendi alusel. Renditöötajaid *ja muid ebatüüpilises töösuhtes olevaid töötajaid (tingimusel et nad vastavad Euroopa Liidu Kohtu kehtestatud töötaja staatuse kindlaksmääramise kriteeriumidele)* võetakse töötajate arvu arvutamisel arvesse samamoodi nagu juhul, kui äriühing oleks samal ajavahemikul nende otsene tööandja.

5. *Kui äriühing täidab lõikes 1 või 2 sätestatud tingimused, kohaldatakse käesolevat direktiivi üksnes juhul, kui need tingimused täidetakse kahel järjestikusel majandusaastal. Käesolevat direktiivi ei kohaldata enam lõikes 1 või 2 osutatud äriühingu suhtes, kui lõikes 1 või 2 sätestatud tingimusi ei täideta enam kahel viimasel asjaomasel majandusaastal.*
6. Lõikes 1 osutatud äriühingute puhul on käesoleva direktiiviga hõlmatud küsimuste reguleerimise pädevus liikmesriigil, kus on äriühingu registrijärgne asukoht.
7. *Lõikes 2 osutatud äriühingu puhul on käesoleva direktiiviga hõlmatud küsimuste reguleerimise pädevus liikmesriigil, kus sellel äriühingul on filiaal. Kui äriühingul ei ole filiaali üheski liikmesriigis või tal on filiaale, mis asuvad eri liikmesriikides, on käesoleva direktiiviga hõlmatud küsimuste reguleerimise pädevus liikmesriigil, kus äriühing teenis viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal suurima netokäibe liidus.*

8. *Käesolevat direktiivi ei kohaldata Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/61/EL³² artikli 4 lõike 1 punktis a määratletud alternatiivsete investeerimisfondide suhtes ega vabalt võõrandatavatesse väärtpaberitesse ühiseks investeeringuks loodud ettevõtjate (eurofondid) suhtes Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/65/EÜ³³ artikli 1 lõike 2 tähenduses.*

Artikkel 3

Mõisted

1. Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:
- a) „äriühing“ – üks järgmistest:
- i) juriidiline isik, mis on asutatud ühes direktiivi 2013/34/EL I **ja II** lisas loetletud õiguslikest vormidest;

³² *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/61/EL alternatiivsete investeerimisfondide valitsejate kohta, millega muudetakse direktiive 2003/41/EÜ ja 2009/65/EÜ ning määruseid (EÜ) nr 1060/2009 ja (EL) nr 1095/2010 (ELT L 174, 1.7.2011, lk 1).*

³³ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/65/EÜ vabalt võõrandatavatesse väärtpaberitesse ühiseks investeeringuks loodud ettevõtjaid (eurofondid) käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (ELT L 302, 17.11.2009, lk 32).*

- ii) juriidiline isik, mis on asutatud kolmanda riigi õiguse kohaselt **■** direktiivi **2013/34/EL** I ja II lisas loetletud vormidega võrreldavas vormis;

■

- iii) mis tahes õiguslikus vormis tegutsev reguleeritud finantsettevõtja, mis on:
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 575/2013³⁴ artikli 4 lõike 1 punktis 1 määratletud krediidiasutus;
 - Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL³⁵ artikli 4 lõike 1 punktis 1 määratletud investeerimisühing;

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 575/2013 krediidiasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta (ELT L 176, 27.6.2013, lk 1).

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349).

- direktiivi 2011/61/EL artikli 4 lõike 1 punktis b määratletud alternatiivse investeerimisfondi valitseja (edaspidi „AIFI valitseja“), sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 345/2013³⁶ kohane Euroopa riskikapitalifondide (edaspidi „EuVECA“) valitseja, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 346/2013³⁷ kohane Euroopa sotsiaalettevõtlusfondide (edaspidi „EuSEF“) valitseja ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2015/760³⁸ kohane Euroopa pikaajaliste investeerimisfondide (edaspidi „ELTIF“) valitseja;

³⁶ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2013. aasta määrus (EL) nr 345/2013 Euroopa riskikapitalifondide kohta (ELT L 115, 25.4.2013, lk 1).*

³⁷ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2013. aasta määrus (EL) nr 346/2013 Euroopa sotsiaalettevõtlusfondide kohta (ELT L 115, 25.4.2013, lk 18).*

³⁸ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/760 Euroopa pikaajaliste investeerimisfondide kohta (ELT L 123, 19.5.2015, lk 98).*

- direktiivi 2009/65/EÜ artikli 2 lõike 1 punktis b määratletud fondivalitseja;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/138/EÜ³⁹ artikli 13 punktis 1 määratletud kindlustusandja;
- direktiivi 2009/138/EÜ artikli 13 punktis 4 määratletud edasikindlustusandja;

³⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/138/EÜ kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II) (ELT L 335, 17.12.2009, lk 1).

- tööandja kogumispensioni asutus, mis kuulub **II** direktiivi (EL) 2016/2341 *kohaldamisalasse vastavalt selle artiklile 2, välja arvatud juhul, kui liikmesriik on vastavalt kõnealuse direktiivi artiklile 5 otsustanud kõnealust direktiivi kõnealuste tööandja kogumispensioni asutuste suhtes tervikuna või osaliselt mitte kohaldada;*

I

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 648/2012⁴⁰ artikli 2 punktis 1 määratletud keskne vastaspool;

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrus (EL) nr 648/2012 börsiväliste tuletisinstrumentide, kesksete vastaspoolte ja kauplemisteabehoidlate kohta (ELT L 201, 27.7.2012, lk 1).

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 909/2014⁴¹ artikli 2 lõike 1 punktis 1 määratletud väärtpaberite keskdepositoorium;
- direktiivi 2009/138/EÜ artikli 211 kohaselt tegevusloa saanud kindlustuse või edasikindlustuse eriotstarbeline varakogum;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/2402⁴² artikli 2 punktis 2 määratletud väärtpaberistamise eriotstarbeline ettevõtja;

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta määrus (EL) nr 909/2014, mis käsitleb väärtpaberiarvelduse parandamist Euroopa Liidus ja väärtpaberite keskdepositooriume ning millega muudetakse direktiive 98/26/EÜ ja 2014/65/EL ning määrust (EL) nr 236/2012 (ELT L 257, 28.8.2014, lk 1).

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/2402, millega kehtestatakse väärtpaberistamise üldnormid ning luuakse lihtsa, läbipaistva ja standarditud väärtpaberistamise erinormid ning millega muudetakse direktiive 2009/65/EÜ, 2009/138/EÜ ja 2011/61/EL ning määrusi (EÜ) nr 1060/2009 ja (EL) nr 648/2012 (ELT L 347, 28.12.2017, lk 35).

- **määruse (EL) nr 575/2013 artikli 4 lõike 1 punktis 20 määratletud finantsvaldusettevõtja**, direktiivi 2009/138/EÜ artikli 212 lõike 1 punktis f määratletud kindlustusvaldusettevõtja või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 212 lõike 1 punktis h määratletud segafinantsvaldusettevõtja, mis kuulub kindlustuskonsolideerimisgruppi, mille suhtes kohaldatakse kõnealuse direktiivi artikli 213 kohaselt konsolideerimisgrupi tasandil järelevalvet ja mis ei ole direktiivi 2009/138/EÜ artikli 214 lõike 2 kohaselt konsolideerimisgrupi järelevalvest vabastatud;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2366⁴³ artikli 1 lõike 1 punktis d osutatud makseasutus;

⁴³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 337, 23.12.2015, lk 35).

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/110/EÜ⁴⁴ artikli 2 punktis 1 määratletud e-raha asutus;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503⁴⁵ artikli 2 lõike 1 punktis e määratletud ühisrahastusteenuse osutaja;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1114⁴⁶ artikli 3 lõike 1 punktis 15 määratletud krüptovarateenuse osutaja, kui ta osutab üht või mitut selle määruse artikli 3 lõike 1 punktis 16 määratletud krüptovarateenust;

I

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiv 2009/110/EÜ, mis käsitleb e-raha asutuste asutamist ja tegevust ning usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvet ning millega muudetakse direktiive 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/46/EÜ (ELT L 267, 10.10.2009, lk 7).

⁴⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. oktoobri 2020. aasta määrus (EL) 2020/1503, mis käsitleb ettevõtjatele Euroopa ühisrahastusteenuse osutajaid ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/1129 ja direktiivi (EL) 2019/1937 (ELT L 347, 20.10.2020, lk 1).

⁴⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. mai 2023. aasta määrus (EL) 2023/1114, mis käsitleb krüptovaraturge ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 1095/2010 ning direktiive 2013/36/EL ja (EL) 2019/1937 (ELT L 150, 9.6.2023, lk 40).

- b) „kahjulik keskkonnamõju“ – kahjulik mõju keskkonnale, mis tuleneb sellest, et on rikutud *käesoleva direktiivi* lisa I osa 1. jaos punktides 15 ja 16 ja II osas loetletud keelde või kohustusi, võttes arvesse seal loetletud õigusaktide sätetega seotud riigisiseseid õigusakte;
- c) „kahjulik mõju inimõigustele“ – ■ mõju ■ inimestele, mis tuleneb:
- i) mõne käesoleva direktiivi lisa I osa 1. jaos loetletud inimõiguse rikkumisest, kuna need inimõigused on sätestatud käesoleva direktiivi lisa I osa 2. jaos loetletud rahvusvahelistes õigusaktides;
 - ii) mõne käesoleva direktiivi lisa I osa 1. jaos loetlemata, kuid käesoleva direktiivi lisa I osa 2. jaos loetletud inimõigustealastes õigusaktides sätestatud inimõiguse rikkumisest, tingimusel et:
 - äriühing või juriidiline isik võib inimõigust rikkuda;

- *inimõiguse rikkumine kahjustab otseselt käesoleva direktiivi lisa I osa 2. jaos loetletud inimõigustealastes õigusaktides kaitstud õiguslikku huvi ning*
 - *äriühing oleks saanud mõistlikult näha ette ohtu, et sellist inimõigust võidakse rikkuda, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid, sealhulgas äriühingu äritegevuse laadi ja ulatust ning tegevusahelat, majandussektori spetsiifikat ning geograafilist ja tegevuskonteksti;*
- d) *„kahjulik mõju“ – kahjulik keskkonnamõju või kahjulik mõju inimõigustele;*
- e) *„tütarettevõtja“ – direktiivi 2013/34/EL artikli 2 punktis 10 määratletud juriidiline isik ning juriidiline isik, mille kaudu toimub Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/109/EÜ⁴⁷ artikli 2 lõike 1 punktis f määratletud kontrollitava ettevõtja tegevus;*

⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 2004. aasta direktiiv 2004/109/EÜ läbipaistvuse nõuete ühtlustamise kohta teabele, mis kuulub avaldamisele emitentide kohta, kelle väärtpaberid on lubatud reguleeritud turul kauplemisele, ning millega muudetakse direktiivi 2001/34/EÜ (ELT L 390, 31.12.2004, lk 38).

f) „äripartner“ – üksus,

- i) kellega äriühingul on ärileping, ***mis on seotud äriühingu tegevuse, toodete või teenustega***, või kellele äriühing osutab ***teenuseid vastavavalt punktile g*** („otsene äripartner“), või
- ii) ***kes ei ole otsene äripartner, kuid kelle äritegevus on seotud äriühingu tegevuse, toodete või teenustega*** („kaudne äripartner“);

I

g) „tegevusahel“ –

- i) ***äriühingu tegevusahela eelneva etapi äripartnerite tegevus, mis on seotud kaupade tootmise või teenuste osutamisega selle äriühingu poolt, sealhulgas tooraine, toodete või tooteosade kavandamise, kaevandamise, hankimise, valmistamise, transpordi, ladustamise ja tarnimise ning toote või teenuse arendamisega, ning***

- ii) *äriühingu tegevusahela järgneva etapi äripartnerite tegevus, mis on seotud selle äriühingu toote turustamise, transpordi ja ladustamisega, kui äripartnerid tegelevad sellise tegevusega äriühingu jaoks või tema nimel, välja arvatud toote turustamine, transport ja ladustamine, mille suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/821 kohast ekspordikontrolli või relvade, lahingumooni või sõjavarustusega seotud ekspordikontrolli pärast toote ekspordiks loa saamist;*
- h) „sõltumatu kolmanda isiku poolne kontroll“ – kontroll, mille eesmärk on teha kindlaks, kas äriühing või selle *tegevusahela* osad täidavad käesolevast direktiivist tulenevaid inimõiguste- ja keskkonnaalaseid nõudeid, ning mida teeb *objektiivne ja* äriühingust *täielikult* sõltumatu *ekspert*, kellel ei ole huvide konflikte, *kes on vaba välistest mõjutustest*, kellel on *vastavalt kahjuliku mõju laadile* kogemused ja pädevus keskkonna- *või* inimõiguste küsimustes ning kes vastutab *kontrolli* kvaliteedi ja usaldusväärsuse eest;

- i) „VKE“ – mis tahes õiguslikus vormis tegutsev mikro-, väikene või keskmise suurusega *ettevõtja*, mis ei kuulu suurde kontserni, nende mõistete direktiivi 2013/34/EL artikli 3 lõigetes 1, 2, 3 ja 7 määratletud tähenduses;
- j) „valdkondlik *või mitut sidusrühma hõlmav* algatus“ – *kombinatsioon vabatahtlikest hoolsuskohustuse menetlustest, vahenditest ja mehhanismidest, mille on välja töötanud ja mida kontrollivad valitsused, valdkondlikud ühendused, huvitatud organisatsioonid, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonid, või nende rühmad või kombinatsioonid, milles äriühingud võivad osaleda, et toetada hoolsuskohustuste rakendamist*;
- k) „volitatud esindaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kelle elu- või asukoht on liidus ja keda punkti a alapunktis ii määratletud äriühing on volitanud tegutsema enda nimel, et täita oma käesolevast direktiivist tulenevaid kohustusi;

- l) „tõsine kahjulik mõju“ – kahjulik **■** mõju, *mis on eriti märkimisväärne oma laadi tõttu, näiteks mõju, millega kaasneb kahju inimeste elule, tervisele ja vabadusele, või oma taseme, ulatuse või korvamatu olemuse tõttu, võttes arvesse mõju raskusastet, sealhulgas mõjutatud või tulevikus mõjutada võidavate isikute arvu, keskkonna kahjustamise või võimaliku kahjustamise või muul viisil mõjutamise ulatust, kahjuliku mõju pöördumatust ja piiranguid suutlikkusele mõistliku aja jooksul taastada mõjutatud isikute või keskkonna olukord samaväärsena, kui see oli enne mõju avaldumist;*
- m) „netokäive“ –
- i) direktiivi 2013/34/EL artikli 2 punktis 5 määratletud netokäive või **■**

- ii) kui äriühing kohaldab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1606/2002⁴⁸ alusel vastu võetud rahvusvahelisi raamatupidamisstandardeid või on äriühing punkti a alapunkti ii tähenduses, siis tulu selles finantsaruandluse raamistikus määratletud või kasutatud tähenduses, mille alusel koostatakse äriühingu finantsaruanded;
- n) „sidusrühmad“ – äriühingu töötajad, tema tütarettevõtjate töötajad, **ametiühingud ja töötajate esindajad, tarbijad** ning muud üksikisikud, rühmad, kogukonnad või üksused, kelle õigusi või huve äriühingu, selle tütarettevõtjate ja **äripartnerite** tooted, teenused või tegevus mõjutavad või võivad mõjutada, **sealhulgas äriühingu äripartnerite töötajad ja nende ametiühingud ja töötajate esindajad, riiklikud inimõiguste ja keskkonnaasutused, kodanikuühiskonna organisatsioonid, kelle eesmärk on muu hulgas keskkonnakaitse, ning nende isikute, rühmade, kogukondade või üksuste seaduslikud esindajad**;

I

⁴⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. juuli 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1606/2002 rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite kohaldamise kohta (EÜT L 243, 11.9.2002, lk 1).

- o) „asjakohased **meetmed**“ – **meetmed**, millega on võimalik saavutada hoolsuskohustuse eesmärgid, **käsitledes kahjulikku mõju tulemuslikult viisil**, mis vastab kahjuliku mõju tõsidusele ja tõenäosusele ning on äriühingule mõistlikult kättesaadav, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid, sealhulgas **kahjuliku mõju laadi ja ulatust ning asjakohaseid riskitegureid**;
- p) „**ärisuhe**“ – **äriühingu suhe oma äripartneriga**;
- q) „**emaettevõtja**“ – **äriühing, mis kontrollib üht või mitut tütarettevõtjat**;
- r) „**lõplik emaettevõtja**“ – **emaettevõtja, mis kontrollib direktiivi 2013/34/EL artikli 22 lõigetes 1–5 sätestatud kriteeriumide kohaselt otse või kaudselt ühte või mitut tütarettevõtjat ja mida ei kontrolli muu äriühing**;

- s) *„kontsern“ – emaettevõtja ja kõik selle tütarettevõtjad;*
- t) *„heastamine“ – mõjutatud isiku või isikute, kogukondade või keskkonna olukorra taastamine samaväärsena või võimalikult lähedasena sellele, milles nad oleksid, kui tegelikku kahjulikku mõju ei oleks tekkinud, ning mis on proportsionaalne sellega, mil määral on äriühing seotud kahjuliku mõju tekkimisega, sealhulgas rahaline või mitterahaline hüvitis, mida äriühing annab isikule või isikutele, keda tegelik kahjulik mõju mõjutab, ning asjakohasel juhul avaliku sektori asutustele mis tahes vajalike parandusmeetmete tõttu tekkinud kulude hüvitamine;*
- u) *„riskitegurid“ – faktid, olukorrad või asjaolud, mis on seotud kahjuliku mõju tõsiduse ja tõenäosusega, sealhulgas äriühingu, äritegevuse, geograafilise ja kontekstipõhise, toote- ja teenuste ning valdkondlike asjaolude, olukordade või asjaoludega;*

- v) *„kahjuliku mõju tõsidus“ – kahjuliku mõju tase, ulatus või korvamatus, võttes arvesse kahjuliku mõju raskusastet, sealhulgas mõjutatud või tulevikus mõjutada võidavate isikute arvu, keskkonna kahjustamise või võimaliku kahjustamise või muul viisil mõjutamise ulatust, kahjuliku mõju pöördumatust ja piiranguid suutlikkusele mõistliku aja jooksul taastada mõjutatud isikute või keskkonna olukord samaväärsena, kui see oli enne mõju avaldumist.*

2. *Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 34 käesoleva direktiivi lisa muutmiseks vastu delegeeritud õigusakte, et teha järgmist:*

- a) *lisada viited kõigi liikmesriikide poolt ratifitseeritud selliste rahvusvaheliste õigusaktide artiklitele, mis kuuluvad käesoleva direktiivi lisa loetletud inimõiguste, põhivabaduste ja keskkonnakaitsega seotud konkreetse õiguse, keelu või kohustuse kohaldamisalasse;*
- b) *muuta vajaduse korral viiteid käesoleva direktiivi lisa osutatud rahvusvaheliste õigusaktidele, pidades silmas selliste õigusaktide muutmist, asendamist või kehtetuks tunnistamist;*
- c) *kooskõlas käesoleva direktiivi lisa I osa 2. jaos loetletud õigusaktidega seotud asjaomaste rahvusvaheliste foorumite arengusuundadega:*
- i) *asendada viited loetletud õigusaktidele viidetega uutele õigusaktidele, mis hõlmavad sama reguleerimiseset ja mille on ratifitseerinud kõik liikmesriigid, või*
- ii) *lisada viited uutele õigusaktidele, mis hõlmavad sama reguleerimiseset kui loetletud õigusaktid ja mille on ratifitseerinud kõik liikmesriigid.*

Artikkel 4

Ühtlustamise tase

- 1. Ilma et see piiraks artikli 1 lõigete 2 ja 3 kohaldamist, ei kehtesta liikmesriigid oma riigisiseses õiguses käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas sätteid, millega nähakse ette inimõiguste- ja keskkonnaalased hooldsuskohustused, mis erinevad artikli 8 lõigetes 1 ja 2, artikli 10 lõikes 1 ja artikli 11 lõikes 1 sätestatutest.*
- 2. Olenemata lõikest 1 ei takista käesolev direktiiv liikmesriike kehtestamast oma riigisiseses õiguses rangemaid sätteid, mis erinevad muudes artiklites kui artikli 8 lõigetes 1 ja 2, artikli 10 lõikes 1 ja artikli 11 lõikes 1 sätestatust, või sätteid, mis on eesmärgi või valdkonna poolest konkreetsemad, et saavutada inim-, töö- ja sotsiaalõiguste, keskkonna või kliima kaitse erinev tase.*

Artikkel 5
Hoolsuskohustus

1. Liikmesriigid tagavad, et äriühingud täidavad **riskipõhist** inimõiguste- ja keskkonnaalast hoolsuskohustust vastavalt artiklitele 7–16 (edaspidi „hoolsuskohustus“), võttes järgmisi meetmeid:
 - a) hoolsuskohustuse lõimimine oma tegevuspõhimõtetesse **ja riskijuhtimissüsteemidesse** kooskõlas artikliga 7;
 - b) tegeliku või võimaliku kahjuliku mõju kindlakstegemine **ja hindamine** kooskõlas artikliga 8 **ning vajaduse korral tegeliku ja võimaliku kahjuliku mõju prioriseerimine kooskõlas artikliga 9;**
 - c) võimaliku kahjuliku mõju ennetamine ja leevendamine, tegeliku kahjuliku mõju lõpetamine ja selle ulatuse minimeerimine kooskõlas artiklitega 10 ja 11;
 - d) **tegeliku kahjuliku mõju heastamine kooskõlas artikliga 12;**

- e) *sidusrühmade sisuline kaasamine kooskõlas artikliga 13;*
- f) *teavitamise mehhanismi ja kaebuste esitamise korra kehtestamine ja haldamine*
kooskõlas artikliga 14;
- g) oma hoolekohustuse põhimõtete ja meetmete tulemuslikkuse jälgimine kooskõlas artikliga 15;
- h) avalik teabe esitamine hoolekohustuse täitmise kohta kooskõlas artikliga 16.

2. Liikmesriigid tagavad, et hoolekohustuse täitmise eesmärgil on äriühingutel õigus jagada ressursse ja teavet oma kontsernides ja teiste juriidiliste isikutega.

3. *Liikmesriigid tagavad, et äripartner ei ole kohustatud avalikustama käesolevast direktiivist tulenevaid kohustusi täitvale äriühingule teavet, mis on ärisaladus direktiivi (EL) 2016/943 artikli 2 punkti 1 tähenduses, ilma et see piiraks otseste ja kaudsete äripartnerite identiteedi avalikustamist või sellise olulise teabe avalikustamist, mida on vaja tegeliku või võimaliku kahjuliku mõju kindlakstegemiseks, kui see on äriühingu hoolsuskohustuste täitmiseks vajalik ja nõuetekohaselt põhjendatud. See ei piira äripartnerite võimalust kaitsta oma ärisaladusi direktiiviga (EL) 2016/943 kehtestatud mehhanismide kaudu. Äripartnereid ei ole kunagi kohustatud avalikustama salastatud teavet või muud teavet, mille avalikustamine ohustaks riigi olulisi julgeolekuhuve.*

4. *Liikmesriigid nõuavad, et äriühingud säilitaksid nõuetele vastavuse tõendamise eesmärgil hoolsuskohustuste täitmiseks võetud meetmeid käsitlevaid dokumente, sealhulgas tõendusmaterjali, vähemalt viis aastat pärast selliste dokumentide koostamist või saamist.*

Kui esimeses lõigus sätestatud säilitamisaja möödumisel toimub käesoleva direktiivi kohane kohtu- või haldusmenetlus, pikendatakse säilitamistähtaega kuni küsimuse lahendamiseni.

Artikkel 6

Hoolsuskohustuse täitmise toetamine kontserni tasandil

1. *Liikmesriigid tagavad, et käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvatel emaettevõtjatel on lubatud täita artiklites 7–11 ja artiklis 22 sätestatud kohustusi äriühingute nimel, mis on nende emaettevõtjate tütarettevõtjad ja kuuluvad käesoleva direktiivi kohaldamisalasse, kui seeläbi tagatakse tõhus täitmine. See ei piira järelevalveasutuse volituste kasutamist selliste tütarettevõtjate suhtes vastavalt artiklile 25 ega tütarettevõtjate tsiviilvastutust vastavalt artiklile 29.*

2. *Artiklites 7–16 sätestatud hoolsuskohustuste täitmisel emaettevõtja poolt kooskõlas käesoleva artikli lõikega 1 peavad olema täidetud kõik järgmised tingimused:*

- a) tütarettevõtja ja emaettevõtja esitavad üksteisele kogu vajaliku teabe ja teevad koostööd käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste täitmiseks;*
- b) tütarettevõtja järgib oma emaettevõtja hoolsuskohustuse põhimõtteid, mida on vastavalt kohandatud, et tagada artikli 7 lõikes 1 sätestatud kohustuste täitmine tütarettevõtja osas;*
- c) tütarettevõtja lõimib hoolsuskohustuse kõigisse oma tegevuspõhimõtetesse ja riskijuhtimissüsteemidesse kooskõlas artikliga 7, kirjeldades selgelt, milliseid kohustusi peab täitma emaettevõtja, ning vajaduse korral teavitab sellest asjaomaseid sidusrühmi;*

- d) vajaduse korral võtab tütarettevõtja jätkuvalt asjakohaseid meetmeid kooskõlas artiklitega 10 ja 11 ning jätkab artiklite 12 ja 13 kohaste kohustuste täitmist;
- e) asjakohasel juhul taotleb tütarettevõtja otseselt äripartnerilt lepingulisi tagatise kooskõlas artikli 10 lõike 2 punktiga b või artikli 11 lõike 3 punktiga c, taotleb lepingulisi tagatise kaudselt äripartnerilt kooskõlas artikli 10 lõikega 4 või artikli 11 lõikega 5 ning peatab ajutiselt või lõpetab ärisuhte kooskõlas artikli 10 lõikega 6 või artikli 11 lõikega 7.

3. Kui emaettevõtja täidab tütarettevõtja nimel artiklis 22 sätestatud kohustust vastavalt käesoleva artikli lõikele 1, täidab tütarettevõtja artiklis 22 sätestatud kohustusi kooskõlas emaettevõtja kliimamuutuste leevendamise üleminekukavaga, mida on kohandatud vastavalt tema ärimudelile ja -strateegiale.

Artikkel 7

Hoolsuskohustuse lõimimine *äriühingu* tegevuspõhimõtetesse *ja riskijuhtimissüsteemidesse*

1. Liikmesriigid tagavad, et äriühingud lõimivad hoolsuskohustuse kõikidesse oma *asjakohastesse* tegevuspõhimõtetesse ja *riskijuhtimissüsteemidesse ning* kehtestavad hoolsuskohustuse põhimõtted, *millega tagatakse riskipõhine hoolsuskohustus*.

I

2. *Lõikes 1 osutatud hoolsuskohustuse tegevuspõhimõtted töötatakse välja äriühingu töötajate ja nende esindajatega eelnevalt konsulteerides ning need sisaldavad kõike järgmist:*
 - a) *äriühingu hoolsuskohustuse täitmise suhtes – muu hulgas pikas perspektiivis – kohaldatava lähenemisviisi kirjeldus;*
 - b) *käitumisjuhend, milles kirjeldatakse eeskirju ja põhimõtteid, mida tuleb järgida kogu äriühingus ja selle tütarettevõtjates ning äriühingu otseste või kaudsete äripartnerite juures kooskõlas artikli 10 lõike 2 punktiga b, artikli 10 lõikega 4, artikli 11 lõike 3 punktiga c või artikli 11 lõikega 5, ning*

c) hoolsuskohustuse äriühingu asjakohastesse tegevuspõhimõtetesse lõimimiseks ja hoolsuskohustuse rakendamiseks kehtestatud protsesside kirjeldus, sealhulgas meetmed, mida on võetud selleks, et kontrollida punktis b osutatud käitumisjuhendi järgimist ja laiendada selle juhendi kohaldamist äripartneritele.

3. Liikmesriigid tagavad, et äriühingud ajakohastavad oma hoolsuskohustuse põhimõtteid *põhjendamatult viivitusega pärast olulise muutuse toimumist ning vaatavad need läbi ja vajaduse korral ajakohastavad neid põhimõtteid vähemalt iga 24 kuu järel.*

Esimeses lõigus osutatud eesmärgil võtavad äriühingud arvesse artikli 8 kohaselt juba kindlaks tehtud kahjulikku mõju, samuti asjakohaseid meetmeid, mis on võetud sellise kahjuliku mõjuga tegelemiseks kooskõlas artiklitega 10 ja 11, ning artikli 15 kohaselt tehtud hindamiste tulemusi.

I

Artikkel 8

Tegelik ja võimaliku kahjuliku mõju kindlakstegemine *ja hindamine*

1. Liikmesriigid tagavad, et äriühingud võtavad kooskõlas *käesoleva artikliga* asjakohaseid meetmeid, et teha kindlaks tegelik ja võimalik kahjulik **■** mõju, mis tuleneb nende endi või nende tütarettevõtjate tegevusest, ja kui see on seotud nende *tegevusahelatega, nende äripartnerite* tegevusest; *ning võtavad neid meetmeid, et hinnata seda tegelikku ja võimalikku kahjulikku mõju.*
2. *Lõikes 1 sätestatud kohustuse osana võtavad äriühingud asjakohaseid riskitegureid arvesse võttes asjakohaseid meetmeid, et:*
 - a) *kaardistada enda, oma tütarettevõtjate, ja kui see on seotud nende tegevusahelatega, oma äripartnerite tegevus, et teha kindlaks üldised valdkonnad, kus kahjulik mõju kõige tõenäolisemalt esineb ja on kõige tõsisem;*
 - b) *punktis a osutatud kaardistamise tulemuste põhjal põhjalikult hinnata enda, oma tütarettevõtjate, ja kui see on seotud nende tegevusahelatega, oma äripartnerite tegevust valdkondades, kus tehti kindlaks, et kahjuliku mõju esinemine on kõige tõenäolisem ja see on kõige tõsisem.*

3. Liikmesriigid tagavad, et äriühingutel on lõikes 1 osutatud kahjuliku mõju kindlakstegemiseks **ja hindamiseks**, tuginedes vajaduse korral kvantitatiivsele ja kvalitatiivsele teabele, õigus kasutada asjakohaseid vahendeid, sealhulgas sõltumatuid aruandeid ja teavet, mis on kogutud artiklis 14 sätestatud **teavitamise mehhanismi ja** kaebuste esitamise korra kohaselt. ■
4. ***Kui lõike 2 punktis b sätestatud põhjalikuks hindamiseks vajalikku teavet on võimalik saada tegevusahela eri tasandite äripartneritelt, peab äriühing eelistama sellise teabe taotlemist, kui see on põhjendatud, otse nendelt äripartneritelt, kelle puhul on kahjuliku mõju tekkimine kõige tõenäolisem.***

Artikkel 9

Kindlakstehtud tegeliku ja võimaliku kahjuliku mõju prioriseerimine

- 1. Liikmesriigid tagavad, et kui kogu kindlaks tehtud kahjulikku mõju ei ole võimalik samal ajal ja täielikult ära hoida, leevendada, lõpetada või minimeerida, prioriseerivad äriühingud artiklis 10 või 11 sätestatud kohustuste täitmiseks artikli 8 kohaselt kindlaks tehtud kahjulikku mõju.*
- 2. Lõikes 1 osutatud prioriseerimine põhineb kahjuliku mõju tõsidusel ja tõenäosusel.*
- 3. Kui kõige raskema ja tõenäolisema kahjuliku mõjuga on mõistliku aja jooksul tegeletud kooskõlas artiklitega 10 või 11, tegeleb äriühing vähem tõsise ja vähem tõenäolise kahjuliku mõjuga.*

Artikkel 10

Võimaliku kahjuliku mõju ennetamine

1. Liikmesriigid tagavad, et äriühingud võtavad kooskõlas **artikliga 9 ja** käesoleva artikliga asjakohaseid meetmeid, et ennetada, või kui ennetamine ei ole võimalik või kohe võimalik, piisavalt leevendada võimalikku kahjulikku mõju **■**, mis on kindlaks tehtud või oleks tulnud kindlaks teha vastavalt artiklile 8.

Esimeses lõigus osutatud asjakohaste meetmete kindlaksmääramisel võetakse nõuetekohaselt arvesse järgmist:

- a) ***kas võimaliku kahjuliku mõju põhjustaja võib olla üksnes äriühing, kas äriühing ja tütarettevõtja või äripartner võivad põhjustada võimaliku kahjuliku mõju ühiselt oma tegevuse või tegevusetusega või kas võimaliku kahjuliku mõju põhjustaja võib olla ainult äriühingu äripartner tegevusahelas;***
- b) ***kas võimalik kahjulik mõju võib avalduda tütarettevõtja, otsese äripartneri või kaudse äripartneri tegevuse käigus ning***

- c) *äriühingu võime mõjutada äripartnerit, kes võib põhjustada või ühiselt põhjustada võimaliku kahjuliku mõju.*

2. Äriühingud peavad vajaduse korral võtma järgmisi *asjakohaseid meetmeid*:

- a) kui see on ennetamiseks nõutavate meetmete laadi või keerukuse tõttu vajalik, töötama *põhjendamatul viivituse* välja ja rakendama ennetusmeetmete kava, *asjakohaste meetmete rakendamise* mõistliku ja selgelt kindlaks määratud ajakava ning kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed näitajad, millega mõõta olukorra paranemist. *Äriühingud võivad tegevuskavad välja töötada koos valdkondlike või mitut sidusrühma hõlmavate algatustega.* Ennetusmeetmete kava *kohandatakse vastavalt äriühingute tegevusele ja tegevusahelatele*;
- b) taotlema otseselt *äripartnerilt* lepingulisi tagatisi selle kohta, et partner tagab äriühingu käitumisjuhendi ja vajaduse korral ennetusmeetmete kava järgimise, sealhulgas *kehtestades* vastavad lepingulised tagatised oma partneritega niivõrd, kuivõrd nende tegevus on osa äriühingu *tegevusahelast*. Selliste lepinguliste tagatiste saamise korral kohaldatakse lõiget 5;

- c) tegema vajalikke *rahalisi või mitterahalisi* investeeringuid, *kohandamisi või ajakohastamisi*, näiteks *rajatistesse, tootmis- või muudesse tegevusprotsessidesse* ja *-taristutesse* ;
- d) *tegema vajalikke muudatusi või parandusi äriühingu enda äriplaanis, üldistes strateegiates ja toimingutes, sealhulgas ostutavades, kavandamises ja turustamistavades;*
- e) pakkuma sihipärast ja proportsionaalset toetust VKE-le, *kes on äriühingu äripartner, kui see on VKE ressursse, teadmisi ja piiranguid arvestades vajalik, sealhulgas pakkudes või võimaldades juurdepääsu suutlikkuse suurendamisele, koolitusele või juhtimissüsteemide ajakohastamisele*, ning juhul, kui käitumisjuhendi või ennetusmeetmete kava järgimine ohustaks VKE elujõulisust, *pakkudes sihipärast ja proportsionaalset rahalist toetust, nagu otserahastamine, madala intressimääragaga laenud, püsihanketagatised või abi rahastamisvõimaluste leidmisel;*

- f) tegema kooskõlas liidu õigusega, kaasa arvatud konkurentsioigusega, koostööd teiste üksustega, sealhulgas selleks, et asjakohasel juhul suurendada äriühingu suutlikkust kahjulikku mõju **ennetada või leevendada** , eelkõige juhul, kui ükski muu **meede** ei ole sobiv ega tulemuslik.

■

3. *Äriühingud võivad vajaduse korral lisaks lõikes 2 loetletud meetmetele võtta asjakohaseid meetmeid, näiteks suhelda äripartneriga seoses äriühingu ootustega võimaliku kahjuliku mõju ennetamise ja leevendamise osas või pakkudes või võimaldades juurdepääsu suutlikkuse suurendamisele, suunistele, haldus- või finantstoetusele, näiteks laenudele või rahastamisele, võttes arvesse äripartneri ressursse, teadmisi ja piiranguid.*
4. Mis puudutab võimalikku kahjulikku mõju, mida ei ole võimalik lõikes 2 **loetletud asjakohaste** meetmetega ennetada või piisavalt leevendada, siis võib äriühing taotleda kaudselt **äripartnerilt lepingulisi tagatisi**, et saavutada äriühingu käitumisjuhendi või ennetusmeetmete kava järgimine. Selliste **lepinguliste tagatiste saamise korral** kohaldatakse lõiget 5.

5. Lõike 2 punktis b ja lõikes 4 osutatud lepinguliste tagatistega **■** kaasnevad asjakohased meetmed nõuete täitmise kontrollimiseks. Nõuete täitmise kontrollimiseks võib äriühing kasutada ***kolmandate isikute poolset sõltumatut kontrolli, sealhulgas valdkondlike või mitut sidusrühma hõlmavate algatuste kaudu.***

Kui lepingulised tagatised saadakse VKE-lt või leping sõlmitakse VKEga, peavad kohaldatavad tingimused olema õiglased, mõistlikud ja mittediskrimineerivad. ***Äriühing hindab ka seda, kas VKEga sõlmitud lepinguliste tagatistega peaksid kaasnema mõned lõike 2 punktis e osutatud asjakohased meetmed VKEde jaoks.*** Kui VKE suhtes võetakse nõuete täitmise kontrollimiseks meetmeid, kannab sõltumatu kolmanda isiku poolse kontrolli kulud äriühing. ***Kui VKE taotleb, et ta tasub vähemalt osa sõltumatu kolmanda isiku poolse kontrolli kuludest, või kokkuleppel äriühinguga, võib see VKE jagada kontrolli tulemusi teiste äriühingutega.***

6. Mis puudutab lõikes 1 osutatud võimalikku kahjulikku mõju, mida ei olnud võimalik lõigetes 2, 4 ja 5 osutatud meetmetega ennetada või piisavalt leevendada, siis **viimase abinõuna** peab äriühing hoiduma uute suhete loomisest või olemasolevate suhete laiendamisest **äripartneriga**, kellega seoses või kelle **tegevusahelas** mõju tekkis, ning juhul, kui nende suhteid reguleeriv õigus seda lubab, võtma **viimase abinõuna** järgmisi meetmeid:

- a) *võtma põhjendamatu viivitusega vastu ja rakendama konkreetse kahjuliku mõju suhtes tõhustatud ennetusmeetmete kava, kasutades või suurendades äriühingu mõjutusvahendeid asjaomase tegevusega seotud ärisuhte ajutise peatamise kaudu, tingimusel et on mõistlik eeldada, et need jõupingutused on edukad. Tegevuskava sisaldab konkreetset ja asjakohast ajakava kõigi selles sisalduvate meetmete vastuvõtmiseks ja rakendamiseks, mille jooksul äriühing võib otsida ka alternatiivseid äripartnereid;*
- b) *lõpetama asjaomase tegevusega seotud ärisuhte, kui võimalik kahjulik mõju on tõsine ning kui puudub mõistlik eeldus, et need jõupingutused osutuvad edukaks või kui tõhustatud ennetusmeetmete kava rakendamisega ei õnnestunud kahjulikku mõju ennetada või leevendada.*

Enne ärisuhte ajutist peatamist või lõpetamist hindab äriühing seda, kas võib mõistlikult eeldada, et selle kahjulik mõju oleks ilmselgelt tõsisem kui kahjulik mõju, mida ei olnud võimalik ennetada või piisavalt leevendada. Sellisel juhul ei nõuta äriühingult ärisuhte peatamist või lõpetamist ning tal on võimalik teatada pädevale järelevalveasutusele sellise otsuse nõuetekohaselt põhjendatud põhjustest.

Liikmesriigid näevad *kooskõlas esimese lõiguga* oma riigi õigusega reguleeritavate lepingute puhul ette võimaluse ärisuhte *ajutiselt peatada või lõpetada, välja arvatud lepingud, mille puhul pooled on seaduse kohaselt kohustatud neid sõlmima.*

Kui äriühing otsustab ärisuhte ajutiselt peatada või lõpetada, võtab ta meetmeid ärisuhte peatamise või lõpetamise mõju ennetamiseks, leevendamiseks või lõpetamiseks, teatab sellest mõistliku aja jooksul asjaomasele äripartnerile ja vaatab selle otsuse edaspidi läbi.

Kui äriühing otsustab ärisuhte käesoleva artikli kohaselt mitte ajutiselt peatada või lõpetada, jälgib ta võimalikku kahjulikku mõju ning hindab korrapäraselt oma otsust ja seda, kas on võimalik võtta asjakohaseid lisameetmeid.

I

Artikkel 11

Tegeliku kahjuliku mõju lõpetamine

1. Liikmesriigid tagavad, et äriühingud võtavad kooskõlas **artikliga 9** ja käesoleva artikliga asjakohaseid meetmeid, et lõpetada tegelik kahjulik mõju, mis on kindlaks tehtud või oleks tulnud kindlaks teha vastavalt artiklile 8.

Esimeses lõigus osutatud asjakohaste meetmete kindlaksmääramisel võetakse nõuetekohaselt arvesse järgmist:

- a) kas tegeliku kahjuliku mõju on põhjustanud üksnes äriühing; kas selle on põhjustanud äriühing ja tütarettevõtja või äripartner ühiselt tegevuse või tegevusetuse kaudu või kas selle on põhjustanud ainult äriühingu äripartner tegevusahelas;*
- b) kas tegelik kahjulik mõju on avaldunud tütarettevõtja, otsese äripartneri või kaudse äripartneri tegevuse käigus, ning*
- c) äriühingu võime mõjutada äripartnerit, kes põhjustas või põhjustas ühiselt tegeliku kahjuliku mõju.*

2. Kui kahjulikku mõju ei ole võimalik **koheselt** lõpetada, tagavad liikmesriigid, et äriühingud minimeerivad kahjuliku mõju ulatuse.

3. Äriühingud peavad vajaduse korral võtma järgmisi *asjakohaseid meetmeid*:
- a) neutraliseerima kahjuliku mõju või minimeerima selle ulatust **■**. Sellised meetmed peavad olema proportsionaalsed kahjuliku mõju *tõsidusega* ning sellega, mil määral on **■** äriühing *seotud* kahjuliku mõju tekkimisega;
 - b) kui see on vajalik põhjusel, et kahjulikku mõju ei ole võimalik kohe lõpetada, töötama *põhjendamatu viivitusega* välja ja rakendama parandusmeetmete kava koos *asjakohaste meetmete rakendamise* mõistliku ja selgelt kindlaks määratud ajakavaga ning kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete näitajatega, millega mõõta olukorra paranemist. *Äriühingud võivad tegevuskavad välja töötada koos valdkondlike või mitut sidusrühma hõlmavate algatustega*. Parandusmeetmete kava *kohandatakse vastavalt äriühingute tegevusele ja tegevusahelale*;
 - c) taotlema otseselt *äripartnerilt* lepingulisi tagatise selle kohta, et partner tagab *äriühingu* käitumisjuhendi ja vajaduse korral parandusmeetmete kava järgimise, sealhulgas *kehtestades* vastavad lepingulised tagatised oma partneritega niivõrd, kuivõrd *nende tegevus* on osa *äriühingu tegevusahelast*. Selliste lepinguliste tagatiste saamise korral kohaldatakse lõiget 6;

- d) tegema vajalikke *rahalisi või mitterahalisi* investeeringuid, *kohandamisi või ajakohastamisi*, näiteks *rajatistesse, tootmis- või muudesse tegevusprotsessidesse* ja -taristutesse ■ ;
- e) tegema vajalikke *muudatusi või parandusi äriühingu äriplaanis, üldistes strateegiates ja toimingutes, sealhulgas ostutavades, kavandamises ja turustamistavades*;
- f) pakkuma sihipärast ja proportsionaalset toetust VKE-le, *kes on äriühingu äripartner, kui see on VKE ressursse, teadmisi ja piiranguid arvestades vajalik, sealhulgas pakkudes või võimaldades juurdepääsu suutlikkuse suurendamisele, koolitusele või juhtimissüsteemide ajakohastamisele*, ning juhul, kui käitumisjuhendi või ennetusmeetmete kava järgimine ohustaks VKE elujõulisust, *pakkudes sihipärast ja proportsionaalset rahalist toetust, nagu otserahastamine, madala intressimääraga laenud, püsihanketagatised või abi rahastamisvõimaluste leidmisel*;

g) tegema kooskõlas liidu õigusega, kaasa arvatud konkurentsioigusega, koostööd teiste üksustega, sealhulgas selleks, et vajaduse korral suurendada äriühingu suutlikkust kahjulik mõju lõpetada **või minimeerida selle ulatust**, eelkõige juhul, kui ükski muu **meede** ei ole sobiv ega tulemuslik;

h) heastama mõju vastavalt artiklile 12.

4. **Äriühingud võivad vajaduse korral lisaks lõikes 3 loetletud meetmetele võtta asjakohaseid meetmeid, näiteks suhelda äripartneriga seoses äriühingu ootustega tegeliku kahjuliku mõju lõpetamise või sellise mõju ulatuse minimeerimise osas või pakkuda või võimaldada juurdepääsu suutlikkuse suurendamisele, suunistele, haldus- ja rahalisele toetusele, näiteks laenudele või rahastamisele, võttes arvesse äripartneri ressursse, teadmisi ja piiranguid.**
5. Mis puudutab tegelikku kahjulikku mõju, mida ei ole olnud võimalik lõikes 3 **loetletud asjakohaste** meetmetega lõpetada või **mille ulatust ei olnud võimalik piisavalt minimeerida**, siis võib äriühing taotleda kaudselt **äripartnerilt lepingulisi tagatisi**, et saavutada äriühingu käitumisjuhendi või parandusmeetmete kava järgimine. Selliste **lepinguliste tagatiste saamise korral** kohaldatakse lõiget 6.

6. Lõike 3 punktis c ja lõikes 5 osutatud lepinguliste tagatistega **■** kaasnevad asjakohased meetmed nõuete täitmise kontrollimiseks. Nõuete täitmise kontrollimiseks võib äriühing kasutada ***kolmandate isikute poolset sõltumatut kontrolli, sealhulgas valdkondlike või mitut sidusrühma hõlmavate algatuste kaudu.***

Kui lepingulised tagatised saadakse VKE-lt või leping sõlmitakse VKEga, peavad kohaldatavad tingimused olema õiglased, mõistlikud ja mittediskrimineerivad. ***Äriühing hindab ka seda, kas VKEga sõlmitud lepinguliste tagatistega peaksid kaasnema mõned lõike 3 punktis f osutatud asjakohased meetmed VKEde jaoks.*** Kui VKE suhtes võetakse nõuete täitmise kontrollimiseks meetmeid, kannab sõltumatu kolmanda isiku poolse kontrolli kulud äriühing. ***Kui VKE taotleb, et ta tasub vähemalt osa sõltumatu kolmanda isiku poolse kontrolli kuludest, või kokkuleppel äriühinguga, võib see VKE jagada sellise kontrolli tulemusi teiste äriühingutega.***

7. Mis puudutab sellist lõikes 1 osutatud tegelikku kahjulikku mõju, mida ei ole olnud võimalik **■** lõigetes 3, 5 ja 6 osutatud meetmetega lõpetada või mille ulatust ei ole olnud võimalik nende meetmetega minimeerida, siis *peab* äriühing *viimase abinõuna* hoiduma uute suhete loomisest või olemasolevate suhete laiendamisest *äripartneriga*, kellega seoses või kelle *tegevusahelas* mõju tekkis, ning juhul, kui nende suhteid reguleeriv õigus seda võimaldab, võtma *viimase abinõuna* järgmisi meetmeid:
- a) *võtma põhjendamatu viivitusega vastu ja rakendama konkreetse kahjuliku mõju suhtes tõhustatud parandusmeetmete kava, sealhulgas kasutades või suurendades äriühingu mõjutusvahendeid asjaomase tegevusega seotud ärisuhte ajutise peatamise kaudu, tingimusel et on mõistlik eeldada, et need jõupingutused on edukad. Tegevuskava sisaldab konkreetset ja asjakohast ajakava kõigi selles sisalduvate meetmete vastuvõtmiseks ja rakendamiseks, mille jooksul äriühing võib otsida ka alternatiivseid äripartnereid;*
 - b) lõpetama asjaomase tegevusega seotud **■** ärisuhte, kui *tegelik* kahjulik mõju on **■** tõsine ning kui puudub mõistlik eeldus, et punktis a osutatud jõupingutused osutuvad edukaks või kui tõhustatud parandusmeetmete kava rakendamisega ei õnnestunud kahjulikku mõju ennetada või minimeerida.

Enne ärisuhte ajutist peatamist või lõpetamist hindab äriühing seda, kas võib mõistlikult eeldada, et selle kahjulik mõju oleks ilmselgelt tõsisem kui kahjulik mõju, mida ei olnud võimalik lõpetada või mille ulatust ei olnud võimalik piisavalt minimeerida. Sellisel juhul ei nõuta äriühingult ärisuhte peatamist või lõpetamist ning tal on võimalik teatada pädevale järelevalveasutusele sellise otsuse nõuetekohaselt põhjendatud põhjustest.

Lükkmesriigid näevad kooskõlas esimese lõiguga oma riigi õigusega reguleeritavate lepingute puhul ette võimaluse ärisuhte ajutiselt peatada või lõpetada, välja arvatud lepingud, mille puhul pooled on seaduse kohaselt kohustatud neid sõlmima.

Kui äriühing otsustab ärisuhte ajutiselt peatada või lõpetada, võtab ta meetmeid ärisuhte peatamise või lõpetamise mõju ennetamiseks, leevendamiseks või lõpetamiseks, teatab sellest mõistliku aja jooksul äripartnerile ja vaatab selle otsuse edaspidi läbi.

Kui äriühing otsustab ärisuhte käesoleva artikli kohaselt mitte ajutiselt peatada või lõpetada, jälgib äriühing tegelikku kahjulikku mõju ning hindab korrapäraselt oma otsust ja seda, kas on võimalik võtta asjakohaseid lisameetmeid.

I

Artikkel 12

Tegeliku kahjuliku mõju heastamine

- 1. Liikmesriigid tagavad, et kui äriühing on tegeliku kahjuliku mõju põhjustanud või ühiselt põhjustanud, heastab ta selle.*

2. *Kui tegeliku kahjuliku mõju on põhjustanud üksnes äriühingu äripartner, võib äriühing selle heastada vabatahtlikult. Äriühing võib heastamisel kasutada ka oma võimet mõjutada kahjulikku mõju põhjustavat äripartnerit.*

Artikkel 13

Sidusrühmade sisuline kaasamine

1. *Lükkmesriigid tagavad, et äriühingud võtavad asjakohaseid meetmeid sidusrühmade tulemuslikuks kaasamiseks kooskõlas käesoleva artikliga.*
2. *Ilma et see piiraks direktiivi (EL) 2016/943 kohaldamist, esitavad äriühingud sidusrühmadega konsulteerides vajaduse korral neile asjakohast ja põhjalikku teavet, et läbi viia tulemuslikke ja läbipaistvaid konsultatsioone. Ilma et see piiraks direktiivi (EL) 2016/943 kohaldamist, on konsulteeritaval sidusrühmal õigus esitada põhjendatud taotlus asjakohase lisateabe saamiseks, mille äriühing esitab mõistliku aja jooksul ning sobivas ja arusaadavas vormis. Kui äriühing lükkab lisateabe taotluse tagasi, on konsulteeritaval sidusrühmal õigus saada keeldumise kohta kirjalik põhjendus.*

3. *Konsulteerimine sidusrühmadega toimub hoolsuskohustuse protsessi järgmistes etappides:*

- a) *vajaliku teabe kogumisel tegeliku või võimaliku kahjuliku mõju kohta, et teha kindlaks, hinnata ja prioriseerida kahjulikku mõju vastavalt artiklitele 8 ja 9;*
- b) *ennetus- ja parandusmeetmete kavade väljatöötamisel vastavalt artikli 10 lõikele 2 ja artikli 11 lõikele 3 ning tõhustatud ennetus- ja parandusmeetmete kavade väljatöötamisel vastavalt artikli 10 lõikele 6 ja artikli 11 lõikele 7;*
- c) *ärisuhte lõpetamise või peatamise otsuse tegemisel vastavalt artikli 10 lõikele 6 ja artikli 11 lõikele 7;*
- d) *asjakohaste meetmete võtmisel kahjuliku mõju heastamiseks vastavalt artiklile 12;*
- e) *vajaduse korral kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete näitajate väljatöötamisel artikli 15 kohase järelevalve jaoks.*

4. *Kui käesoleva direktiivi nõuete täitmiseks ei ole mõistlikel tingimustel võimalik sidusrühmi vajalikus ulatuses tulemuslikult kaasata, konsulteerivad äriühingud lisaks ekspertidega, kes saavad anda usaldusväärse ülevaate tegelikust või võimalikust kahjulikust mõjust.*
5. *Äriühingud teevad sidusrühmadega konsulteerimisel kindlaks kaasamist takistavad asjaolud ja tegelevad nendega ning tagavad, et osalejad ei peaks taluma survemeetmeid ega kättemaksu, säilitades seejuures konfidentsiaalsuse või anonüümsuse.*
6. *Liikmesriigid tagavad, et äriühingutel lubatakse täita käesolevas artiklis sätestatud kohustusi asjakohasel juhul valdkondlike või mitut sidusrühma hõlmavate algatuste kaudu, tingimusel et konsultatsioonimenetlused vastavad käesolevas artiklis sätestatud nõuetele. Valdkondlike ja mitut sidusrühma hõlmavate algatuste kasutamine ei ole äriühingu töötajate ja nende esindajatega konsulteerimise kohustuse täitmiseks piisav.*
7. *Töötajate ja nende esindajatega suhtlemine ei piira asjakohaste liidu ja riigisiseste õigusaktide kohaldamist töö- ja sotsiaalsete õiguste valdkonnas ega kohaldatavate kollektiivlepingute kohaldamist.*

Artikkel 14

Teavitamise mehhanism ja kaebuste esitamise kord

1. Liikmesriigid tagavad, et äriühingud annavad lõikes 2 loetletud isikutele ja organisatsioonidele võimaluse esitada neile kaebusi, kui ***sellistel isikutel või organisatsioonidel*** on põhjendatud kahtlusi seoses tegeliku või võimaliku kahjuliku mõjuga, mis on seotud ***äriühingute*** enda tegevuse, nende tütarettevõtjate tegevuse ***või nende äripartnerite tegevusega äriühingute tegevusahelas***.
2. Liikmesriigid tagavad, et kaebusi võivad esitada:
 - a) ***füüsilised või juriidilised isikud***, keda kahjulik mõju mõjutab või kellel on põhjendatud alus arvata, et see võib neid mõjutada, ***ning selliste isikute seaduslikud esindajad nende nimel, näiteks kodanikuühiskonna organisatsioonid ja inimõiguste kaitsjad***;
 - b) ametiühingud ja muud töötajate esindajad, kes esindavad ***asjaomases tegevusahelas*** töötavaid füüsilisi isikuid; ***ning***
 - c) kodanikuühiskonna organisatsioonid, kes tegutsevad ***ja kellel on kogemus kaebuse esemeks oleva, keskkonnale avalduva kahjuliku mõjuga*** seotud valdkondades.

3. Liikmesriigid tagavad, et **■** äriühingud kehtestavad lõikes 1 osutatud kaebuste menetlemiseks **õiglase, üldsusele kättesaadava, juurdepääsetava, prognoositava ja läbipaistva** korra, sealhulgas korra, mida kohaldatakse juhul, kui äriühing peab kaebust põhjendamatuks, ning teavitavad **sellest korrast** asjaomaseid töötajate **esindajaid** ja ametiühinguid. **Äriühingud võtavad mõistlikult kättesaadavaid meetmeid, et hoida ära mis tahes survemeetmeid, tagades kaebuse esitanud isiku või organisatsiooni identiteedi konfidentsiaalsuse kooskõlas riigisisese õigusega. Kui teavet on vaja jagada, tehakse seda nii, et see ei ohusta kaebuse esitaja turvalisust, sealhulgas ei avalikustata tema isikut.**

Liikmesriigid tagavad, et kui kaebus on põhjendatud, loetakse kaebuse esemeks olev kahjulik mõju artikli 8 tähenduses kindlaks tehtuks ning äriühing võtab asjakohaseid meetmeid kooskõlas artiklitega 10, 11 ja 12.

4. Liikmesriigid tagavad, et kaebuse esitajatel on õigus:
- a) nõuda äriühingult, kellele nad on lõike 1 kohaselt kaebuse esitanud, kaebuse suhtes asjakohaste järelmeetmete võtmist;
 - b) kohtuda äriühingu asjakohase tasandi esindajatega, et arutada kaebuse esemeks olevat võimalikku või tegelikku tõsist kahjulikku mõju **ning võimalikku heastamist kooskõlas artikliga 12**;
 - c) **saada äriühingult selgitusi selle kohta, kas kaebus loeti põhjendatuks või põhjendamatuks, ning juhul kui see loeti põhjendatuks, saada teavet astutud või astutavate sammude ja võetud või võetavate meetmete kohta.**

5. *Lükkmesriigid tagavad, et äriühingud kehtestavad juurdepääsetava mehhanismi, mille kaudu isikud ja organisatsioonid saavad esitada teateid, kui neil on teavet või kahtlusi seoses tegeliku või võimaliku kahjuliku mõjuga, mis on seotud äriühingute enda tegevuse, nende tütarettevõtjate tegevuse või nende äripartnerite tegevusega äriühingute tegevusahelas.*

Kõnealuse mehhanismiga tagatakse, et teateid saab esitada anonüümselt või konfidentsiaalselt kooskõlas riigisisese õigusega. Äriühingud võtavad mõistlikult kättesaadavaid meetmeid, et hoida ära mis tahes survemeetmeid, tagades teate esitanud isiku või organisatsiooni identiteedi konfidentsiaalsuse kooskõlas riigisisese õigusega. Äriühing võib asjakohasel juhul teavitada teate esitanud isikuid või organisatsioone astunud või astutavate sammude ja võetud või võetavate meetmete kohta

6. *Lükkmesriigid tagavad, et äriühingutel lubatakse täita lõikes 1, lõike 3 esimeses lõigus ja lõikes 5 sätestatud kohustusi, osaledes ühistes kaebuste esitamise kordades ja teavitamise mehhanismides, sealhulgas sellistes kordades ja mehhanismides, mis on kehtestatud äriühingute poolt ühiselt, valdkondlike ühenduste, mitut sidusrühma hõlmavate algatuste või üldiste raamlepingute kaudu, tingimusel et selline ühine kord või mehhanism vastab käesolevas artiklis sätestatud nõuetele.*
7. *Teate või kaebuse esitamine käesoleva artikli alusel ei ole eeltingimus ega takista nende esitajate juurdepääsu artiklite 26 ja 29 kohastele menetlustele või muudele kohtuvälistele mehhanismidele.*

Artikkel 15

Järelevalve

Liikmesriigid tagavad, et äriühingud hindavad korrapäraselt enda, oma tütarettevõtjate, ja kui see on seotud äriühingu *tegevusahelaga*, oma *äripartnerite* tegevust ja meetmeid, *et hinnata rakendamist ja* jälgida kahjuliku mõju kindlakstegemise, ennetamise, leevendamise, lõpetamise ja selle ulatuse minimeerimise *piisavust ja* tulemuslikkust. Hindamisel võetakse asjakohasel juhul aluseks kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed näitajad ning see viiakse läbi *põhjendamatult viivitusest pärast olulise muutuse toimumist, kuid* vähemalt iga 12 kuu järel ja alati, kui on mõistlikult alust arvata, et võivad tekkida *uued* sellise kahjuliku mõju avaldumise riskid. Hoolsuskohustuse põhimõtteid, *kindlakstehtud kahjulikku mõju ja sellest tulenevaid asjakohaseid meetmeid* ajakohastatakse *vajaduse korral* vastavalt hindamise tulemusele *ja võttes nõuetekohaselt arvesse sidusrühmadelt saadud asjakohast teavet.*

Artikkel 16
Teavitustegevus

1. *Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud erandi kohaldamist, tagavad liikmesriigid, et äriühingud annavad käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes aru, avaldades oma veebisaidil aastaaruande. Aastaaruanne avaldatakse:*
- a) *vähemalt ühes liidu ametlikus keeles, mis on artikli 24 kohaselt määratud järelevalveasutuse liikmesriigis kasutatav keel, ja kui see on erinev, rahvusvahelises äritegevuses üldkasutatavas keeles;*
 - b) *mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui 12 kuud pärast selle majandusaasta bilansipäeva, mille kohta aruanne on koostatud, või äriühingute puhul, kes esitavad aruande vabatahtlikult kooskõlas direktiiviga 2013/34/EL, aruandeaasta finantsaruannete avaldamise kuupäevaks.*

I

Kolmanda riigi õigusaktide kohaselt asutatud äriühingu puhul peab aruanne sisaldama ka artikli 23 lõike 2 kohaselt nõutavat teavet äriühingu volitatud esindaja kohta.

2. *Käesoleva artikli lõiget 1 ei kohaldata äriühingute suhtes, kelle suhtes kohaldatakse direktiivi 2013/34/EL artiklite 19a, 29a või 40a kohaseid kestlikkusaruandluse nõudeid, sealhulgas nende äriühingute suhtes, kellele on tehtud erand vastavalt kõnealuse direktiivi artikli 19a lõikele 9 või artikli 29a lõikele 8.*
3. Komisjon võtab **31. märtsiks 2027** kooskõlas artikliga 34 vastu delegeeritud õigusaktid lõike 1 kohase aruandluse sisu ja kriteeriumide kohta, täpsustades eelkõige *püües* **üksikasjalikku teavet** hoolsuskohustuse kirjelduse, **kindlaks tehtud** tegeliku ja võimaliku kahjuliku mõju ning nende mõjude suhtes võetud asjakohaste meetmete kohta. Nende delegeeritud õigusaktide koostamisel võtab komisjon nõuetekohaselt arvesse direktiivi 2013/34/EL artiklite 29b ja 40b kohaselt vastu võetud kestlikkusaruandluse standardeid ja viib õigusaktid vajaduse korral nendega kooskõlla.

Esimeses lõigus osutatud delegeeritud õigusaktide vastuvõtmisel tagab komisjon, et artikli 3 lõike 1 punkti a alapunktis iii osutatud äriühingute puhul, kelle suhtes kohaldatakse aruandlusnõudeid vastavalt määruse (EL) 2019/2088 artiklile 4, ei dubleerita aruandlusnõudeid, kuid säilitatakse samal ajal täielikult käesolevas direktiivis sätestatud miinimumkohustused.

Artikkel 17

Juurdepääs teabele Euroopa ühtse juurdepääsupunkti kaudu

1. *Alates 1. jaanuarist 2029 tagavad liikmesriigid, et käesoleva direktiivi artikli 16 lõikes 1 osutatud aastaaruannete avalikustamisel esitavad äriühingud kõnealuse aruande samal ajal käesoleva artikli lõikes 3 osutatud kogumisasutusele, et teha see juurdepääsetavaks määruse (EL) 2023/2859 alusel loodud Euroopa ühtse juurdepääsupunkti (ESAP) kaudu.*

Liikmesriigid tagavad, et esimeses lõigus osutatud aastaaruandes sisalduv teave vastab järgmistele nõuetele:

- a) *see esitatakse määruse (EL) 2023/2859 artikli 2 punktis 3 määratletud, andmete väljavõttu võimaldavas vormingus või, kui see on liidu või riigisiseste õigusaktide kohaselt nõutav, masinloetavas vormingus kõnealuse määruse artikli 2 punkti 4 määratluse kohaselt;*

b) see esitatakse koos järgmiste metaandmetega:

- i) kõik selle äriühingu nimed, millega teave on seotud;*
- ii) äriühingu juriidilise isiku tunnus, mis on kindlaks määratud vastavalt määruse (EL) 2023/2859 artikli 7 lõike 4 punktile b;*
- iii) äriühingu suurus kategooriate kaupa, mis on kindlaks määratud vastavalt määruse (EL) 2023/2859 artikli 7 lõike 4 punktile d;*
- iv) äriühingu majandustegevuse sektor(id), mis on kindlaks määratud vastavalt määruse (EL) 2023/2859 artikli 7 lõike 4 punktile e;*
- v) määruse (EL) 2023/2859 artikli 7 lõike 4 punktis c täpsustatud teabe liik;*
- vi) märge selle kohta, kas teave sisaldab isikuandmeid.*

2. *Lõike 1 punkti b alapunkti ii kohaldamisel tagavad liikmesriigid, et äriühingud omandavad juriidilise isiku tunnuse.*
3. *Selleks et teha käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teave ESAPi kaudu juurdepääsetavaks, määravad liikmesriigid hiljemalt 31. detsembriks 2028 vähemalt ühe määruse (EL) 2023/2859 artikli 2 punktis 2 määratletud kogumisasutuse ja teavitavad sellest Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvet.*
4. *Lõike 1 kohaselt esitatud teabe tõhusa kogumise ja haldamise tagamiseks on komisjonil õigus võtta vastu rakendusmeetmeid, et täpsustada järgmist:*
 - a) *kõik muud teabele lisatavad metaandmed;*
 - b) *andmete struktuur teabes; ning*
 - c) *millise teabe puhul on nõutav masinloetav vorming ja millist masinloetavat vormingut tuleb niisugusel juhul kasutada.*

Artikkel 18

Lepingu näidistingimused

Selleks et aidata äriühingutel täita artikli 10 lõike 2 punktis b ja artikli 11 lõike 3 punktis c sätestatud nõudeid, võtab komisjon **liikmesriikide ja sidusrühmadega konsulteerides hiljemalt ... [30 kuud pärast käesoleva direktiivi jõustumist]** vastu suunised lepingu näidistingimuste kohta, mille kasutamine on vabatahtlik.

Artikkel 19

Suunised

- 1.** Selleks et pakkuda äriühingutele ja liikmesriikide ametiasutustele tuge selles osas, kuidas äriühingud peaksid oma hoolsuskohustusi **praktiliselt** täitma, **ja sidusrühmade toetamiseks** annab komisjon liikmesriikide ja sidusrühmade, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti, Euroopa Keskkonnaameti, **Euroopa Tööjõuameti** ja asjakohasel juhul hoolsuskohustuse alaseid eksperditeadmisi omavate rahvusvaheliste **organisatsioonide ja muude** organitega konsulteerides välja suuniseid, sealhulgas **üldsuuniseid** ning suuniseid konkreetsete sektorite või konkreetse kahjuliku mõju kohta.

2. *Lõike 1 kohaselt esitatav teave sisaldab järgmist:*

- a) *suunised ja parimad tavad selle kohta, kuidas täita hoolsuskohustust kooskõlas artiklites 5–16 sätestatud kohustustega, pidades eelkõige silmas mõju kindlakstegemise protsessi vastavalt artiklile 8, mõjude prioriseerimist vastavalt artiklile 9, asjakohaseid meetmeid ostutavade kohandamiseks vastavalt artikli 10 lõikele 2 ja artikli 11 lõikele 3, vastutustundlikku suhete katkestamist vastavalt artikli 10 lõikele 6 ja artikli 11 lõikele 7, asjakohaseid heastavad meetmeid vastavalt artiklile 12 ning suuniseid ja parimaid tavasid selle kohta, kuidas teha kindlaks sidusrühmad ja neid kaasata vastavalt artiklile 13, muu hulgas artiklis 14 sätestatud mehhanismi kaudu;*
- b) *praktilised suunised artikli 22 kohase üleminekukava kohta;*
- c) *sektoripõhised suunised;*

- d) *suunised äriühingu, äritegevuse, geograafilise ja kontekstipõhise, toote- ja teenuste ning valdkondliku tasandi riskitegurite, sealhulgas konflikti- ja riskipiirkondadega seotud riskitegurite hindamiseks;*
- e) *viited andmetele ja teabeallikatele, mis on kättesaadavad käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste täitmiseks, ning digivahenditele ja -tehnoloogiatele, mis võiksid nõuete täitmist hõlbustada ja toetada;*
- f) *teave selle kohta, kuidas jagada ressursse ja teavet äriühingute ja muude juriidiliste isikute vahel, et järgida käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseseid õigusnorme kooskõlas ärisaladuste kaitsega vastavalt artikli 5 lõikele 3 ning kaitsega võimalike survemeetmete ja kättemaksu eest vastavalt artiklile 13;*
- g) *teave sidusrühmadele ja nende esindajatele selle kohta, kuidas osaleda kogu hoolsuskohustuse täitmise protsessis.*

3. *Lõike 2 punktides a, d ja e esitatud suunised tehakse kättesaadavaks hiljemalt [30 kuud pärast käesoleva direktiivi jõustumist]. Lõike 2 punktides b, f ja g esitatud suunised tehakse kättesaadavaks hiljemalt ... [36 kuud pärast käesoleva direktiivi jõustumist].*
4. *Käesolevas artiklis osutatud suunised tehakse kättesaadavaks kõigis liidu ametlikes keeltes. Komisjon vaatab suunised korrapäraselt läbi ja kohandab neid, kui see on asjakohane.*

Artikkel 20

Lisameetmed

1. Selleks et anda äriühingutele, nende *äripartneritele ja sidusrühmadele* teavet ja tuge, loovad liikmesriigid eraldi või ühiselt spetsiaalsed veebisaidid, platvormid või portaalid ja haldavad neid. Sellega seoses pööratakse erilist tähelepanu äriühingute *tegevusahelates* olevatele VKEdele. *Need veebisaidid, platvormid või portaalid annavad eelkõige juurdepääsu järgmisele:*
- a) *komisjoni poolt artikli 16 lõike 3 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud aruandluse sisu ja kriteeriumid;*

- b) komisjoni suunised artikliga 18 reguleeritavate lepingu näidistingimuste kohta, mille kasutamine on vabatahtlik, ja suunised, mida komisjon annab välja vastavalt artiklile 19;*
- c) artiklis 21 sätestatud ühtne kasutajatugi; ning*
- d) teave sidusrühmadele ja nende esindajatele selle kohta, kuidas osaleda kogu hoolsuskohustuse täitmise protsessis.*

- 2. Liikmesriigid võivad VKEsid rahaliselt toetada, ilma et see piiraks riigiabi eeskirjade kohaldamist. *Liikmesriigid võivad toetada ka sidusrühmi, et hõlbustada käesolevas direktiivis sätestatud õiguste kasutamist.*
- 3. Komisjon võib liikmesriikide toetusmeetmeid täiendada, tuginedes olemasolevatele liidu meetmetele, millega toetatakse hoolsuskohustuse täitmist liidus ja kolmandates riikides, ning töötada välja uusi meetmeid, sealhulgas edendada valdkondlikke või mitut sidusrühma hõlmavaid algatusi, et aidata äriühingutel oma kohustusi täita.

4. *Ilma et see mõjutaks artiklite 25, 26 ja 29 kohaldamist*, võivad äriühingud *osaleda* valdkondlikes ja mitut sidusrühma hõlmavates algatustes, et toetada [] artiklites 7–16 osutatud [] kohustuste [] täitmist, niivõrd kui sellised algatused on [] nende kohustuste täitmise toetamise seisukohast asjakohased. *Eelkõige võivad äriühingud pärast nende asjakohasuse hindamist kasutada valdkondlike või mitut sidusrühma hõlmavate algatuste raames tehtud või nendes algatustes osalejate poolt tehtud asjakohast riskianalüüsi või sellega ühineda ning võivad selliste algatuste kaudu võtta tõhusaid asjakohaseid meetmeid või nendega ühineda. Seda tehes jälgivad äriühingud selliste meetmete tõhusust ja jätkavad vajaduse korral asjakohaste meetmete võtmist, et tagada oma kohustuste täitmine.*

Komisjon ja liikmesriigid võivad hõlbustada selliseid [] algatusi ja nende tulemusi käsitleva teabe levitamist. Komisjon *annab* koostöös liikmesriikidega [] välja suuniseid, *milles sätestatakse toimivuskriteeriumid ja metoodika, mille alusel äriühingud hindavad* valdkondlike ja mitut sidusrühma hõlmavate algatuste toimivust.

5. *Ilma et see piiraks artiklite 25, 26 ja 29 kohaldamist, võivad äriühingud hoolsuskohustuste rakendamise toetamiseks kasutada oma tegevusahelasse kuuluvate äriühingute kohta või nende poolt läbi viidavat sõltumatu kolmanda isiku poolset kontrolli, niivõrd kui selline kontroll on asjaomaste kohustuste täitmise toetamise seisukohast asjakohane. Sõltumatu kolmanda isiku poolset kontrolli võivad teha muud äriühingud või seda võidakse teha valdkondliku või mitut sidusrühma hõlmava algatuse raames. Sõltumatud kolmandast isikust kontrollijad tegutsevad objektiivselt ja äriühingust täiesti sõltumatult, neil ei tohi olla huvide konflikte, nad peavad olema vabad otsestest või kaudsetest välistest mõjutustest ning nad peavad hoiduma mis tahes tegevusest, mis ei sobi kokku nende sõltumatusega. Sõltuvalt kahjuliku mõju laadist peavad neil olema kogemused ja pädevus keskkonna- või inimõiguste küsimustes ning nad vastutavad kontrolli kvaliteedi ja usaldusväärsuse eest.*

Komisjon peaks koostöös liikmesriikidega andma välja suunised, milles sätestatakse toimivuskriteeriumid ja metoodika, mille alusel äriühingud hindavad kolmandast isikust kontrollijate sobivust, ning suunised kolmanda isiku poolse kontrolli täpsuse, tulemuslikkuse ja terviklikkuse jälgimiseks.

Artikkel 21
Ühtne kasutajatugi

1. *Komisjon loob ühtse kasutajatoe, mille kaudu äriühingud võivad küsida teavet, suuniseid ja tuge selle kohta, kuidas täita oma käesolevast direktiivist tulenevaid kohustusi.*
2. *Iga liikmesriigi asjaomased riiklikud ametiasutused teevad ühtse kasutajatoega koostööd, et aidata kohandada teavet ja suuniseid vastavalt riiklikule kontekstile ja seda teavet ja neid suuniseid levitada.*

Artikkel 22

Kliimamuutuste vastu võitlemine

1. Liikmesriigid tagavad, et artikli 2 lõike 1 ***punktides a, b ja c*** ning artikli 2 lõike 2 ***punktides a, b ja c*** osutatud äriühingud võtavad vastu ***ja rakendavad kliimamuutuste leevendamise üleminekukava***, mille eesmärk on ***maksimaalsete jõupingutuste abil*** tagada, et äriühingu ärimudel ja strateegia on kooskõlas üleminekuga kestlikule majandusele ja globaalse soojenemise piiramisega 1,5 °C-ni, nagu on sätestatud Pariisi kokkuleppes, ***ning eesmärgiga saavutada kliimaneutraalsus, nagu on sätestatud määruses (EL) 2021/1119, sealhulgas selles sätestatud kliimaneutraalsuse vahe-eesmärkide ja 2050. aastaks seatud eesmärgiga, ning asjakohasel juhul sellega, mil määral puutub äriühing kokku söe, nafta ja gaasiga seotud tegevustega.***

Esimeses lõigus osutatud kliimamuutuste leevendamise üleminekukava hõlmab järgmist:

- a) 2030. aastaks ja viie aasta kaupa kuni 2050. aastani seatud kliimamuutustega seotud tähtsajalised eesmärgid, mis põhinevad veenvatel teaduslikel tõenditel ning hõlmavad asjakohasel juhul 1., 2. ja 3. valdkonna kasvuhoonegaaside heite absoluutseid vähendamise eesmäärke iga olulise kategooria kohta;*
- b) punktis a osutatud eesmärkide saavutamiseks kindlaks määratud CO₂ heite vähendamise hoobade ja kavandatud põhimeetmete kirjeldus, sealhulgas asjakohasel juhul muudatused ettevõtja toote- ja teenuseportfellis ning uute tehnoloogiate kasutuselevõtmine;*
- c) kliimamuutuste leevendamise üleminekukava rakendamist toetavate investeeringute ja rahastamise selgitus ja kvantifitseerimine; ning*
- d) haldus-, juht- ja järelevalveorganite rolli kirjeldus kliimamuutuste leevendamise üleminekukavaga seoses.*

I

2. *Äriühingud, kes teatavad kliimamuutuste leevendamise üleminekukavast vastavalt direktiivi 2013/34/EL artiklile 19a, 29a või 40a, olenevalt sellest, mis on asjakohane, loetakse käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud kliimamuutuste leevendamise üleminekukava vastuvõtmiskohustuse täitnuks.*

Äriühingud, kes on hõlmatud oma emaettevõtja kliimamuutuste leevendamise üleminekukavaga, millest teatatakse direktiivi 2013/34/EL artikli 29a või artikli 40a kohaselt, olenevalt sellest, mis on asjakohane, loetakse käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud kliimamuutuste leevendamise üleminekukava vastuvõtmiskohustuse täitnuks.

3. *Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud kliimamuutuste leevendamise üleminekukava ajakohastatakse iga 12 kuu järel ja see sisaldab kirjeldust edusammudest, mida äriühing on teinud lõike 1 teise lõigu punktis a osutatud eesmärkide saavutamisel.*

Artikkel 23
Volitatud esindaja

1. Liikmesriigid ***näevad ette***, et iga artikli 2 lõikes 2 ***osutatud liikmesriigis tegutsev*** äriühing määrab oma volitatud esindajaks juriidilise või füüsilise isiku, kelle asu- või elukoht on mõnes liikmesriigis, kus äriühing tegutseb. Määramine hakkab kehtima, kui volitatud esindaja on kinnitanud oma nõusolekut.

2. Liikmesriigid *näevad ette*, et *volitatud esindaja või äriühing teatab* volitatud esindaja nime, aadressi, e-posti aadressi ja telefoninumbri ■ selle liikmesriigi järelevalveasutusele, kus on volitatud esindaja elu- või asukoht, *ja kui see on erinev, siis artikli 24 lõike 3 kohaselt pädevat järelevalveasutust*. Liikmesriigid tagavad, et taotluse korral on volitatud esindaja kohustatud esitama igale järelevalveasutusele mõne liikmesriigi ametlikus keeles koostatud esindajaks määramise dokumendi koopia.
3. Liikmesriigid *näevad ette, et volitatud esindaja või äriühing teavitab* selle liikmesriigi järelevalveasutust, kus on volitatud esindaja elu- või asukoht, ja kui see on erinev, *siis artikli 24 lõike 3 kohaselt pädevat* järelevalveasutust sellest, et äriühing on äriühing artikli 2 lõike 2 tähenduses.

4. Liikmesriigid **näevad ette**, et iga äriühing annab oma volitatud esindajale õiguse võtta järelevalveasutustelt vastu teateid kõigis küsimustes, mis on vajalikud käesolevat direktiivi ülevõtvate **riigisiseste** õigusnormide järgimiseks ja täitmise tagamiseks. Äriühingud peavad andma oma volitatud esindajale järelevalveasutustega koostöö tegemiseks vajalikud volitused ja vahendid.
5. ***Kui artikli 2 lõikes 2 osutatud äriühing ei täida käesolevas artiklis sätestatud kohustusi, peaksid kõik liikmesriigid, kus äriühing tegutseb, olema pädevad tagama selliste kohustuste täitmise kooskõlas riigisisese õigusega. Liikmesriik, kes kavatseb tagada käesolevas artiklis sätestatud kohustuste täitmise, teavitab järelevalveasutusi artikli 28 alusel loodud Euroopa järelevalveasutuste võrgustiku kaudu, et teised liikmesriigid ei tagaks kõnealuste kohustuste täitmist.***

Artikkel 24

Järelevalveasutused

1. Iga liikmesriik määrab ühe või mitu järelevalveasutust, kes teevad järelevalvet artiklite 7–16 ning artikli 22 kohaselt vastu võetud riigisisestes õigusnormides sätestatud kohustuste täitmise üle.

2. Artikli 2 lõikes 1 osutatud äriühingute puhul on pädev järelevalveasutus selle liikmesriigi järelevalveasutus, kus on äriühingu registrijärgne asukoht.
3. Artikli 2 lõikes 2 osutatud äriühingute puhul on pädev järelevalveasutus selle liikmesriigi järelevalveasutus, kus äriühingul on filiaal. Kui äriühingul ei ole üheski liikmesriigis filiaali või selle filiaalid asuvad eri liikmesriikides, on pädev järelevalveasutus selle liikmesriigi järelevalveasutus, kus äriühing teenis enamiku oma netokäibest liidus majandusaastal, mis eelnes viimasele majandusaastale enne artiklis 37 osutatud kuupäeva või kuupäeva, mil äriühing täitis esimest korda artikli 2 lõikes 2 sätestatud kriteeriumid, olenevalt sellest, kumb kuupäev on hilisem.

Artikli 2 lõikes 2 osutatud äriühingud võivad asjaolude muutumise korral, mille tagajärjel nad teenivad enamiku oma käibest liidus teises liikmesriigis, esitada nõuetekohaselt põhjendatud taotluse muuta järelevalveasutust, kes on nende puhul pädev reguleerima käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvaid küsimusi.

4. *Kui emaettevõtja täidab käesolevast direktiivist tulenevaid kohustusi oma tütarettevõtjate nimel vastavalt artiklile 6, teeb emaettevõtja pädev järelevalveasutus koostööd tütarettevõtja pädeva järelevalveasutusega, kellele jääb pädevus tagada, et tütarettevõtja suhtes kohaldatakse artikli 25 kohaseid volitusi. Sellega seoses hõlbustab artikli 28 alusel loodud Euroopa järelevalveasutuste võrgustik vajalikku koostööd, koordineerimist ja vastastikust abi vastavalt artiklile 28.*
5. Kui liikmesriik määrab rohkem kui ühe järelevalveasutuse, tagab ta, et iga asutuse pädevusvaldkond on selgelt määratletud ning et asutused teevad üksteisega tihedat ja tulemuslikku koostööd.
6. Liikmesriigid võivad käesoleva direktiivi kohaldamisel määrata järelevalveasutuseks ka reguleeritud finantsettevõtjate järelevalve eest vastutava asutuse.

7. Liikmesriigid teatavad hiljemalt ... *[2 aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist]* käesoleva artikli kohaselt määratud järelevalveasutuste nimed ja kontaktandmed, ning kui määratud järelevalveasutusi on mitu, neist igaühe pädevusvaldkonna. Nad teatavad komisjonile kõigist nendes andmetes tehtud muudatustest.
8. Komisjon teeb järelevalveasutuste loetelu üldsusele kättesaadavaks, sealhulgas oma veebisaidil, *ja kui liikmesriigil on mitu järelevalveasutust, siis märgib ka nende asutuste pädevusvaldkonnad käesoleva direktiiviga seoses.* Komisjon ajakohastab loetelu korrapäraselt liikmesriikidelt saadud teabe põhjal.

9. Liikmesriigid tagavad järelevalveasutuste sõltumatuse ja **kindlustavad**, et järelevalveasutused ja kõik nende heaks töötavad või töötanud isikud ning nende nimel tegutsevad audiitorid, **eksperdid ja kõik muud isikud** kasutavad oma volitusi erapooletult, läbipaistvalt ja järgides nõuetekohaselt kohustust hoida ametisaladust. Eelkõige tagavad liikmesriigid, et järelevalveasutused on õiguslikult ja funktsionaalselt sõltumatud, **vaba otsestest või kaudsetest välistest mõjutustest, sealhulgas** käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate äriühingute poolsetest mõjutustest või muudest turuhuvidest, et selle töötajatel ja selle juhtimise eest vastutavatel isikutel ei ole huvide konflikte, nende suhtes kehtivad konfidentsiaalsusnõuded ning nad hoiduvad tegevusest, mis on vastuolus nende kohustustega.
10. **Liikmesriigid tagavad, et järelevalveasutused avaldavad ja teevad internetis kättesaadavaks oma käesoleva direktiivi kohast tegevust käsitleva aastaaruande.**

Artikkel 25

Järelevalveasutuste volitused

1. Liikmesriigid tagavad, et järelevalveasutustel on piisavad volitused ja vahendid neile käesoleva direktiiviga määratud ülesannete täitmiseks, sealhulgas õigus ***nõuda äriühingutelt teabe esitamist*** ja viia läbi uurimisi, mis on seotud ***artiklites 7–16*** sätestatud kohustuste täitmisega. ***Liikmesriigid nõuavad, et järelevalveasutused jälgiksid kliimamuutuste leevendamise üleminekukava vastuvõtmist ja koostamist kooskõlas artikli 22 lõikes 1 sätestatud nõuetega.***
2. Järelevalveasutus võib korraldada uurimise omal algatusel või talle artikli 26 kohaselt teatavaks tehtud põhjendatud kahtluse alusel, kui ta leiab, et tal on piisavalt teavet selle kohta, et äriühing võib olla rikkunud või võib rikkuda käesoleva direktiivi alusel vastu võetud riigisisestes õigusnormides sätestatud kohustusi.

3. Kontroll viiakse läbi selle liikmesriigi õigusaktide kohaselt, kus see toimub, ja äriühingule teatatakse kontrollist ette, välja arvatud juhul, kui etteteatamine võib vähendada selle tulemuslikkust. Kui järelevalveasutus soovib teha uurimise käigus kontrolli mõne muu liikmesriigi territooriumil kui tema oma liikmesriik, taotleb ta kõnealuse liikmesriigi järelevalveasutuselt abi vastavalt artikli 28 lõikele 3.
4. Kui järelevalveasutus tuvastab lõigete 1 ja 2 kohaselt võetud meetmete tulemusena, et äriühing ei ole täitnud teatavaid käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseseid õigusnorme, annab ta äriühingule asjakohase tähtaja parandusmeetmete võtmiseks, kui neid meetmeid on võimalik võtta.

Heastavate meetmete võtmine ei välista *karistuste* määramist või kahju korral tsiviilvastutuse tekkimist vastavalt artiklitele 27 ja 29.

5. Järelevalveasutustel on oma ülesannete täitmisel vähemalt järgmised volitused:

a) kohustada äriühingut:

i) lõpetama käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumine meetmete võtmise või tegevuse lõpetamise kaudu;

ii) hoiduma asjaomase tegevuse kordamisest, ning

iii) näha vajaduse korral ette heastamine, mis on rikkumisega proportsionaalne ja vajalik selle lõpetamiseks;

b) määrata *karistusi* kooskõlas artikliga 27; *ning*

c) võtta ajutisi meetmeid, *kui esineb otsene oht* tõsise ja korvamatu kahju tekkimiseks.

I

6. *Järelevalveasutused kasutavad käesolevas artiklis osutatud volitusi kooskõlas riigisisese õigusega:*
- a) *otse;*
 - b) *koostöös teiste asutustega; või*
 - c) *suunates küsimuse pädevatele õigusasutustele, kes tagavad, et õiguskaitsevahendid on tõhusad ja neil on järelevalveasutuste poolt otse määratud karistustega samaväärne mõju.*
7. Liikmesriigid tagavad, et igal füüsilisel või juriidilisel isikul on *riigisisese õiguse kohaselt* õigus tõhusale kohtulikule kaitsesele teda puudutava õiguslikult siduva otsuse vastu, mille on teinud järelevalveasutus.

8. *Liikmesriigid tagavad, et järelevalveasutused peavad arvestust lõikes 1 osutatud uurimiste üle, märkides ära eelkõige uurimiste laadi ja tulemused, ning lõike 5 kohaste jõustamisemeetmete üle.*
9. *Järelevalveasutuste otsused selle kohta, kas äriühing täidab käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseseid õigusnorme, ei piira artikli 29 kohast äriühingu tsiviilvastutust.*

Artikkel 26

Põhjendatud kahtlused

1. Liikmesriigid tagavad, et füüsilistel ja juriidilistel isikutel on õigus esitada igale järelevalveasutusele *kergesti juurdepääsetavate kanalite kaudu* põhjendatud kahtlusi, kui neil on objektiivsete asjaolude põhjal põhjust arvata, et äriühing ei täida käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseseid õigusnorme.

2. *Liikmesriigid tagavad, et põhjendatud kahtlusi esitava isiku taotlusel võtab järelevalveasutus vajalikud meetmed kõnealuse isiku identiteedi ja tema selliste isikuandmete nõuetekohaseks kaitsmiseks, mis avalikustamise korral tekitaks kõnealusele isikule kahju.*
3. Kui põhjendatud kahtlus kuulub mõne teise järelevalveasutuse pädevusse, edastab kahtluse teate saanud asutus selle kõnealusele asutusele.
4. Liikmesriigid tagavad, et järelevalveasutused hindavad põhjendatud kahtlusi *asjakohase tähtaja jooksul* ning kasutavad vajaduse korral artiklis 25 osutatud volitusi.

5. Järelevalveasutus teavitab lõikes 1 osutatud isikut kooskõlas riigisiseste õigusnormide asjakohaste sätete ja liidu õigusega võimalikult kiiresti põhjendatud kahtluse hindamise tulemustest ja põhjendab neid. ***Järelevalveasutus teavitab põhjendatud kahtlusi esitanud isikuid, kellel on riigisisese õiguse kohaselt kõnealuses küsimuses õigustatud huvi, ka oma otsusest mis tahes meetmete võtmise taotlus rahuldada või tagasi lükata, ning esitab edasiste sammude ja meetmete kirjelduse ning praktilise teabe halduslikus ja kohtulikus korras läbivaatamise menetlustele juurdepääsu kohta.***
6. Liikmesriigid tagavad, et isikutel, kes esitavad käesoleva artikli kohaselt põhjendatud kahtlusi ja kellel on riigisisese õiguse kohaselt asjaomase juhtumi vastu õigustatud huvi, on õigus pöörduda kohtu või muu sõltumatu ja erapooletu avalik-õigusliku asutuse poole, kes on pädev kontrollima järelevalveasutuse otsuste, tegevuse või tegevusetuse menetluslikku ja sisulist õiguspärasust.

Artikkel 27

Karistused

1. Liikmesriigid kehtestavad ***karistusi, sealhulgas rahalisi karistusi käsitlevad*** normid, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada kõnealuste normide rakendamine. Kehtestatud ***karistused*** peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.
2. ***Karistuste*** määramise üle otsustamisel ning nende määramisel võimaliku karistuse laadi ja asjakohase taseme kindlaksmääramisel võetakse nõuetekohaselt arvesse järgmist:
 - a) ***rikkumise laad, raskusaste ja kestus ning rikkumisest tuleneva mõju tõsidus;***
 - b) ***artiklite 10 ja 11 kohaselt tehtud investeeringud ja antud sihtotstarbeline toetus;***

- c) mis tahes koostöö teiste organisatsioonidega, et asjaomase mõjuga tegeleda;*
- d) artikli 9 kohaselt tehtud prioriseerimisotsuste ulatus, kui see on asjakohane;*
- e) käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseste õigusnormide asjakohased varasemad rikkumised äriühingu poolt, mis on tuvastatud lõpliku otsusega;*
- f) äriühingu poolt asjaomase küsimuse suhtes võetud parandusmeetmete ulatus;*
- g) rikkumisest äriühingule tulenenud finantskasu või rikkumise abil välditud kahju;*
- h) juhtumi asjaolude suhtes kohaldatavad muud karistust raskendavad või kergendavad asjaolud.*

3. *Liikmesriigid kehtestavad vähemalt järgmised karistused:*

a) *rahalised karistused;*

b) *kui äriühing ei täida rahalise karistuse määramise otsust ettenähtud tähtaja jooksul, tehakse avalik avaldus, milles on märgitud rikkumise eest vastutava äriühingu nimi ja rikkumise laad.*

4. Rahalise *karistuse* määramisel võetakse aluseks äriühingu *ülemaailmne* netokäive. *Rahaliste karistuste ülemmäär on vähemalt 5 % äriühingu ülemaailmsest netokäibest trahvi määramise otsusele eelnenud majandusaastal.*

Liikmesriigid tagavad, et artikli 2 lõike 1 punktis b ja artikli 2 lõike 2 punktis b osutatud äriühingutele määratavate rahaliste karistuste arvutamisel võetakse arvesse lõpliku emaettevõtja poolt konsolideeritud käibe kohta esitatud andmeid.

5. Liikmesriigid tagavad, et kõik järelevalveasutuste otsused, mis sisaldavad *karistusi* käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud *riigisiseste õigusnormide rikkumise eest*, avaldatakse, *on üldsusele kättesaadavad vähemalt viie aasta jooksul ning saadetakse artikli 28 kohaselt loodud Euroopa järelevalveasutuste võrgustikule. Avaldatud otsus ei sisalda isikuandmeid määruse (EL) 2016/679 artikli 4 lõike 1 tähenduses.*

Artikkel 28

Euroopa järelevalveasutuste võrgustik

1. Komisjon loob Euroopa järelevalveasutuste võrgustiku, mis koosneb järelevalveasutuste esindajatest. Võrgustik hõlbustab järelevalveasutuste koostööd, järelevalveasutuste reguleerimis-, uurimis-, karistus- ja järelevalvetavade koordineerimist ja ühtlustamist ning vajaduse korral nendevahelist teabevahetust.

Komisjon võib kutsuda Euroopa järelevalveasutuste võrgustikuga ühinema liidu ameteid, kellel on käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvates valdkondades asjakohased eksperditeadmised.

2. *Liikmesriigid teevad võrgustikuga koostööd, et teha kindlaks nende jurisdiktsiooni kuuluvad äriühingud, eelkõige esitades kogu vajaliku teabe, et hinnata, kas kolmanda riigi äriühing vastab artiklis 2 sätestatud kriteeriumidele. Komisjon loob turvalise süsteemi teabe vahetamiseks artikli 2 lõikes 2 osutatud sellise äriühingu liidus teenitud netokäibe kohta, millel ei ole filiaali üheski liikmesriigis või millel on filiaalid muudes liikmesriikides, mille kaudu edastavad liikmesriigid korrapäraselt nende valduses olevat teavet niisuguste äriühingute teenitud netokäibe kohta. Komisjon analüüsib seda teavet mõistliku aja jooksul ja teavitab liikmesriiki, kus äriühing teenis viimasele majandusaastale eelnenud majandusaastal enamiku oma netokäibest liidus, et äriühing on äriühing artikli 2 lõike 2 tähenduses ning et liikmesriigi järelevalveasutus on pädev artikli 24 lõike 3 kohaselt.*

3. Järelevalveasutused annavad oma ülesannete täitmisel üksteisele asjakohast teavet ja osutavad vastastikust abi ning kehtestavad meetmed omavaheliseks tulemuslikuks koostööks. Vastastikune abi hõlmab koostööd artiklis 25 osutatud volituste kasutamisel, sealhulgas seoses kontrollide ja teabenõuetega.
4. Järelevalveasutused võtavad kõik asjakohased meetmed, et vastata teise järelevalveasutuse abitaotlusele põhjendamatult viivitusega ja hiljemalt ühe kuu jooksul pärast taotluse saamist.
Kui see on juhtumil asjaolude tõttu vajalik, võib tähtaega asjakohase põhjenduse alusel pikendada maksimaalselt kahe kuu võrra. Nende meetmete hulka võib eeskätt kuuluda uurimise läbiviimist puudutava asjakohase teabe edastamine.
5. Abitaotlus sisaldab kogu vajalikku teavet, sealhulgas taotluse eesmärgi ja põhjuseid. Järelevalveasutused kasutavad abitaotluse alusel saadud teavet üksnes sel eesmärgil, milleks seda taotleti.

6. Taotluse saanud järelevalveasutus teavitab taotluse esitanud järelevalveasutust tulemustest või asjakohasel juhul taotlusele vastamiseks võetud meetmetega seotud edusammudest.
7. Järelevalveasutused ei nõua üksteiselt abitaotluse alusel võetud meetmete eest tasu.

Nad võivad aga kokku leppida reeglid erandjuhtudel abi osutamisest tulenevate konkreetsete kulude üksteisele hüvitamiseks.
8. Artikli 24 lõike 3 kohaselt pädev järelevalveasutus teavitab Euroopa järelevalveasutuste võrgustikku sellest ja võimalikest pädeva järelevalveasutuse muutmise taotlustest.
9. Kui pädevuse suhtes on kahtlusi, jagatakse pädevuse andmise aluseks olevat teavet Euroopa järelevalveasutuste võrgustikuga, kes võib koordineerida jõupingutusi lahenduse leidmiseks.

10. Euroopa järelevalveasutuste võrgustik avaldab:

- a) karistusi sisaldavad järelevalveasutuste otsused, nagu on osutatud artikli 27 lõikes 5, ning**
- b) soovitusliku loetelu kolmandate riikide äriühingutest, kelle suhtes kohaldatakse käesolevat direktiivi.**

I

Artikkel 29

Äriühingute tsiviilvastutus ja õigus täielikule hüvitamisele

- 1. Liikmesriigid tagavad, et äriühingut saab võtta vastutusele füüsilisele või juriidilisele isikule tekitatud kahju eest, tingimusel et:**
 - a) äriühing on tahtlikult või hooletusest jätnud täitmata artiklites 10 ja 11 sätestatud kohustused, kui käesoleva direktiivi lisas loetletud õiguse, keelu või kohustuse eesmärk on füüsilist või juriidilist isikut kaitsta, ning**
 - b) punktis a osutatud kohustuste täitmata jätmise tagajärjel tekitati kahju füüsilise või juriidilise isiku õigushüvele, mis on kaitstud riigisisese õiguse alusel.**

Äriühingut ei saa võtta vastutusele, kui kahju tekitasid ainult tema äripartnerid tema tegevusahelas.

I

2. *Kui äriühing võeti lõike 1 kohaselt vastutusele, on füüsilisel või juriidilisel isikul riigisisese õiguse kohaselt õigus saada tekkinud kahju eest täielikku hüvitist. Käesoleva direktiivi kohane täielik hüvitamine ei tohi põhjustada ülemäärast hüvitamist karistuslike, mitmekordsete või muud liiki kahjuhüvitiste näol.*
3. *Lükkmesriigid tagavad, et:*
 - a) *aegumistähtaja algust, kestust, peatamist või katkestamist käsitlevad riigisisised õigusnormid ei tohi põhjendamatult takistada kahju hüvitamise hagide esitamist ning igal juhul ei tohi need olla takistavamad kui riigisiseses tsiviilvastutuse üldises korras kehtestatud normid;*

käesoleva direktiivi kohaste kahju hüvitamise hagide esitamise aegumistähtaeg peab olema vähemalt viis aastat ja igal juhul ei tohi see olla lühem kui riigisiseses tsiviilvastutuse üldises korras sätestatud aegumistähtaeg;

aegumistähtaeg ei hakka kulgema enne, kui rikkumine on lõppenud ja hageja on teada saanud või võib põhjendatult eeldada, et ta on teadlik järgmisest:

- i) tegevus ja asjaolu, et see kujutab endast rikkumist;*
 - ii) asjaolu, et rikkumine tekitas talle kahju; ning*
 - iii) rikkumise toimepanija isik;*
- b) menetluskulud ei ole hagejate jaoks õigusemõistmise taotlemiseks üle jõu käivald suured;*
- c) hagejatel on õigus taotleda ettekirjutusi, sealhulgas lihtmenetluse abil; need on lõpliku või ajutise meetme vormis, et lõpetada käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud riigisiseste õigusnormide sätete rikkumine meetmete võtmise või tegevuse lõpetamise kaudu;*

- d) *nähaakse ette mõistlikud tingimused, mille kohaselt võib iga väidetav kahju kannatanud isik volitada ametiühingut, valitsusvälist inimõiguste või keskkonnaorganisatsiooni või muud valitsusvälist organisatsiooni ning vastavalt riigisisesele õigusele inimõigustega tegelevat riiklikku asutust esitama hagi väidetava kahju kannatanud isiku õiguste kaitseks, ilma et see piiraks riigisiseste tsiviilmenetluse normide kohaldamist;*

ametiühingule või valitsusvälisele organisatsioonile võib anda volituse käesoleva punkti esimese lõigu alusel, kui ta vastab riigisiseses õiguses sätestatud nõuetele; need nõuded võivad hõlmata alalise kohaloleku säilitamist ja vastavalt põhikirjale seda, et ta ei osale ärilisel eesmärgil või ainult ajutiselt käesoleva direktiiviga kaitstud õiguste teostamises või riigisisese õiguse kohaste vastavate õiguste teostamises;

- e) *kui nõue esitatakse ja hageja esitab põhjendatud selgituse, mis sisaldab mõistlikult kättesaadavaid fakte ja tõendeid, mis toetavad tema esitatud kahjunõude usutavust, ning ta on osutanud sellele, et äriühingu kontrolli all on veel tõendeid, saavad kohtud nõuda, et äriühing avaldaks sellised tõendid kooskõlas riigisisese menetlusõigusega;*

liikmesriikide kohtud piirduvad taotletud tõendite avaldamise osas sellega, mis on vajalik ja proportsionaalne võimaliku nõude või kahjunõude toetamiseks, ning tõendite säilitamise osas sellega, mis on vajalik ja proportsionaalne sellise kahjunõude toetamiseks; selleks et teha kindlaks, kas tõendite avaldamise või säilitamise korraldus on proportsionaalne, kaaluvad liikmesriikide kohtud, mil määral toetavad nõuet või kaitset kättesaadavad faktid ja tõendid, mis õigustavad tõendite avaldamise taotlust; avaldamise ulatus ja kulu ning kõigi poolte, sealhulgas asjaomaste kolmandate isikute õigustatud huvid, muu hulgas sellise teabe mittespetsiifilise otsingu vältimine, mis tõenäoliselt ei ole menetluse poolte jaoks asjakohane; kas tõendid, mille avaldamist taotletakse, sisaldavad konfidentsiaalset teavet, eelkõige kolmandaid isikuid puudutavat konfidentsiaalset teavet, ja sellise konfidentsiaalse teabe kaitsmise kord;

liikmesriigid tagavad, et liikmesriikide kohtutel on õigus nõuda konfidentsiaalset teavet sisaldava tõendi avaldamist, kui nad leiavad, et see on kahju hüvitamise hagi puhul asjakohane; liikmesriigid tagavad, et sellise teabe avaldamise nõudmisel on liikmesriikide kohtute käsutuses tõhusad meetmed kõnealuse teabe kaitsmiseks.

4. *Äriühinguid, kes on osalenud valdkondlikes või mitut sidusrühma hõlmavates algatustes või kasutanud sõltumatute kolmandate isikute poolset kontrolli või lepingutingimusi, et toetada hoolsuskohustuste rakendamist, võib käesoleva artikli kohaselt siiski vastutusele võtta.*
5. Äriühingu käesolevast sättest tulenev tsiviilvastutus kahju eest ei piira tema tütarettevõtjate või *äriühingu tegevusahela* otseste või kaudsete äripartnerite tsiviilvastutust.
- Kui kahju tekitasid ühiselt äriühing ja tema tütarettevõtja, otsene või kaudne äripartner, vastutavad nad solidaarselt, ilma et see piiraks solidaarvastutuse tingimusi ja tagasinõudeõigust käsitlevate riigisiseste õigusnormide kohaldamist.*
6. Käesoleva direktiivi kohased tsiviilvastutuse normid ei piira *äriühingute vastutust liidu või liikmesriikide õigussüsteemides ja* selliste liidu või riigisiseste tsiviilvastutuse normide kohaldamist, mis on seotud kahjuliku mõjuga inimõigustele või kahjuliku keskkonnamõjuga ja millega on nähtud ette vastutus olukordades, mis ei ole reguleeritud käesoleva direktiiviga, või millega on nähtud ette suurem vastutus kui käesoleva direktiiviga.

7. Liikmesriigid tagavad, et käesoleva artikli ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide kohaldamine on kohustuslik juhtudel, kus sellesisulise nõude suhtes kohaldatav õigus ei ole liikmesriigi õigus.

Artikkel 30

Rikkumisest teatamine ja rikkumisest teatajate kaitse

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et käesoleva direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumisest teatamise ja sellistest rikkumistest teatavate isikute kaitse suhtes kohaldatakse direktiivi (EL) 2019/1937.

Artikkel 31

Avaliku sektori toetus, riigihanked ja kontsessioonid

Liikmesriigid tagavad, et käesoleva direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud riigisisestest õigusnormidest tulenevate kohustuste täitmine või nende vabatahtlik rakendamine kvalifitseerub keskkonnavalaseks või sotsiaalseks aspektiks, mida avaliku sektori hankijad võivad vastavalt direktiividele 2014/23/EL, 2014/24/EL ning 2014/25/EL arvesse võtta osana riigihanke- ja kontsessioonilepingute sõlmimise kriteeriumidest, ning keskkonnavalaseks või sotsiaalseks tingimuseks, mida avaliku sektori hankijad võivad vastavalt kõnealustele direktiividele kehtestada seoses selliste lepingute täitmisega.

I

Artikkel 32

Direktiivi (EL) 2019/1937 muutmine

Direktiivi (EL) 2019/1937 lisa I osa punkti E punkti 2 lisatakse järgmine alapunkt:

„vi) Euroopa Parlamendi ja nõukogu ... direktiiv ..., mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 **ning määrust (EL) 2023/2859 (ELT L ..., ...)**⁺.

⁺ Väljaannete talitus: palun sisestada teksti dokumendis ... (2022/0051(COD)) sisalduva direktiivi number, kuupäev ja ELT avaldamisviide.“

Artikkel 33

Määruse (EL) 2023/2859 muutmine

Direktiivi (EL) 2023/2859 lisa B osasse lisatakse järgmine punkt:

*„17. Euroopa Parlamendi ja nõukogu ... direktiiv (EL) .../..., mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hooldsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ning määrust (EL) 2023/2859 (ELT L ..., ...) *.*

+ Väljaannete talitus: palun sisestada teksti dokumendis 2022/0051(COD) sisalduva direktiivi number, kuupäev ja ELT avaldamisviide.“

Artikkel 34

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. *Artikli 3 lõikes 2 ja artiklis 16* osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks *alates ... [käesoleva direktiivi jõustumise kuupäev]*.
3. Euroopa Parlament või nõukogu võivad *artikli 3 lõikes 2 ja artiklis 16* osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.
5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. *Artikli 3 lõike 2 ja artikli 16* alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra. ■

Artikkel 35

Komiteemenetlus

1. *Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 182/2011⁴⁹ kohane komitee.*
2. *Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.*

⁴⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisevolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

- 1. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande vajaduse kohta kehtestada täiendavad kestlikkusega seotud hoolsuskohustuse nõuded, mis on kohandatud reguleeritud finantsettevõtjatele seoses finantsteenuste osutamise ja investeerimistegevusega, ning selliste hoolsuskohustuse nõuete kohaldamise võimaluste ja nende mõju kohta kooskõlas käesoleva direktiivi eesmärkidega.*

Aruandes võetakse arvesse ka muid reguleeritud finantsettevõtjate suhtes kohaldatavaid liidu õigusakte. See avaldatakse esimesel võimalusel pärast ... [käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva], kuid mitte hiljem kui ... [kaks aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva]. Asjakohasel juhul esitatakse aruandega koos seadusandlik ettepanek.

2. Hiljemalt ... [■ kuus aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] *ja seejärel iga kolme aasta tagant* esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva direktiivi rakendamise *ja selle tulemuslikkuse kohta selle eesmärkide saavutamisel, eelkõige kahjuliku mõjuga tegelemisel. Asjakohasel juhul esitatakse aruandega koos seadusandlik ettepanek. Esimeses* aruandes hinnatakse *muu hulgas järgmist:*
- a) *käesoleva direktiivi mõju VKEdele koos hinnanguga eri meetmete ning komisjoni ja liikmesriikide poolt VKEdele antavate toetusvahendite tõhususe kohta;*

b) käesoleva direktiivi kohaldamisala seoses hõlmatud äriühingutega, kas sellega tagatakse käesoleva direktiivi tõhusus, pidades silmas selle eesmärke, võrdsed tingimused hõlmatud üksustele ning see, et äriühingud ei saa käesoleva direktiivi kohaldamisest kõrvale hoida, sealhulgas:

- kas artikli 3 lõike 1 punkti a on vaja muuta, et käesoleva direktiiviga oleksid hõlmatud ka üksused, mis on asutatud direktiivi 2013/34/EL I lisas või II lisas loetletud õiguslikest vormidest erinevas vormis;*
- kas käesoleva direktiivi kohaldamisalasse tuleb lisada selliseid ärimudeleid või majanduskoostöö vorme kolmandatest isikutest äriühingutega, mis ei ole hõlmatud artikliga 2;*

- *kas artiklis 2 sätestatud töötajate arvu ja netokäibe künnised tuleb läbi vaadata ning kas suure riskiga sektorites tuleb kasutusele võtta sektoripõhine lähenemisviis;*
 - *kas liidus teenitud netokäibe kriteeriume, mis on sätestatud artikli 2 lõikes 2, on vaja muuta;*
- c) *kas mõiste „tegevusahel“ määratlust tuleb muuta;*
- d) *kas käesoleva direktiivi lisa on vaja muuta, võttes arvesse ka rahvusvahelisi arenguid, ja kas seda tuleks laiendada täiendavale kahjulikule mõjule, eelkõige heale valitsemistavale avalduvale kahjulikule mõjule;*

- e) *kas käesolevas direktiivis sätestatud kliimamuutuste vastu võitlemise norme on vaja muuta, eelkõige seoses kliimamuutuste leevendamise üleminekukavade koostamise, nende vastuvõtmise ja rakendamisega äriühingute poolt, samuti kõnealuste normidega seotud järelevalveasutuste volitustega;*
- f) *riiklikul tasandil kehtestatud täitmise tagamise mehhanismide ning karistuste ja tsiviilvastutuse normide tõhusus;*
- g) *kas käesoleva direktiivis sätestatud ühtlustamise taset on vaja muuta, et tagada äriühingutele siseturul võrdsed tingimused, sealhulgas mis puudutab käesoleva direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste õigusnormide lähendamist ja lahknemist.*

I

Artikkel 37

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid vastu ja avaldavad need hiljemalt [] kaks aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist]. Nad edastavad nende õigusnormide teksti viivitamata komisjonile.

Liikmesriigid kohaldavad neid norme järgmiselt:

- a) *alates ... [kolm aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist] artikli 2 lõike 1 punktides a ja b osutatud äriühingute puhul, mis on asutatud liikmesriigi õigusaktide kohaselt ja millel oli keskmiselt üle 5000 töötaja ja mille ülemaailmne netokäive oli üle 1 500 000 000 euro sellel viimasel majandusaastal enne ... [kolm aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist], mille kohta on või oleks pidanud olema vastu võetud aruandeaasta finantsaruanded, välja arvatud artikli 16 järgimiseks vajalikud meetmed, mida liikmesriigid kohaldavad nende äriühingute suhtes majandusaastatel, mis algavad 1. jaanuaril 2028 või pärast seda;*
- b) alates ... [neli aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist] artikli 2 lõike 1 punktides a ja b osutatud äriühingute puhul, mis on asutatud liikmesriigi õigusaktide kohaselt ja millel oli keskmiselt üle 3000 töötaja ja mille ülemaailmne netokäive oli üle 900 000 000 euro sellel viimasel majandusaastal enne ... [neli aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist], mille kohta on või oleks pidanud olema vastu võetud aruandeaasta finantsaruanded, välja arvatud artikli 16 järgimiseks vajalikud meetmed, mida liikmesriigid kohaldavad nende äriühingute suhtes majandusaastatel, mis algavad 1. jaanuaril 2029 või pärast seda;

- c) *alates ... [kolm aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist] artikli 2 lõike 2 punktides a ja b osutatud äriühingute puhul, mis on asutatud kolmanda riigi õigusaktide kohaselt ja mille netokäive liidus oli üle 1 500 000 000 euro majandusaastal, mis eelnes viimasele majandusaastale enne ... [kolm aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist], välja arvatud artikli 16 järgimiseks vajalikud meetmed, mida liikmesriigid kohaldavad nende äriühingute suhtes majandusaastatel, mis algavad 1. jaanuaril 2028 või pärast seda;*
- d) *alates ... [neli aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist] artikli 2 lõike 2 punktides a ja b osutatud äriühingute puhul, mis on asutatud kolmanda riigi õigusaktide kohaselt ja mille netokäive liidus oli üle 900 000 000 euro majandusaastal, mis eelnes viimasele majandusaastale enne ... [neli aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist], välja arvatud artikli 16 järgimiseks vajalikud meetmed, mida liikmesriigid kohaldavad nende äriühingute suhtes majandusaastatel, mis algavad 1. jaanuaril 2029 või pärast seda;*
- e) *alates ... [viis aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist] kõigi muude artikli 2 lõike 1 punktides a ja b ning artikli 2 lõike 2 punktides a ja b osutatud äriühingute ning artikli 2 lõike 1 punktis c ja artikli 2 lõike 2 punktis c osutatud äriühingute puhul, välja arvatud artikli 16 järgimiseks vajalikud meetmed, mida liikmesriigid kohaldavad nende äriühingute suhtes majandusaastatel, mis algavad 1. jaanuaril 2029 või pärast seda.*

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste normide teksti.

Artikkel 38

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 39

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

...

Euroopa Parlamendi nimel

president

Nõukogu nimel

eesistuja

I

1. RAHVUSVAHELISTES INIMÕIGUSTEALASTES ÕIGUSAKTIDES SISALDUVAD ÕIGUSED JA KEELUD

1. *Õigus elule, tõlgendatuna kooskõlas kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 6 lõikega 1. Selle õiguse rikkumine hõlmab (kuid mitte ainult) äriühingu ressursse, rajatisi või töötajaid kaitsvaid era- või avaliku sektori turvatöötajaid, kes põhjustavad isiku surma äriühingu juhiste või kontrolli puudumise tõttu.*
2. *Püüamise ning julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise keeld, tõlgendatuna kooskõlas kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikliga 7. See hõlmab (kuid mitte ainult) äriühingu ressursse, rajatisi või töötajaid kaitsvaid era- või avaliku sektori turvatöötajaid, kes rakendavad isiku suhtes püüamist või julma, ebainimlikku või inimväärikust alandavat kohtlemist äriühingu juhiste või kontrolli puudumise tõttu.*

3. *Õigus vabadusele ja isikupuutumatusele, tõlgendatuna kooskõlas kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 9 lõikega 1.*
4. ■ Keeld meelevaldselt või ebaseaduslikult sekkuda *isiku* era- ja perekonnaellu, *eluaseme* puutumatusse või kirjavahetusse *ning kippuda kallale tema aule ja reputatsioonile, tõlgendatuna kooskõlas kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikliga 17.*
5. ■ Keeld sekkuda mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadusse, *tõlgendatuna kooskõlas kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikliga 18.*
6. ■ Õigus õiglastele ja soodsatele töötingimustele, sealhulgas *töötajate puhul* õiglasele ja piisavale *äraelamist võimaldava*le töötasule *ning iseenda tööandjate ja väikepõllumajandustootjate puhul* piisavale *äraelamist võimaldava*le sissetulekule, *mida nad teenivad oma töö ja toodangu pealt, õigus inimväärsele elule, ohututele ja tervislikele töötingimustele* ning mõistlikule tööaja piiramisele, *tõlgendatuna kooskõlas majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklitega 7 ja 11.*

7. ■ Keeld piirata töötajate juurdepääsu *piisavale* eluasemele, kui töötajaid majutatakse ettevõtte pakutaval pinnal, ning *piirata töötajate juurdepääsu töökohal piisavale toidule, riidele ning veele ja sanitaartingimustele, tõlgendatuna kooskõlas* majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti *artikliga 11*.
8. ■ Lapse õigus võimalikult heale tervisele, *tõlgendatuna kooskõlas* lapse õiguste konventsiooni *artikliga 24*; ■ õigus haridusele *tõlgendatuna kooskõlas* lapse õiguste konventsiooni *artikliga 28*; ■ õigus ■ piisavale elatustasemele, *tõlgendatuna kooskõlas* lapse õiguste konventsiooni *artikliga 27*; *lapse õigus olla kaitstud majandusliku ekspluateerimise eest ja töö eest, mis on ilmselt ohtlik või segab hariduse omandamist või on kahjulik lapse tervisele, kehalisele, vaimsele, hingelisele, kõlbelisele ja sotsiaalsele arengule, tõlgendatuna kooskõlas* lapse õiguste konventsiooni *artikliga 32*; lapse õigus olla kaitstud igasuguse seksuaalse ekspluateerimise ja seksuaalse ärakasutamise eest ning õigus *olla kaitstud* ekspluateerimise eesmärgil rõõvimise, müümise või riigi piires või sellest väljaspool ebaseaduslikult muusse kohta viimise eest, *tõlgendatuna kooskõlas* lapse õiguste konventsiooni *artiklitega 34 ja 35*.

9. ■ Keeld võtta tööle vanuse järgi koolikohustuslikku last või igal juhul last, kes on alla 15 aasta vanune, välja arvatud juhul, kui see on ette nähtud töötamiskoha õigusega kooskõlas **Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1973. aasta** töölevõetava isiku vanuse alammäära konventsiooni (nr 138) artikli 2 lõikega 4, **tõlgendatuna kooskõlas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1973. aasta töölevõetava isiku vanuse alammäära konventsiooni (nr 138)** artiklitega 4–8.
10. Lapsele sobimatu töö ■ (alla 18-aastased isikud) **keeld, tõlgendatuna** kooskõlas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1999. aasta lapsele sobimatu töö ja muu talle sobimatu tegevuse viivitamatu keelustamise konventsiooni (nr 182) artikliga 3. See hõlmab järgmist:
- a) **kõigis vormides orjapidamine või orjapidamisega sarnane tegevus**, nagu laste müük ja nendega kaubitsemine, **võla- ja pärisorjuses pidamine**, samuti sunniviisiline või kohustuslik töö, sealhulgas laste sunniviisiline või kohustuslik värbamine relvakonfliktidesse;

- b) lapse kasutamine, ***kupeldamine*** või pakkumine prostitutsiooniks, pornograafia tootmiseks või pornograafilisteks etteasteteks;
- c) lapse kasutamine, ***kupeldamine*** või pakkumine ebaseaduslikuks tegevuseks, eelkõige uimastite tootmiseks või nendega kauplemiseks; ***ning***
- d) töö, mis laadilt või täitmise tingimuste tõttu võib kahjustada laste tervist, ohutust või kõlblust.

11. ■ Sunniviisilise ***või kohustusliku*** töö ***keeld, mis hõlmab*** igasugust tööd või teenust, mida nõutakse isikult mis tahes karistuse ähvardusel ja milleks see isik ei ole ennast pakkunud vabatahtlikult, vaid näiteks võlaorjuse või inimkaubanduse tõttu, ***tõlgendatuna kooskõlas*** Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1930. aasta sunniviisilise töö konventsiooni (nr 29) artikli 2 lõikega 1. Sunniviisiline ***või kohustuslik*** töö ei hõlma tööd või teenust, mis vastab Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1930. aasta sunniviisilise töö konventsiooni (nr 29) artikli 2 lõikele 2 või kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 8 lõike 3 punktidele b ja c.

12. ***Kõigis vormides orjapidamise ja orjakaubanduse, sealhulgas orjapidamisega sarnaste tavade***, pärisorjuse või töökohal muul kujul domineerimise või allasurumise, nagu äärmuslik majanduslik või seksuaalne ärakasutamine ja alandamine ***või inimkaubandus, keeld, tõlgendatuna kooskõlas*** kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikliga 8.

13. ■ Õigus ühinemis- ja kogunemisvabadusele, organiseerumisõigus ja kollektiivlääbirääkimiste õigus, ***tõlgendatuna*** kooskõlas ■ kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklitega 21 ja 22, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artikliga 8, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1948. aasta ühinemisvabaduse ja organiseerumisõiguse kaitse konventsiooniga (nr 87) ning Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1949. aasta organiseerumisõiguse ja kollektiivse läbirääkimisõiguse kaitse konventsiooniga (nr 98). ***Need õigused hõlmavad järgimist:***
- a) töötajad on vabad ametiühinguid looma või neisse astuma;

- b) ametiühingu loomist, sellesse astumist ja selle liikmeks saamist ei tohi kasutada põhjendamatu diskrimineerimise või kättemaksu ettekäändena;
- c) **ametiühingud** on vabad tegutsema kooskõlas oma põhikirjade ja eeskirjadega ilma ametiasutuste sekkumiseta **ning**
- d) streigiõigus ja kollektiivläbirääkimiste õigus.

14. ■ Keeld kedagi tööalaselt ebavõrdselt kohelda, välja arvatud juhul, kui see on põhjendatud **töö iseloomust tulenevate nõuetega, tõlgendatuna** kooskõlas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1951. aasta võrdse tasustamise konventsiooni (nr 100) artiklitega 2 ja 3, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1958. aasta töö- ja kutsealast diskrimineerimist käsitleva konventsiooni (nr 111) artiklitega 1 ja 2 ning majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artikliga 7. **See** hõlmab eelkõige **järgmist:**

- a) **võrdse väärtusega töö eest ebavõrdse töötasu maksmine ning**

- b) *diskrimineerimine rahvusliku või sotsiaalse päritolu, rassi, nahavärvuse, soo, usutunnistuse või poliitiliste vaadete alusel.*

15. Keeld keskkonnaseisundit mõõdetavalt halvendada, näiteks pinnase kahjuliku muutuse, vee- või õhusaaste, kahjulike heidete või liigse veetarbimise, *maa degradeerumise* või loodusvaradele avalduva muu mõjuga, *näiteks raadamisega*, kui sellega:

- a) kahjustatakse *oluliselt* toidu säilitamise ja tootmise looduslikke aluseid;
- b) võetakse inimeselt juurdepääs ohutule ja puhtale joogiveele;
- c) raskendatakse juurdepääsu *sanitaarraajatistele* või hävitatakse need;
- d) kahjustatakse isiku tervist, ohutust või maa tavapärasest kasutamist *või seaduslikul teel saadud omandit*;

e) avaldatakse olulist negatiivset mõju ökosüsteemi teenustele, mille kaudu ökosüsteem aitab otseselt või kaudselt kaasa inimeste heaolule,

tõlgendatuna kooskõlas ■ kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti *artikli 6 lõikega 1* ning majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti *artiklitega 11 ja 12*.

16. *Üksikisikute, rühmade ja kogukondade õigus maale ja ressursidele ning õigus mitte olla ilma jäetud oma elatusvahenditest, mis hõlmab keeldu* maa, metsade ja vete omandamisel, arendamisel või muul viisil kasutamisel, sealhulgas raadamisega, ebaseaduslikult kedagi välja tõsta või maad, metsi ja veekogusid hõivata, kui nende kasutamine tagas inimesele *elatusvahendid, tõlgendatuna kooskõlas kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklitega 1 ja 27 ning* majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti *artiklitega 1, 2 ja 11*.

2. INIMÕIGUSI JA PÕHIVABADUSI KÄSITLEVAD ÕIGUSAKTID

■

- Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt;
- Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvaheline pakt;

■

- Lapse õiguste konventsioon;

■

- Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni olulisemad ja põhikonventsioonid:
- Ühinemisvabaduse ja organiseerumisõiguse kaitse konventsioon, 1948 (nr 87);

- Organiseerumisõiguse ja kollektiivlääbirääkimiste konventsioon, 1949 (nr 98);
- Sunniviisilise töö konventsioon, 1930 (nr 29), ja selle 2014. aasta protokoll;
- Sunniviisilise töö kaotamise konventsioon, 1957 (nr 105);
- Vanuse alammäära konventsioon, 1973 (nr 138);

I

- Lapsele sobimatu töö konventsioon, 1999 (nr 182);
- Võrdse tasustamise konventsioon, 1951 (nr 100);
- Töö- ja kutsealast diskrimineerimist käsitlev konventsioon, 1958 (nr 111).

KESKKONNAALASTES ÕIGUSAKTIDES SISALDUVAD KEELUD JA KOHUSTUSED

1. **Kohustus** hoida ära või minimeerida bioloogilisele *mitmekesisusele avalduvat kahjulikku mõju, tõlgendatuna* kooskõlas 1992. aasta bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni artikli 10 punktiga b *a asjaomases jurisdiktsioonis kohaldatava õigusega*, sealhulgas kohustused, mis tulenevad Cartagena protokollist seoses muundatud elusorganismide arendamise, käitlemise, transportimise, kasutamise, teisaldamise ning keskkonda viimisega ning bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni geneetilistele ressurssidele juurdepääsu ja nende kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamise Nagoya protokollist (12. oktoober 2014).
2. **Keeld** ilma loata importida, *eksportida, reeksportida või merest sisse tuua* mis tahes liike, mis on lisatud 3. märtsi 1973. aasta ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise *konventsiooni* (CITES) *I–III liitesse, tõlgendatuna kooskõlas konventsiooni III, IV ja V artikliga*.

3. ■ Keeld toota, *importida ja eksportida* 10. oktoobri 2013. aasta Minamata elavhõbedakonventsiooni (edaspidi „Minamata konventsioon“) A lisa I osas *loetletud* elavhõbedat sisaldavaid tooteid, *tõlgendatuna kooskõlas konventsiooni artikli 4 lõikega 1*.
4. ■ Keeld kasutada elavhõbedat *või* selle ühendeid Minamata konventsiooni B lisa I osas *loetletud* tootmisprotsessides pärast konventsioonis *üksikute protsesside* jaoks sätestatud järkjärgulise kasutusest kõrvaldamise kuupäeva, *tõlgendatuna kooskõlas konventsiooni artikli 5 lõikega 2*.
5. ■ Elavhõbedajäätmete *ebaseadusliku* käitlemise keeld, *tõlgendatuna kooskõlas Minamata konventsiooni artikli 11 lõikega 3 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/852¹ artikliga 13*.
6. ■ Keeld toota ja kasutada 22. mai 2001. aasta püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsiooni A lisas *loetletud* kemikaale, *tõlgendatuna kooskõlas konventsiooni artikli 3 lõike 1 punkti a alapunktiga i ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/1021²*.

¹ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2017. aasta määrus (EL) 2017/852 elavhõbedade kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1102/2008 (ELT L 137, 24.5.2017, lk 1).*

² *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1021 püsivate orgaaniliste saasteainete kohta (ELT L 169, 25.6.2019, lk 45).*

7. ■ Jäätmete *ebaseadusliku* käitlemise, kogumise, ladustamise ja kõrvaldamise keeld, *tõlgendatuna kooskõlas* püsivate orgaaniliste saasteainete konventsiooni artikli **6 lõike 1 punkti d alapunktidega** i ja ii ning määruse (EL) 2019/1021 artikliga 7.
8. ■ Keeld importida või *eksportida* 10. septembri 1998. aasta teatavate ohtlike kemikaalide ja pestitsiididega rahvusvaheliseks kauplemiseks nõusoleku saamise korda käsitleva *Rotterdami* konventsiooni III lisas loetletud kemikaali, *tõlgendatuna kooskõlas konventsiooni artikli 10 lõikega 1, artikli 11 lõike 1 punktiga b ja artikli 11 lõikega 2* ning importiva või *eksportiva* konventsiooniosalise teatega, mis on esitatud kooskõlas eelnevalt teatatud nõusoleku protseduuriga.
9. ■ Keeld *ebaseaduslikult* toota, *tarbida, importida ja eksportida osoonikihi kaitsmise* Viini konventsiooni osoonikihti kahandavate ainete Montreali protokolli *A, B, C ja E lisas loetletud kontrollitavaid aineid, tõlgendatuna kooskõlas Montreali protokolli artikliga 4B ja asjaomases jurisdiktsioonis kohaldatava õiguse kohaste litsentsimissätetega*.

10. ■ Keeld vedada välja ohtlikke **või muid** jäätmeid, **tõlgendatuna kooskõlas** 22. märtsi 1989. aasta Baseli konventsiooni (ohtlike jäätmete üle piiri viimise ja kõrvaldamise kontrolli kohta) (edaspidi „Baseli konventsioon“) artikli **1 lõigetega 1 ja 2** ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1013/2006³:
- a) **konventsiooni** osalisriiki, kes on keelanud selliste ohtlike ja muude jäätmete sisseveo, **tõlgendatuna kooskõlas** Baseli konventsiooni **artikli 4 lõike 1 punktiga b**;
 - b) ■ sihtriiki, kes ei anna kirjalikku nõusolekut konkreetseks sisseveoks, kui kõnealune sihtriik ei ole keelanud selliste ohtlike jäätmete sissevedu, **tõlgendatuna kooskõlas** Baseli konventsiooni **artikli 4 lõike 1 punktiga c**;
 - c) riiki, mis ei ole Baseli konventsiooni osalisriik, **tõlgendatuna kooskõlas** Baseli konventsiooni artikli **4 lõikega 5**;
 - d) sihtriiki, kui selliseid ohtlikke või muid jäätmeid ei käidelda selles riigis või mujal keskkonnaohutult, **tõlgendatuna kooskõlas** Baseli konventsiooni artikli **4 lõike 8 esimese lausega**.

³ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1013/2006 jäätmesaadetiste kohta (ELT L 190, 12.7.2006, lk 1).**

11. ■ Keeld vedada Baseli konventsiooni VII lisas loetletud riikidest välja ohtlikke jäätmeid VII lisas loetlemata riikidesse **Baseli konventsiooni IV lisas loetletud toiminguteks, tõlgendatuna kooskõlas** Baseli konventsiooni artikliga 4A **ning** määruse (EÜ) nr 1013/2006 artiklitega **34 ja 36**.
12. ■ Keeld vedada sisse ohtlikke ja muid jäätmeid riigist, mis ei ole Baseli konventsiooni osalisriik ja **ei ole** Baseli konventsiooni **ratifitseerinud, tõlgendatuna kooskõlas** Baseli konventsiooni **artikli 4 lõikega 5**.
13. **Kohustus vältida või minimeerida kahjulikku mõju objektidele, mis on piiritletud 16. novembri 1972. aasta ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsiooni (edaspidi „maailmapärandi kaitse konventsioon“) artiklis 2 määratletud looduspärandina, tõlgendatuna kooskõlas maailmapärandi kaitse konventsiooni artikli 5 punktiga d ja asjaomases jurisdiktsioonis kohaldatava õigusega.**

14. *Kohustus vältida või minimeerida kahjulikku mõju 2. veebruari 1971. aasta rahvusvahelise tähtsusega märgalade, eriti veelindude elupaikade konventsiooni (edaspidi „Ramsari konventsioon“) artiklis 1 määratletud märgaladele, tõlgendatuna kooskõlas Ramsari konventsiooni artikli 4 lõikega 1 ja asjaomases jurisdiktsioonis kohaldatava õigusega.*
15. *Kohustus vältida laevade põhjustatavat reostust, tõlgendatuna kooskõlas 2. novembri 1973. aasta rahvusvahelise laevade põhjustatava merereostuse vältimise konventsiooniga, mida on muudetud 1978. aasta protokolliga (edaspidi „MARPOL 73/78“). See hõlmab järgmist:*
- a) *keeld heita merre järgmist:*
- i) *nafta või naftased segud, nagu on määratletud MARPOL 73/78 I lisa reeglis 1, tõlgendatuna kooskõlas MARPOL 73/78 I lisa reeglitega 9–11;*
- ii) *kahjulikud vedelained, nagu on määratletud MARPOL 73/78 II lisa reegli 1 punktis 6, tõlgendatuna kooskõlas MARPOL 73/78 II lisa reeglitega 5 ja 6; ning*

iii) reovesi, nagu on määratletud MARPOL 73/78 IV lisa reegli 1 punktis 3, tõlgendatuna kooskõlas MARPOL 73/78 IV lisa reeglitega 8 ja 9;

b) MARPOL 73/78 III lisa reegli 1 määratletud pakendatud kahjulike ainete mereveost tuleneva ebaseadusliku reostuse keeld, tõlgendatuna kooskõlas MARPOL 73/78 III lisa reeglitega 1–7; ning

c) MARPOL 73/78 V lisa reegli 1 määratletud laevade põhjustatava ebaseadusliku prügireostuse keeld, tõlgendatuna kooskõlas MARPOL 73/78 V lisa reeglitega 3–6.

16. Kohustus vältida, vähendada ja kontrollida kaadamisest tulenevat merekeskkonna reostamist, tõlgendatuna kooskõlas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 10. detsembri 1982. aasta mereõiguse konventsiooni (UNCLOS) artikliga 210 ja asjaomases jurisdiktsioonis kohaldatava õigusega.
